

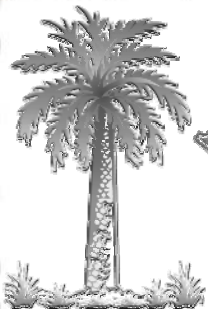
מזל התאחדותנו

יוצא לאור

ע"י התאחדות אברכים דהסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק - אלעד

ל' כסלו תשס"ט

מקץ

שנה י"ב גליון תק"ץ

באורך נראה אור

תוכן העניינים

- לקח טוב.....עמוד ב'
- דבש תמרים.....עמוד ד'
- בשפתי צדיקים.....עמוד ו'
- פרפראות להכמה.....עמוד ח'
- ודרשת וחקרת.....עמוד י'
- פניני התורה.....עמוד ט"ז
- חוקים להורותם.....עמוד י"ז
- הילולא דצדיקיא.....עמוד י"ח
- דבר בעתו.....עמוד כ"ג
- משולחן מלכים.....עמוד כ"ה
- דברות קודש.....עמוד ל"ה

להכנסת מודעות, ברכות מזל טוב,

הנצחת שם, לעילוי נשמת

ולכל שאר עניני המערכת

הארות והערות וכדו'

אפשר לפנות

להר"ד יושע פאליק שווארץ הי"ו

011-972-527617061

ימי ההנוכה נקראים כפי כל ימי האורה, הנסים של ימי ההנוכה היא באור, ומצוותיה באור, "מוסיף והולך" תוכו רצוף אהבה בחיבה מיוחדת מאת קודשא בריך הוא לעמו ישראל בנסו המיוחד, אשר ראשיתו נעוץ באור הגנוז בשחר הבריאה, וסופו בהפציע אור הגאולה באהרית הימים, אורות אלו סובכים ומקיפים את ישראל עם קדושים, בעת אשר כל כוחות הרע והטומאה חברו יחדיו לכבות נר ישראל להחשיך עיניהם ולהעפיל נשמותיהם, אכן יוצר אור ובורא חושך הגיה עליהם והרו והוציאם מאפילה לאורה.

ברם, כאשר עינינו לנוכה יביטו בדברי חז"ל וספרי הקודש נראה שע"י הנס הנוכה ירדו לישראל תרי גזוני ישועות והשפעות, האחד על אתרא הדין ע"י כהניך הקדושים, אבל העיקר אשר זכו אז, היא לעתיד לבא, דעיי"כ זכו אז כלל ישראל כולו למצות נר הנוכה אשר כוחה יפה להביא אורו של מלך המשיח, ע"ד שאמרו חז"ל (ויק"ר ס"ג לא) שבזכות מצות הדלקת המנורה שכתוב בה להעלות נר תמיד יזכו להקביל פני נרו של מלך המשיח.

ובזה מוסיף והולך מרן רביה"ק זי"ע בספה"ק דברי יואל, כי גם באלו הימים ימי אופל חושך כשעדיין ישראל כבושים בגולה מ"מ בזכות ימי ההנוכה ע"שית תשועה גדולה ופורקן כהיום הזה" דגם במצבינו הקשה והמר דאכתי עבדי אנן ג"כ נשפע לנו באלו הימים תשועה גדולה ופורקן מהארת הנס הנוכה, ולזה ממשיך ואומר ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, שירד להם ישועה לישראל גם על זמן הזה כשעם ישראל עוד בעת צרתם, וג"כ נשפע לנו השפעה גדולה מהארת ימי ההנוכה.

אבל אם נחשוב חשבוננו של עולם, ראה נראה כי אותה שלהבת אור אשר בקעה ועלה מתוככי החשיכה בימים ההם, כך עולים ומבהיקים הם ימי ההנוכה מבינות לימי החולין של השנה כולה, וכדמתאמרי משמ"י דהגה"ק מסאכטשוב זי"ע דלהכי אחרי אשר עם ישראל יוצא מימי ההנוכה לשאר ימות השנה, אין מבדילין אחריה בהבדלה כבשאר מועדים לשמחה, כי ימי הזוהר האלו נמשכים ועולים באורותיה האלוניות, ושפע אלוקי המורעה עלינו ממרומים בימי האור האלו, צועד עמנו על הימים הרחוקים כשצועדים אנו בימים ימימה בצעדי ערפל וחושך, אז נוצץ ומאיר אור ההנוכה עלינו. ואכן כך בזמן הזה כשאנו יוצאים ממנה, השלהבת עולה מאליה ואישה ריח ניהוח לה בקיום נצחי, ובכח סגולת נרות ההנוכה נילך וניסע לקראת ימי החולין ימים הבאים לקראתינו בימות השנה, וכאמור לאורו נסע ונלך לקראת משיח צדקינו ומלכינו מרן רביה"ק שליט"א בראשינו בכ"א

לקה טוב

ליקוטים יקרים, מפי סופרים וספרים, ע"ד מוסר והסידות נאמרים

ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חולם, אין ויהי אלא לשון צער, (פנייה ז) וזה שנות אין מספר שאנו מהכים על הקץ ועדיין לא בא, אין לך צער גדול מזה, זידידו מקץ' ומגיד לנו הכתוב "שנתים ימים" דעו לכם שהוא מפני שישנתם את הימים, כי במשך העתים האלה כבר היו רבות פעמים, שיום עת הגאולה בא, רק אנו לא השתמשנו בה, נפלה עלינו תרדמה וישננו אן, וזה ופרעה חולם. (דברי מאיר)

☆

ויהי מקץ שנתיים ימים, ובמד' אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו זה יוסף, ולא פנה אל רהבים שבשביל שאמר לשר המשקים וזכרתי והזכרתי נתווספו לו שני שנים, ע"כ דברי המדרש, ולכאורה המדרש מותר את עצמו, שבתחילה הוא קורא ליוסף "גבר אשר שם ה' מבטחו" וא"כ הוא אומר שיוסף נענש על שבטח בשר המשקים, אלא באמת הרי מזה הטא היא זו שבטח בשר המשקים, הלא כ"א צריך לעשות איוה השתדלות כשנמצא בצרה כדי לצאת ממנו, ואין זו סתירה לבטחון, אך מכאן ראייה שיוסף היה כ"כ מופלג במידת בטחונו בהש"ת, עד כדי דך שהשתדלות קטנה, כבר נחשב בידו לחטא, וקיבל עונש על עצמו, וא"כ הרי עצם הדבר שהוא בטח באחרים זה נחשב אצלו לחטא, וזה "שבשביל שאמר לשר המשקים וזכרתי והזכרתי נתווספו לו שתי שנים" זה מוכיח ראייה ברורה, שיוסף היה "הגבר אשר שם ה' מבטחו", שמדרגת הביטחון שלו היתה גבוהה כ"כ, עד שכל השתדלות קלה אצל בשר ודם נחשבה לו לחטא ונענש על כך. (בית הלוי)

☆

והנה שבע פרות עולות אחריהן וכו' ותעמדה אצל הפרות וכו' ותאכלנה הפרות, כאן מרומזים דברי הו"ל שאמרו, כי בתחילה בא היצר אל האדם רק כחולך ועובר ממנו, לאחר מכן הוא בא אליו כאורה, ולבסוף הוא נעשה בעל הבית ומושל בו, שבע הפרות הרעות הינן

מסמלין כוחות היצר הרע, ובראשונה הן "עולות" קימעה קימעה הן עולות ומתגלות לעתים רחוקות, לאחר מכן "ותעמדה אצל" הן מתדבקות אל האדם כאורה, עד שלבסוף "ותאכלנה" הן בולעות אותו לחלוטין. (שפת אמת)

☆

ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המשביר לכל עם הארץ, אף על פי שהוא היה השליט והמושל, בכל זאת לא מסר את חלוקת התבואה לידי פקידיו ועובדיו, כי אם הוא בעצמו היה המשביר, כדי שלא ייעשה עול לאיש וכדי לשמש דוגמה ומופת לבני אדם, עד כמה צריכים לטרוח ולעמול במידת הרחמנות, כדי להציל אנשים מהרפת רעב, וכמוכא במדרשים, שבמשך כל תקופת הרעב, לא היה יוסף מועט פרוסת פת עד רדת היום, לאחר שהלקוח האחרון קיבל את שלו.

☆

וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר יעקב לבניו למה תתראו, פי כשראו בני יעקב הטומאה הגדולה במצרים, יראו מאוד שלא תתפשט גם לארץ הקדושה ה"ו, וזהו יורא יעקב כי יש שבר במצרים' אדם כזה שמשב"ר ומכניע את הטומאה, אמר לבניו למה תתראו, לשון מורא שאין לכם להתירא כי הטומאה תבוטל במקומה. (מאמר מרדכי)

☆

וישתחוו לו וכו' ויכירם ויתנבר אליהם, דרך העולם הוא, אדם המנוצה ע"י הכירו, הריהו מצטער על כך צער גדול, ובכך אילו היו האחים יודעים בשעה שהשתחוו ארצה, כי יוסף הוא זה, אשר כה לענו לו בעת אשר סיפר להם את חלומו, שעתידיים הם להשתחוות לו, הרי היו אז מלאי צער ויגון, כיאות למנוצחים, לפיכך התנבר להם יוסף כעת, כדי למנוע מהם את הצער הזה, וזה מספר התורה שבהו של יוסף הצדיק, שכן אדם אחר הרי היה שמה לנצל הודמנות זו, לשם נקמה,

למען ירגיש השונא הטיוב מפלתי וכניעתו, משא"כ יוסף הצדיק עשה ההיפך מזה, דווקא בשעה אשר השתחוו לו, העלים מהם מי הוא, "ויתנבר אליהם", אף כי "ויכירם", כדי למנוע מהם את הצער והחרפה של המנוצחים. (קדרשת לוי)

☆

ויהי הם מריקים שקיהם והנה איש צרור כספו בשקו, הנה הכתוב ירמוז לאלה האנשים היושבים בשקם ובתעניתם, ולא נקים הם מפניות שישבחו להם האנשים ויקימו לעזרתם בפרנסתם, וזה שאמר זיהי הם מריקים שקיהם' שכשישליכו מעליהם שקם של תעניתים, יראו מיד שאיש צרור כספו בשקו' פי שבשק הזה נצרר הכסף שרצו שיעניקו להם.

☆

וישתו וישכרו עמו, הנראה לי לרמוז בזה גודל מעלת הנהנה מסעודת תלמיד חכם, אשר כל הסמוכים על שולחנו הם זוכים להשפעות קדושה וטהרה, וזהו שאמר הכתוב "וישתו וישכרו עמו" על ידי שהיו סמוכים עמו, זכו לשכר טוב, 'וישכרו' מלשון שכר, וזה היה שכרם, גודל הקדושה וטהרה שהיה משפיע להם, כנ"ל. (תפארת שלמה)

☆

הבוקר אור והאנשים שולחו המה וחמוריהם, כאשר מתנוצץ רק מעט אור רוחניות, ונעשה כבר מעט "הבוקר אור" או זה המעט דוחה הרבה מן החושך "והאנשים שולחו" נשלח מהאדם את אישיותו העצמית, "המה וחמוריהם" וכל חומריותו של האדם חולף ותולך לו, כי מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך. (תורת אמת)

☆

בגדול החל ובקטן כילה, 'בגדול' זה שהוא גדול באמת, הושב תמיד כאילו רק עתה "החל" בעבודת ה', ואילו "ובקטן" זה הקטן סבור שכבר "כילה" עבודתו, ואין מושלם הימנו. (מיוסרבים)

לקח טוב לחנוכה

שמעתי בשם כ"ק זקני הרב הקדוש המפורסם מו"ה אליעזר זצ"ל אבד"ק דזיקוב אשר אמר בשבת חנוכה

וראש חודש, (כמו השתא) כי מבואר בתוס' ברכות (נא) ענין האיבעיאי שהשמאל תהא מסייעת לימין שכשחל ר"ח טבת בשבת חנוכה שאו נכלל השמאל ומסייע לימין ע"כ שמעתי בשמו, וצ"ב הענין, וי"ל בפשיטות כי הנה סעודות חנוכה רשות (כמבאר במהר"ם ס' תר"ט) סעודות ר"ח מצוה, וסעודת שבת חובה, שלכו"ע חייב לאכול סעודת פת בשבת, כמבואר בש"ס ופוסקים, והנה עיקר העבודה היא שצריכים להעלות הרשות ולעשותו חובה ומצוה, ע"כ אז בשבת ההוא שהוא ג"כ סעודות ר"ח חנוכה, ונכלל כ"א הרשות ומצוה וחוב"ה להעלותם לטובה ונכלל בזה הרשות שבפעמותו הוא בשמאל להעלותו לימין, וכנודע בספרים שזהו תכלית השלימות להעלות מרשות לצורך גבוה חובת ומצות ה'. (שער יששכר)

מזל תשרי מאזנים, דשוקלים עונותיו לגיהנום, ומזל כסליו קשת שזורקין אותנו מן הגיהנום. (ילקוט ראובני)

חנוכה, מלשון חינוך, שהוא חינוך לגאולה שלימה. (בני יששכר)

מקדש ישראל והזמנים, כי קדושת הזמנים הוא כפי ההכנה והקדושה מכני ישראל, ובהנחה אנו אומרים וקבעו שמונת ימי חנוכה שהוא בקביעות, אפי' אין האדם מכין עצמו כפי שצריך להכין עצמו לאור הקדוש הזה. (חסד לאברהם)

ולעמך ישראל עשית וכו' כהיום הזה, ר"ל הגם כיום בומן הזה, התשועה ופדיון בימים ההם כמו בעת ההוא. (קדושת לוי)

במס' סופרים אמר להדליק בנר ישן, שאין להדליק רק בשביל מעשה ישן, רק

מחדש כדי שיתגלה האור גם עתה במצות הדלקה. (בני יששכר)

בגמ' מי שאבד לו חותמו ממתנין לו עד הערב וברש"י הולכין אצל הממונה ששמו יוחנן, פי' מי שאבד לו חותמו שלא נגמר ביו"כ, עדין החותם ממתין לו עד נר חנוכה שמוצתה בערב, שנעשה הנס ע"י מתניהו בן יוחנן כהן גדול. (עטרת ישועה)

הדלקה עושה מצוה, דבהנחה שהוא הגמר מראש השנה, מעתה יתעלה והשלהבת תעלה מלמטה למעלה להבין גדלות הבורא, ולא הנחה, לא שישאר בעבודת של ראות שפלות עצמו. (בינת אברהם)

בעשירי באחד לחודש נראו ראשי ההרים, בעשירי הוא חודש טבת שאז מתחילים השוכב"ים, שהוא תיקון ברי"ק, באחד לחודש הוא חנוכה, נראו ראשי ההרים מתחילים ראשי התיקונים. (דהר"ק מאפסא ז"ע)

מאי חנוכה דת"ר, פי' כששואל מאי חנוכה ומאי ענינה, ומתריץ דתנו רבנן זהו עיקר מכה התורה ללמוד דברי רבנן וסברתם. (תפארת שלמה)

אך טוב וחסד ירדפוני, טוב וחסד גימ' חנוכה, הקב"ה מוריד ומשפע בחנוכה חסדים טובים אפי' למטה מעשרה, וע"י נר חנוכה יכולים להשיגם. (דברי שמואל)

ורבים ביד מעטים, דצריך כל אחד להתחוק בנקודה מועטת שנמצא בכל איש ישראל והיו ורבים ביד מעטים וכו'. (שפת אמת)

כבתה זקוק לה, ברש"י דלמא פשע ולא ניתקן לזה, נרמז בזה שבהנחה יש תיקון אף לפושעי ישראל. (חידושי הרי"ם)

תזרח השמש יאספון, ס"ת תש"נ והוא נוטריקון נר של חנוכה, רמזו שבימים אלו נאספים הנשמות והתורות והמצוות והתפלות אשר המה פזורים ולא יכלו לעלות למעלה. (חסד לאברהם)

כבתה אין זקוק לה, פי' אפי' אם ה"ו נכבה נקודה יהודית מהמת גודל הפגמים, אז אין סוף ברוך הוא, בעצמו כביכול זקוק לו. (שארית ישראל)

כי קל מל"ך רפ"א נאמ"ן גימ' להדליק נ"ר חנוכה, כי חנוכה הוא זמן המשכת הרפואה. (אמרי נועם)

קבעוהו בהלל והודאה, חנוכה מביאה חיים, כי קבעום להלל ונאמר לא המתים יהללו קה. (חידושי הרי"ם)

וזאת הברכה, רומז על הברכה שבא עד זאת חנוכה. (עטרת ישועה)

ביום השמיני נשיא לבני מנשה גמליאל בן פדהצור, שמעתי מאבי הק' זי"ע, "ביום השמיני" דדיינו זאת חנוכה, "נשיא" איז געהויבן, "לבני מנשה" די פאגעסענע קינדער, (מלשן כי נשני אלהים את כל עמל) "גמליאל" אז ער זאגט ג"ם לי - אל, "בן" ווערט ער א קינד, "פדהצור" פדה צור, וואס לייזט אויס דעם אויבערשטן. (קדושת מרדכי)

ביום השמיני נשיא לבני מנשה וגו', הענין הוא יום השמיני מרמז ליום השמיני של חנוכה שהיו משלימין של השמנה נרות, ולכן נשיא לבני מנשה שהוא אותיות נשמה שזוכים לתיקון הנשמה, וזה מרומז בתיבת מנשי"ה נוטריקון, משלימין הדלקת ש'מונה נרות שבעת שמשלימין כל הה' נרות יכולים לזכות לתיקון הנשמה, וזה גמליאל שיוכל כל אחד מישראל לומר ג"ם ל"י א"ל, שירגיש חיות אלוקיתו ית' בקרבן. (מגן אברהם)

לעני"ג מרת אסתר פארקאש ע"ה
ב"ר מנחם ישראל ז"ל
גלב"ע ה' אדר תשל"ז

לעני"ג מרת מרים שלאמאזויטש ע"ה
ב"ר שלמה זאבז"ל
גלב"ע כ"ו כסלו

דבש תמרים

פנינים יקרים, מבאר חפרוה שרים, רבותינו הקדושים עצי התמרים

ואל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש. ובמדרש ריב"ל פתר קריא בגליות יתן לכם רחמים כמי"ש ויתן אותם לרחמים לפני האיש זה הקבי"ה שנאמר הי איש מלחמה, ואפ"ל לפי מה שתארו חז"ל בסוף סוטה שפלות המצב בעיקבתא דמשיחא וסיימו אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, ולכאורה בכל הדורות כן הוא דאין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, אך נראה בדורות הראשונים היו רבים המסייעין בידינו לטהר מזוהמת החטא היינו הצדיקים שבכל דור דוד דוד שהשפיעו עלינו רוח טהרה וישועה, אמנם התאוננו חכמי המשנה על מצב הדור דור האחרון בעיקבתא דמשיחא שיתמעמו הצדיקים ולא ימלאו ויחסרו המסייעין בידינו, והקבי"ה לבדו יתברך יהיה המסייע ויערה עלינו רוח טהרה ממרום, וז"ש אין לנו על מי להשען על המסייעין זולתנו כי אם על אבינו שבשמים, ובזה מבואר דברי המדרש שיעקב התפלל על הגלות האחרון וגאולה העתידה, ואל שדי יתן לכם רחמים שהשייית בעצמו יתן לנו רחמים והנינה כי אין מי שיעורר רחמים עלינו כמו בגליות הקדומים ע"י מרדכי ואסתר והחשמונאים והצדיקים שבכל דור דוד, והוא וישוענו וינאלנו.

☆

וידבר שר המשקים את פרעה לאמר את הטאי אני מזכיר היום יש לכאר מה לו להזכיר את הטאוי בעת הזאת גם למה אמר הטאי לשון רבים, עפ"י שפי הגה"ק רי אלעזר ניסן ז"ע לפרש הפי בעוד שלשה ימים ישא פרעה וגו' כי אם זכרתינו

וגו. דאי במדרש חטאו שר המשקים היה שנמצא זכוב בתוך כוסו ושר האופים נמצא בגלוסקא שלו צורה, ואם כי אין זה כדאי ליתנם במשמר עבור זה, אבל הקציף הי אדונים על עבדיהם כדי לתת גדולה ליוסף, ולזה אמר לו יוסף מופת וראיה שכל הקצף לא היה עבור שמצא הזכוב כי אין זה כדאי לענוש ע"י שהרי גם אח"י שיתן הכוס לפני פרעה ימצא בו זכוב ולא יעוים כלל, וכל הכעס הזה הי רק עבור הצלת יוסף, וז"ש ונתת כוס פרעה כמשפט הראשון היינו עם זכוב שע"י הי המשפט אשר היית משקהו, ומזה תבין כי כל הענק הי כי אם זכרתינו אתך היינו למען שתזכרני אתך. ע"כ, וזה שאמר שר המשקים את הטאוי אני מזכיר היום, היינו שני החטאים מה שנמצא זכוב בתוך הכוס שתי פעמים, ועכ"ז פרעה קצף על עבדיו רק בפעם הראשון, ומזה מוכח כי כל הקצף היה רק בעבור נער העברי הישב במשמר לזכור ולהוציאו מן הבור.

(ברך משה)

☆

ויהי רעב בכל הארצות ובכל ארץ מצרים היה לחם ותרעב כל ארץ מצרים ויצעק העם אל פרעה. ולכאורה סתרי ההדדי שבתחלה אמר שבכל ארץ מצרים היה לחם ואח"י אמר ותרעב כל ארץ מצרים, וי"ל לפי"ש החתם סופר שיש חילוק בין ההשפעה הבאה בכח השבעת שמת הקדושים, לההשפעה שמצינו אצל אלישע שהיתה בכח התפלה, כי בשמן דאלישע כתיב אין עוד כלי ויעמוד השמן, ואחז"ל עמד שנתייקר שער השמן, כי כל צינורי השמן

שהיה ראוי להשפיע אל הזויתם המשיך לתוך כלי האשה, וממילא נתקלקלו כל הזויתם ונתייקר השמן, אמנם ההשפעה הבאה בכח השבעת שמות הקודש משנה כח עליון גבוה מעל גבוה מרם בוא השפע ונשפע מצינור הדיש מלמעלה, ואינו לוקח ההשפעה מצינורות המשפיעות לאחרים ע"ש, עוד מצינו בגמי שצדיק גזור והקבי"ה מקיימה וכתב במגיד תעלומה דלפעמים הצדיק נענה אפי" בדיבור בעלמא בלא תפלה רק כשאומר יהא כך וכך והשייית מקבל דבריו, רק שהחילוק הוא אם נעשית מבוקשו ע"י תפלה הוא דבר המתקיים משא"כ אם נעשית רצונו בדיבור בעלמא אינו בטוח שיהיה דבר המתקיים ע"כ, ומעתה ההשפעה הבא ע"י הקבי"ה בעצמו אף שהוא מצינור חדש גבוה מעל גבוה מ"מ אינו בטוח שיהיה דבר המתקיים אבל ההשפעה הבאה מכח תפילת הצדיקים ומצינורות של אחרים הוא דבר המתקיים, ובכ"ז י"ל שיוסף הצדיק בעת שהתחיל לשבור את כל הארץ והיה צריך שיבא בו ההשפעה, השתמש בכח תפילת הצדיקים ושפך נפשו להי בתחינה שימלא את אסמיו, כי בזה הי בטוח לבו שיהיה דבר המתקיים, ולכן מתחילה היה בכל ארץ מצרים לחם אבל אח"כ שבא ההשפעה באוצרות יוסף ע"י תפלה מצינורות אחרים ותרעב כל ארץ מצרים ויצעק העם אל פרעה ללחם, שנחסר להם מה שהכינו המצרים לעצמם וכל התבואות שהיו ברשותם נשפכו ליוסף, והבן.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שלי"מ"א)

דבש תמרים לחנוכה

הנרות הללו קודש הם ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותן בלבד. ויתבאר דהנה מצות נר חנוכה נר איש וביתו אפילו מאה בני אדם בבית אחד יוצאים בנר אי בכל לילה אבל עם בני ישראל הם מהדרין מן המהדרין ומוסיפים כל אחד ואחד בכל לילה ולילה נר אחד וגם זה חשוב אצל הקב"ה כמצוה הכתובה בתורה, והנה שכר מצוה כהאי ליכא והמעם מבואר במפוי כי המצוה קודש ושכר חילופי המצוה גם כן קודש ובעוה"ז אם יהנה אדם ממנו ימעל מעל בו כי הגוף אינו מוזכר כ"כ רק בעוה"ז אפשר לו ליהנות ממנו ממילא שאין רשאי לאדם לבקש השכר בעוה"ז כדי שלא ימעול בהקדש ושלא יעלה על הדעת לומר דזה הכלל אינו רק במצוה הכתובה בתורה בפירוש או אפילו במצוה דרבנן שבע"כ עליו לעשותה כי חמורה דברי סופרים כדית' אבל בנר המוסף אשר הוא מוסף זאת מרצונו הטוב ותשוקת לבו בזה רשאי לבקש שכרו בעוה"ז כי אינו קדוש כ"כ. לכן בא לשלול סברא זו באמרו הנרו"ת הללו קודש הם ר"ל לא מיבעיי הנר האי שתקנו חז"ל לחוב על כל בר ישראל רק אפילו הנרו"ת מספר רבים שכל אחד ואחד מוסף מעצמו מצד הידור מצוה ומחייב עצמו בנדבת לבבו במחשבה טובה גייב קודש הם ככל חומר בקודש של כל המצות ואין לנו רשות להשתמש בהם לבקש עבורם שכר בעוה"ז כי באמת חילופי קודש הם הן קודש ותמורתן קודש.

☆

ומנותר קנקנים נעשה גם לשישנים. וי"ל דהנה לכאורה הלא לא נותר לפליטה אלא פך אחד של שמן מהור, ולמה קאמר ומנותר קנקנים לשון רבים, אמנם ילי"פ הכוונה

דהכי קאמר ומנותר קנקנים, ר"ל דעיי' שחלקו את השמן שבפך הנותר להרבה קנקנים, עיי"כ נעשה גם לשישנים שנתרבה כל קנקן דבר יום ביומו, ושמא תאמר מה ראו על ככה לעשות כן ומנא ידעו לחלקו לקנקנים תחלה, לוי"א בני בינה, דנבון נקרא המבין דבר מתוך דבר, ולפי שהיו נבונים והכינו בחכמת התורה וברוח"ק שעליהם שעתיד להיות להם גם בנרות לכן חלקו את הפך לקנקנים רבים ועיי"ז הי' גם שמונה ימים, ועל כן ימי שמונה קבעו שיר ורננים, דשפיר קבעו ימי חנוכה שמונה ימים דאף יום הראשון היו גם.

(דברי יוא"ל)

☆

וטוב טבח והכן, בשלטי הגיבורים אי כי תיבת והכן עם החי של טבח הם אותיות חנוכה, ויש להבין ענין חנוכה לפסוק זה, עוד אי במדרש אין והכן אלא שבת שנאמר והי ביום השישי והכינו את אשר יביאו, וי"ל עפי"ד הישי"מ (תצוה) בשם הקדמונים דענין חורבן כי בתי המקדשות היו הכנה לבנין בית המקדש השלישי דלולא הם לא הי' הארץ ככה לסבול אור קדושת ביהמ"ק השלישי, ועל ידם התרגל הארץ להקדושה העליונה, וביהמ"ק השלישי יהא קאים לעלמא, עיי"ש, ובכחינה הלזו כתב בייטב לב לבאר ענין השבת אשר היא אחד מסי בעולם הבא, והוא הכנה על שבת העתיד יום שכולו שבת, ולולא שאנחנו שומרים שבת בעולם הזה, לא הי' בכחנו לסבול אור קדושת שבת דלעתיד, ואפשר לומר דכן הוא הדבר לגבי חנוכה, וכדבר האמור בכני יששכר דלכן קראו לימים האלה חנוכה משום שהוא הרגל וחינוך לגאולה העתידה, כי בחנוכה מתגלה האור הגנוז, וזה נרמז בכתוב

ערכתי נר למשיחוי, ולולי ימי החנוכה לא נוכל לסבול הקדושה לעת"ל, ולכן מרזמו במילת והכין שבת וחנוכה, דתרויהו הם חינוך והרגל לעתיד לבוא.

☆

בגמי (שבת כא): ב"ש אומרים יום ראשון מדליק שמונה מכאן ואילך פוחת והולך, וב"ה אומרים יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסף והולך. ויבואר ע"פ הידוע דשם אלהים מורה על דין, ותחילתו דהיינו אל הוא שם מדת החסד כמאמח"כ חסד אל כל היום, והשם הוי' הוא רחמים, ותחילתו דהיינו י"ה מורה על דין, וכמאמח"כ אשרי הגבר אשר תיסרנו י"ה, והנה בימי חשמונאי ובניו היה עת צרה ליעקב, והיה שורה על ישראל שמות של דין, והקב"ה עמד להם בעת צרתם, והפכן לשמות של רחמים וזהו אי"ל הוי"ה ויאר לנו שהקב"ה האיר לנו שני השמות הללו אי"ל והוי"ה של רחמים, ובוזו יבואר פלוגתתם כי מבואר בזה"ק דשמאי היה מסטרא דיראה וגבורה, והלל מסטרא דחסד ואהבה, ועל כן בית שמאי סבירא ליה דעיקר הנס נעשה במה שנצחו החשמונאים הקדושים את היוונים ונמתקו הגבורות ומשם אלוקים נעשה אל ולכן ס"ל פוחת והולך כדוגמת הנס שהפחיתו משם אלוקים לשם אל, אבל בית הלל מדה אחרת הי' להם שהם ממידת החסד ואהבה אי"כ ס"ל שעיקר הנס שעיי' תפילות ישראל נתרבה בחינת שם י"ה לשם הוי' בשלימותו, עדה"כ מן המצר קראתי י"ה ענני במרח"ב י"ה שיתרחב השם הלזו ויהא מדת הרחמים שולט ועיי"כ ס"ל מוסף והולך דהכי הוי הנס בכחינת מוסף והולך משם י"ה לשם הוי"ה.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שלי"מ"א)

סיפורי צדיקים, בביאור הפסוקים המלאים זיו ונגה מפיקים

בשפתי צדיקים

והנה עומד על היאור

שמעתי מהרב דק"ק לאנצוט שהיה שואלין אותו אנשי פעסט מדוע אנשי פולין אינם עומדים בדיבורם, ולא כן עמנו, גם הם אינם נקיים כמו אנחנו, והשיב להם קושיא אחת מתרצת חברתה, כי ר' פנחס בן יאיר בברייתא שלו (עבודה זרה כ:) מתחיל ומונה מנקיות עד שבא לחסידות ולרוח הקודש, נמצא כשאדם רוצה להתנהג בנקיות אז תיכף ומיד בא היצר הרע ומונע אותו כי שמה יעלה מעלה מעלה, עד בואו לחסידות ולרוח"ק, ואז לא יוכל לו, על כן אתם כשבא אליכם היצר הרע למנוע אתכם מנקיות, אתם משיבים אותו מדוע אינך רוצה שנהיה נקיים, ויאמר לכם טעמו כדי שלא תעלו מזה לחסידות, ואז לא יוכל לכם, אתם אומרים לו תאמין לנו כי לא כן דרך עמינו ללכת בדרך חסידות, והוא מאמין לכם שבודאי לא תהיו חסידים, כי אתם אנשי אמת, מה שאין כן אנשי פולין אם רוצין להיות נקיים הוא מונע אותם, אף שיאמרו לו לא נהיה חסידים, אינו מאמין להם כי אינם עומדין בדיבורם, על כן הוא מונע אותם תיכף מנקיות, כי שמה יבואו לחסידות, ולרוח"ק, ואז לא יוכל להם, וכן היא האמת כי הם חסידים ובעלי רוח"ק, כאשר תחזינה עינינו עד כאן, היוצא לנו מזה כי היצר הרע עומד תיכף בתחלת המדות למנוע, וזהו והנה עומד על היאור כי יאר גימטריא אלף במילואו וב' שמות הידועים העולם מאה פירוש והנה עומד על היאר תיכף אצל האל"ף כלומר אצל מדה הראשונה למנוע.

וכסף משנה קחו בידכם - ואל שדי יתן לכם רחמים

פעם אחת ראיתי בחלומי [להגה"ק מהרש"ם מברעזאן זצוק"ל] בחוה"מ סוכות, בהיותי ישן בסוכה שהייתי לפני ב"ד של מעלה וראיתי שישבו כחצי גורן עגולה, והביאו איש אחד לדין שעבר עבירה שחייבים עליה מיתה בידי שמים, אלא שיש ב' דעות אם חייבים מיתה על עון זה והיו מיימינים ומשמאילים, ונחלקו אם בספק פלוגתא של פוסקים יש לפטור בידי שמים, דספיקא כלפי שמיא ליכא, והשטן הי' עומד לשטנו, ושמעתי קול שאמרו נשאל לבית דין של מטה, ושאלו אותי על זה, והשבתי כי גם בדיני שמים פטור מספק, ושכן מבואר בכסף משנה, והשטן רצה לדחוף אותי באמרו: מה לך להתערב במשפט בית דין של מעלה, ואמרתי הפסוק "יגער ה' בך השטן", ואף גם זאת כי הלא נשאלתי על זה ונדרשתי לאשר שאלוני, ויצא הפסק לפטרו, ואיך, ולא זכרתי מקום שבכסף משנה איה איפה הוא, והאיר היום והלכתי לבית הכנסת וחפשתי ומצאתי שכן הוא בכסף משנה פרק ט"ז מהלכות פסולי המוקדשין ה"ט, ויען דליכא מידי דלא רמיזא באורייתא, והגר"א בס' עליות אליהו כתב

שכל המאורעות שבעולם רמוזים בתורה, לכן אמרתי דרמוז במה שנאמר "וכסף משנה" קחו בידכם... וקל שדי יתן לכם רחמים, דבר זה שמעתי מפי אבי הקדוש ואח"כ מצאתי אותה בין הכתבים בפיוט לר"ה וי"כ תרנ"ו.

(תכלת מרדכי למהרש"ם מברעזאן ז"ל. בהקדמה מבן המחבר)

אבל אשמים אנחנו

הרה"ק מצאנז זי"ע ציוה פע"א לאחיו ר' אביגדור זצ"ל אב"ד דוקלא אודות דבר אחד ולא שמע אליו, לאחר זמן רב ראה שלא טוב עשה אשר לא שמע בעצת אחיו, והתנצל לפני הרה"ק מצאנז כי הוא מתחרט על זה, אמר לו הרה"ק מצאנז זהו כוונת הכתוב כאשר אמרו אחי יוסף אבל אשמים אנחנו על אחינו וגו' אמר להם ראובן הלא אמרתי לכם אל תחטאו בילד, כלומר מלבד עיקר החטא, עליכם להתרחט גם על זה שלא שמעתם בקולי בעוד שהנני גדול האחים ואדם מצווה לכבד אחיו הגדול (כתובת ק"א) וז"ש עוד חטא יש בידכם הלא אמרתי לכם ולא שמעתם אלי וזהו חטא בפני עצמו.

(ספרן של צדיקים)

קחו מזמרת הארץ

המגיד הק' מטריסק היה ידוע כשונא מובהק לקיסר רוסיא אלכסנדר השני, ופעמים אין מספר קילל אותו קללות נמרצות, ולא רק בפני אנשי סודו ומקורביו אלא גם בנוכחותם של אנשים זרים, ומסופר שפע"א בחוה"מ סוכות שנת תרמ"א פתח הרה"ק המגיד מטריסק זי"ע ואמר: כתיב בפרשת מקץ "קחו מזמרת הארץ", היינו הלולב והאתרוג, וזהוירו לאיש מנחה" שתעשו ירידה לאיש מנחה זה עשו, כדכתיב מנחה הוא שלוחה לאדוני לעשו, וזהו ה"צא"ר אלכסנדר מלך רוסיא, "מעט צרי", שלא יהיה לו רפואה, מלשון הפסוק הצרי אין בגלעד, "ומעט דבש" שלא יהיה לו שום המתקה, "נכאת", שיצטרך הרבה רפואות, מלשון הפסוק כל בית נכאתה, "ולוט", שיחול עליו כל מיני לטותות וקללות, "בטנים", שיקום עליו הפסוק בטן רשעים תחסר, "ושקדים", כי שקד אני על דברי לעשותו, וסיים ואמר: נו, קיין יארן האט ער דאך נישט, און חדשים זיי מקצב, און זאגט אלע אמן, ואכן כך הוה שכעבור כמה שבועות נהרג הצא"ר כן יאבדו כל אויביך ה', כל זה שמעתי מחו"ז הגה"צ מוואידיסלאוו זצ"ל שהוא שמע זאת מאיש אחד ששמע מפ"ק דברים אלו, והוסיף, שכאשר הלה סיפר לו זאת בשנת תרפ"א כעבור ארבעים שנה מאז שאמרו הרה"ק מטריסק זצוק"ל, והיה כבר אחרי מפלת ממשלת הצא"ר ברוסיא, ועכ"ז כשסיפר זאת האיש היה רועד כל גופו מגודל הפחד שהיה לו ממשלת רוסיא, והרה"ק מטריסק אמר דבר זה בשולחנו הטוהר לפני קהל ועדה ללא שום פחד.

(שיח זקנים)

בשפתי צדיקים להנוכה

שעשה ניסים וכו' בימים ההם בזמן הזה

הרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל מאפטא זצוק"ל בעל אוהב ישראל הלך פעם אחרי הדלקת הנרות של חנוכה ועמד מחוץ לביתו שעה מועטת וחזר הביתה וישב על כסאו בעצבות גדולה ואח"כ הלך שנית החוצה וכשחזר הי' בשמחה רבה, אמר להציבור שהי' שם: כשהייתי בפעם ראשונה בחוץ והשקפתי על פני עירנו מעזיבוז'ש וראיתי אשר כל הפרנסה שנקצבה להם בראש השנה כבר אכלו עד חנוכה, ולכן הייתי שרוי בעצבות גדולה, ונמלכתי ללכת שנית להסתכל בשמים אולי לא ראיתי בפעם הראשונה את האמת, וראיתי שנית כי האמת אתי אלא שאף בשנה שעברה הי' כך, והשי"ת ברוב רחמיו וחסדיו פרנסם כל השנה ובוודאי אף עתה יפרנסם השי"ת ברחמיו כל השנה.

בימים ההם בזמן הזה

סיפר הרה"ק המגיד מקאזשניץ זצוק"ל, שבהיותו נער כבן שבע שנים ולמד בבישבתו של הגאון ר' יחזקאל זצוק"ל האב"ד דאוסטראווצא, ובלילות הי' נשאר בביהמ"ד ללמוד לבדו, והי' בהגיע לילות חנוכה, לא הניחו אביו ללכת לביהמ"ד ללמוד, כי חשש שלא ישחק עם הנערים בקוביא [כמו שנהגו תערים דאז לשחק ביומין חנוכה] ורצה ללמוד בביתו אבל אביו הי' איש עני ולא נמצא בביתו שום ספרים וכן נרות לא הי' להם, והבטיח הרה"ק מקאזשניץ לאביו שידליק בביהמ"ד נר קטן מאוד ולא ילמד יותר ממשך הזמן שהנר דולק, ותיכף כשיכלה הנר ישוב לביתו, ובזה ידע כי לא ישחק עם הנערים והסכים אביו לכך, והלך לביהמ"ד ללמוד והדליק רק נר קטן כפי שהבטיח לאביו אבל מלאכי מעלה נהנו מאוד מלימודו ונעשה לו נס מעין זה של חנוכה, שאע"פ שלא הי' נר אלא כדי לדלוק זמן קטן עכ"ז דלק כל הלילה, וכשראה אביו שאיחר מלבוא הביתה חשב שבודאי עבר על דבריו ומשחק עם חביריו הילדים, ויגש אליו והכחו בשבטים, ואמר הרה"ק מקאזשניץ שאילו הי' אומר לאביו שלמד כל הלילה הי' מאמין לו, כי אביו ידע בו שלא הוציא דבר שקר מפיו מעולם, אבל הוא חשב לחטא להציל את עצמו ע"י כבוד התורה, ולכן סבל ולא אמר מאומה.

גילוי חזיון בזכות מסירות נפש

דרכו בקודש של הגה"צ רבי יצחק באב"ד, אב"ד טארטקוב (אחיו של האגון בעל חבצלת השרון מטארניפול) היה להסתופף בעת מועדים וזמנים בצל הקודש אצל הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע, כדרכם של חסידים ואנשי מעשה, גם הפעם, ימי מלחמת העולם הראשונה, החליט ר' יצחק בנפשו לשהות בחנוכה בצילא דמהימנותא, ועל אף שהדרכים היו כולם בחזקת סכנה, והיה צריך לילוך בדרך לא דרך ולחצות גבולות מסוכנות, עם כל זאת געגעועיו אל רבו גברו עליו, ואכן במסירות נפש ממש הגיע לבעלזא. וכפי גודל מסירותו כן היה גודל התעלותו בימי החנוכה של אותה שנה ברוב

תעצומות עד אין שיעור, עד שקיבל שכרו משלם.... והי' אחר אשר העלה הרה"ק את נרותיה ונתיישב על כסא כבודו, אל מול פני המנורה וכבר הורה בידו לזמר זמירות, ורבי יצחק נעמד על מקומו מאחורי הרה"ק באימה ובראה כיאות, והנה לפתע פתאום רואה את צורתו של הרה"ק לנוכח פניו, בתחילה חשב שדמיונו מתעתע בו, הן כיצד יתכן כמראה הזה, הלא הרה"ק צופה ומביט במנורה שלפניו, אך לא, נבהל ומשתומם הביט ר' יצחק במחזה הנורא שחזר ונשנה, צורתו של הרה"ק נראית לו מאחוריו, ככיכול שתי פנים לו. רעדו אחזתו ושיניו דא לדא נקשן, לנוכח החזיון הנגלה לפניו.

תוך כדי כך עלתה במחשבתו, הרי זה הדבר ממש מסופר אודות הרה"ק ר' אורי מסטרעליסק זי"ע, ועל כך שמו נקרא בפי הכל 'השרף'. התחיל ר' יצחק להפליג במחשבתו ולהרהר על הסיפור המקובל שהיה עם אותו חסיד זקן ור' אייזיק שמו, שהיה דרכו להסתופף בכל שנה בראש השנה אצל רבו הק' החוזה מלובלין זי"ע, אולם קודם לכן, בר"ח אלול, היה מדרכו לשהות אצל הרה"ק ר' אורי מסטרעליסק זי"ע ומשם נסע לובלינה. פעם אחת בשבתו בביהמ"ד נכנס הרה"ק ר' אורי והביט כמנהגו מידי לילה, בפני חסידיו שנמו שם תנומתם, ר' אייזיק שראה זאת, נעמד בפנית ביהמ"ד לחזות בפני הצדיק המהלך הלך ושוב, ולפתע כשגבו של הרה"ק ר' אורי היה מופנה לפניו, חש ר' אייזיק כי הנה רואה הוא את פניו, חרדה גדולה נפלה עליו למראה הנשגב, שני פנים להרה"ק ר' אורי, אחר וקדם, מרוב פחד ויראה לא העיז לשאלו לפשר הדבר, אך גמר בלבו לספר את כל הדברים לרבו הק' מלובלין, ולשאלו על כך. כשהגיע ללובלין, שכח ר' אייזיק מכל החזיון הנורא שחזה, אחר ראש השנה כשנכנס אל רבו לקבל ממנו ברכת פרידה, אמר לו החוזה הק': הלא הנך מתגורר סמוך לסטרעליסק, לכן אבקש ממך שתיכנס לר' אורי ותפרוס בשלומו בשמי, ואמור לו כי יודע אני, שיש לו שני פנים. ר' אייזיק נזדעזע לנוכח גילוי רוח הקודש, ואמר רבי, אכן ראיתי זאת עין בעין, ואמנם רצייתי לשאול את הרבי על כך, אמר לו החוזה הק', שתוק, ידעתי גם ידעתי, אך אמור לו כאשר ציוויתך. בדרך לביתו חסר החסיד לסטרעליסק ומסר את דבר השליחות להרה"ק ר' אורי, בשמוע הרה"ק ר' אורי את הדברים, נענה והפטיר: לא כן הוא, אלא כמאמר הכתוב 'וארבעה פנים לאחת' (יחזקאל א' א) מאז נקרא שמו בפי הכל 'השרף', ע"ש ארבעת הפנים, כדוגמת השרף.

ובעוד ר' יצחק מהרהר באימה אודות המחזה שנגלה לפניו כזה שראה ר' אייזיק אצל 'השרף', פנה אליו לפתע הרה"ק מהרי"ד, ואמר לו, בסטרעליסק מזמרים בחנוכה 'מזמור לתודה' וכיכדו לזמר מזמור לתודה. ר' יצחק נדהם עוד יותר המנהג בבעלזא לזמר מזמור לתודה הוא רק בזאת חנוכה, והיום אינו זאת חנוכה, הרי הרה"ק תפס מחשבותי, כשספיר ר' יצחק הסיפור לחסידים אמר, כי בטוח הוא שזכה לחזיון הנורא הזה בזכות שמסר נפשו לחסות בצילא דמהימנותא.

פרפראות להכמה

מאמרים נחמדים, ע"ד דרוש מיוסדים, כפתור ופרח משוקדים

עיי"ש. והשתא מובן שפיר הענין הנ"ל וזהו שאמר יוסף ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם וישיתוהו על ארץ מצרים, פ"י דכיון שזה החלום הי' בראש השנה ולא בפסח שאז הוא זמן הדין של התבואה, אל תדמה בנפשך שלא פתרתני לך את החלום בפתרון האמיתי, אלא מפני כך חלמת זאת בראש השנה כדי שפרעה ירא איש נבון וחכם וישיתוהו על ארץ מצרים, והאיש הזה נדון בראש השנה בגזירת מי ישפל ומי ירום, ולכן חלמת זאת בראש השנה דמתוך כך יוצמח ישועה לאדם. (שם משמעון)

☆☆☆

ויקראו לפניו אברך. פירש"י בדברי אגדה דרש ר' יהודה אברך זה יוסף שהוא אב בחכמה ורך בשנים, אמר לו ר' יוסי בן דורמסקית עד מתי אתה מעוות עלינו את הכתובים אין אברך אלא לשון ברכים, והנה לכאורה קשה הלא ע' פנים לתורה וכפטיש יפוצץ סלע ואיזה עיוות יש כאן, והנראה בזה הדנה מצינו הלשון המורגל בפי חז"ל יניק וחכים וכן הוא הסדר הנכון, ורצונו לומר הן אמת דהוא יניק אבל הוא חכם גדול, ובלשון זה הוא נדרש לשבת, אבל אם נאמר להיפוך חכים ויניק הוי לגנאי, כאילו אמר הן אמת שהוא חכם אבל יש בו ריעותא שהוא יניק, והשתא לפי דרשת ר' יהודה חז"ל לקרותו רך אב כמו יניק וחכים ולא אברך שהיא חכים ויניק, וזהו שאמר ר' יוסי בן דורמסקית עד מתי אתה מעוות עלינו את הכתובים, דלפי דרשתך הם מעוותים וכתובים למפרע ולכך דרש הוא לשון ברכים. (משננות יעקב)

☆☆☆

ויאמר אליהם יעקב אביהם אותי שכלתם יוסף איננו ושמעון איננו ואת בנימים תקחו עלי היו כולנה. ונל"פ הדנה כשרצתה רבקה לשלוח את יעקב לקבל הברכות מיעזק אבינו, חשש יעקב פן יקלל אותו אביו, ואמרה לו רבקה "עלי קללתך בני", וי"ל שרבקה הודיעה בכך ליעקב שאין לו לירא כי לא יבואו עליו צרות נוספות, אלא שלש אלו הרמוזות בתיבת "עלוי", הדיינו צרת ע"שו, ל"בן, יוסף, וז"ש יעקב על"י היו כולנה, כלומר איך תקחו ממנו את בנימין, הן כבר נתקיימו בי שלש הצרות עשו לבן ויוסף הרמוזות ב"עלוי", ואיך אם כן תקחו את בנימין, והלא כבר סבלתי כל הצרות המיועדות לי.

☆☆☆

כולנו בני איש אחד נתנו. ד' במסורה כולנו בני איש אחד נתנו, נתנו נעבור חלוצים, ונתנו מה, נתנו פשענו ומרינו. וי"ל הדנה מודעת זאת שהצדיק נתפס בעוון הדור דכל ישראל ערבים זה לזה, וזאת תהי' תורת המסורה, "נתנו נעבור חלוצים" ההצדיקים אומרים להרשעים נתנו נעבור חלוצים לפני אחינו, היינו אנחנו נתפסים בעוון הדור, ולכאורה "זנחנו מה", למה אנחנו חייבים שאנו נתפסים בעוונכם ועונים להם הרשעים, אכן "נתנו פשענו ומרינו" "כולנו בני איש אחד נתנו" וכל ישראל ערבים זה לזה. (משנת דר' אליעזר)

ויהי מקץ שנתים ימים. במדרש אי' זש"ה קץ שם לחשך וכו'. והיא פלאי, ושמעתי בשם אא"ז הגאון מהרש"ך ב' כוס הישועות וצ"ל רמז נאה באשר כל הגאולות תלוין במ'מון קי"ל צ"ס, ראשי תיבות מק"ץ, אך עניים ואביונים אדם שאין להם משלהם כלום, ומצפין לשלחן אחרים והעולם חשך בעדם וא"א להם ליתן צדקה המה יפדו בשנים הנשואים ק"ל צ"ס, וכן אירע ליוסף מביית האסורים יצא למלוך, על ידי קול תפילתו וצומו, מבלי פיזור ממון כי מאין לו, וזהו קץ שם לחשך להעני השובח בחשך שם שם לו ק"ץ ראשי תיבות קי"ל צ"ס במקום מק"ץ של העשיר. (חתם סופר)

☆☆☆

ויהי מקץ שנתים ימים. במדרש אי' זש"ה קץ שם לחשך וכו'. והיא פלאי, וי"ל הדנה תיבות "מקץ שנתים" הוא נוטריקון ק"ץ מת' שנים היינו שבנ"י יצאו משעבוד מצרים ק"ץ שנה לפני גמר הת' שנים, וידוע מה שתרצו המפ" על זה שהלילות השלימו היינו שלכן יצאו ישראל לפני הזמן וחסיר הקב"ה הק"ץ שנים משום שהיו משועבדים בהם גם בלילות, ועבר עברי אינו עובר אלא ביום, וז"ש "ויהי מקץ שנתים" ק"ץ מת' שנים ולמה חסיר משום "ק"ץ שם לחושך" הק"ץ שנים שחסיר משום לחושך (הלילות) שהשלימו.

☆☆☆

ועל השנות החלום פעמים כי נכון הדבר מעם האלקים וממדה האלקים לעשותו. וי"ל עפ"מ ש"הוה"ק כי יש ב' מיני חלומות א' ע"י מיכאל וא' ע"י גבריאל, ויש בכל אחד מעלה וחסרון, הא' יש בו מעלה שכל דבריו מתקיים ואין בו שום דבר בטל, והחסרון היא שלפעמים יגיד על זמן רחוק ולא בקרוב יבוא, והב' הוא להיפוך שיש בו דברים בטלים שאינם מתקיים, אמנם אם היא החלום דבר המתקיים יבוא בקרב הימים, נמצא כאשר רוצה הקב"ה להראות לאדם חלום שידע שיבוא בקרוב וגם יתקיים כולו, או שולח לו החלום ב' פעמים פעם אחד ע"י מיכאל ופ"א ע"י גבריאל, ואז יש לו ב' המעלות גם יחד, ומסיבת זה חלומי של פרעה נתקיים כולו ולא הי' בו שום דבר בטל והי' מעותד לבוא תיכף, ולכך חלם ב' פעמים בסגנון אחד ממש, וז"ש יוסף ועל השנות החלום פעמים הוא לב' טעמים, א' כי נכון הדבר, מלשון אמת נכון הדבר, וגם ממדה האלקים לעשותו, ולכן הוכרח לחלום לו פעמים ע"י מיכאל וגבריאל כאמור. (פנינים יקרים)

☆☆☆

ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם וישיתוהו על ארץ מצרים. והקשו המפ" מי שם את יוסף לאיש שר ויועץ, הלא לא בקש ממנו רק שיפתור לו חלומי, ויש לבאר עפ"מ שאמרו חז"ל (ראש השנה דף ו') דבראש השנה יצא יוסף מביית האסורים, ולפי הנראה מדברי הגמ' שם משמע דגם החלום של פרעה הי' בליל ראש השנה, והנה איתא בגמ' (שם ט"ז) בארבעה פרקים בשנה העולם נידון בפסח על התבואה ובראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון

פרפראות לחכמה לחנוכה

וי"ל מה דאחז"ל נר חנוכה צריך להיות "נחמד" דהנה המהדרין מן המהדרין מוסיפין כל ח' ימים והיינו מ"ד עם השמישים, וזה שסמכוהו נחמ"ד ר"ת נר חנוכה מ"ד, גם נראה לסמכוהו לפר' מקץ לפסוק "שברו לנו מעט אוכל" דהנה לנ"י בגמטריא פ"י וחצי שלו מ"ג, ומעט מתיבת אוכל ר"ל סכום הקטן מתיבת אוכל הוי א' נמצא מ"ד, וז"ש שברו לנו דהיינו שישברו תיבת לנו, ויהיה בחשבון גם מעט אוכל דהיינו האל"ף, סך הכל מ"ד. (דברי מהר"א)

☆☆☆

מצינו סימנים לברכות שלפני הדלקת נרות חנוכה: סדר הברכות להדלקת נרות חנוכה הוא: א. להדליק נר חנוכה. ב. שעשה נסים. ג. שהחיינו. וסימנך מקרא כתוב (במדבר כ"א, ח) עשה לך שרף ושים אותו על נס וראה אותו וחי, עשה לך שרף – ברכת ההדליק, ושים אותו על נס – ברכת שעשה נסים, וראה אותו וחי – ברכת שהחיינו. (הגאון ר' יצחק מוואלאזין זצ"ל)

☆☆☆

ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם ויאמר לו כה יהיה זרעך, י"ל דיש כאן רמז מן התורה למצוות נר חנוכה, "ויוצא אותו החוצה" רמז שמצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ, "ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים" רמז שמצוה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, כי לאחר שקיעת החמה מתחיל צאת הכוכבים, "אם תוכל לספור אותם", היינו שיהי' מוסיף והולך כדברי בית הלל, ויאמר "לו כה" רמז אם יהי' זכיר בל"ז נרות של כ"ה כסלו הוא חנוכה, "יהיה זרעך" יזכה לבנים תלמידי חכמים, כדברי הגמ' (שבת כ"ג) הרגיל בנר היינן ליהבנים תלמידי חכמים. (הס"ק מראדושיץ זי"ע)

☆☆☆

ותאכלנה הפרות. הלום פרעה היה שהפרות החלשות אכלו את הבריאות רמז לחנוכה מה שאנו אומרים בעל הניסים מסרת גיבורים ביד חלשים.

☆☆☆

אדוני שאל את עבדו היש לכם אב או אח וכו', י"ל בדרך רמז דהנה יש פלוגתא בגמ' (שבת כ"א) בענין נרות חנוכה ב"ה סוברים שצריך להיות בכל יום מוסיף והולך, וב"ש סוברים שצריך להיות בכל יום פוחת והולך, והנה אנן קיי"ל כב"ה וכפי שנרמז בשם חנוכה ר"ת ח' נרות והלכה כבית הלל, וזה רמז הכתוב, היש לכם א"ב, היינו איך אתם סוברים, א"ב היינו שצריך להדליק בכל יום יותר, ביום ראשון א' וביום שני ב', או א"ח, או שצריך להיות פוחת והולך להדליק ביום א' ח' נרות, וביום שני ז' נרות, ונאמר אל אדוני יש לנו א"ב, פי' שאנחנו פוסקים כבית הלל שצריך להדליק ביום ראשון א' וביום שני ב', ולהיות בכל יום מוסיף והולך. (הרה"ק ר' מרדכי מקאמיר זי"ע)

☆☆☆

והי' כמשלש חדשים וכו' ויאמר יהודה הוציאוהו ותישרף, מרומז נר חנוכה, שחל שלשה חדשים מראש השנה, נר חנוכה מצוה שיהיה על פתח ביתו מבחוץ, "הוציאוהו", ויאמר יהודה רמז הוא לדין שר' יהודה אומר (שבת כ"א) חנווני שהדליק נרו מבחוץ ונשרף הפשתן פטור, מפני שהוציא ברשות. (קול שמחה)

בימי מתיתו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי. וקשה למה תקנו להזכיר בחנוכה את יוחנן כהן גדול, ונראה דהנה א"י בגמ' (ברכות כ"ט) יוחנן כהן גדול שימש בכהונה גדולה שמונים שנה ולבסוף נעשה צדוקי, והנה כשאדם עובר עבירה ורוצה לשוב בתשובה אין לו תשובה כי אם באותה מעשה (ויפא פ"ז) והנה במה נעשה יוחנן צדוקי שדרש כי בעונן אראה על הכפרות (ויקרא ט"ז, ב') כמדורש הצדוקים להביא אש מבחוץ כדא"י בגמ' (ויפא נ"ג) ולכן התיקון של יוחנן הי' בימי חשמונאי שעל ידם נעשה נס חנוכה והדליקו נרות בחצרות קדשך, וזהו הפ"י בגמ' (שבת כ"א) הניח חנוני את נרו מבחוץ חייב, חנוני הוא אותיות יוחנן, דהיינו יוחנן כהן גדול שנעשה צדוקי "הניח את נרו מבחוץ" דהיינו שנתן אש על הקטורת מבחוץ, וזהו חנוני חייב, "ר' יהודה פטר בנר חנוכה" פי' יהודה המכבי פטר את כל השנים שהי' צדוקי ע"י נר חנוכה.

(בזעזע דנהורא)

נביא כאן כמה חידושים ורמזים לחנוכה:

עבד נופל להעלותו נזקקין למו ואילו האדון כי יפול אין איש בא להקימו – "עבד", ר"ל ה"שמש" אם נפל וכבה נזקקין להעלותו ולהדליק עוד הפעם כדי שלא להשתמש בנרות חנוכה עצמם, אבל ה"אדון" נופל, דהיינו נר חנוכה עצמו אם יפול ויכבה אין נזקקין לו דהרי כבתה אין זקוק לה.

☆☆☆

עוד חידוד יש וזה תוארו: המביא גט ממדינת הים צריך אחד לצרף אליו כדי שיהיה מקוים – ר"ל אם נביא ונוציא כמספר גט מן "הים" יעלה הנשאר למספר מ"ג, כמספר נרות חנוכה עם השמישים חסר אחד, ולכן "צריך אחד לצרף אליו" ויתמלא המספר מ"ד.

☆☆☆

קלמן כהן עשיר מלוי עני מישראל, זה נר חנוכה – "קלמן כהן", היינו שתקח את האות הקל (קל-מן) מתיבת כהן דהיינו אות ה' (כמ"ש ובאתא קלילא), "עשיר מלוי" האות העשירה ביותר מתיבת לוי, דהיינו ל', "עני מישראל" ועתה נקח האות העניה ביותר מתיבת ישראל דהיינו אות א', וביחד עולים ל"ז כמספר ל"ז נרות חנוכה. (קול תודה)

☆☆☆

אב ושלשה בנים בנו את התיבה, הבן הראשון העמיד את רגלו בתחילה, והשני הניח ראשו באהבה, והשלישי שם לבו לפעולה, ואביהם גמר את המילה, אך אמר אל תפן ליצר, ושם חנוכה נוצר. וסימנך ובני יצחק קרח ונפג וזכרי – ביאורו "אב ושלשה בנים" זה יצחק ובניו קרח ונפג וזכרי, "הבן הראשון העמיד רגלו בתחילה", פי' שקרח העמיד את האות הסופית של שמו דהיינו ח' בתחילת התיבה, "הבן השני" דהיינו נפג "הניח את ראשו" פי' שמניח את האות הראשון שלו שהוא נ', "השלישי" דהיינו וזכרי, "שם את לבו" מניח את האות האמצעית של שמו (דומה ללב שהוא באמצע) דהוא אות כ', "ואביהם" דהיינו יצחק גמר את המילה, "אך אמר אל תפן ליצר" דהיינו שיש להסיר את האותיות "יצר" משמו, ונשאר אות ה', ותמצא תיבת "חנוכה". (גן יוסף)

ענינים נפלאים, בסוגיות ובפפולרים, שמקורותיהם בפרשת השבוע נמצאים

הדרשת והקרת

בדיני וגדרי ערב וערב קבלן

והנה הטעם שערב משתעבד ללווה משמע בגמ' וכן בראשונים דבההיא הנאה שהלווה מאמינו ומוציא ממון על פיו בההיא הנאה משעביד נפשיה, והמחנה אפרים (בהל' ערב סי' א') כתב דבד' הגמ' גופא אפשר ללמוד ב' אופנים דהא דאמרי' דבההיא הנאה משעביד נפשיה היינו שדייקא שיש לו הנאה יכול לשעבד נפשיה, ובלא"ה לא יכול לשעבד נפשיה, וה"ה בשאר מילי בעלמא דבדיבור לחוד בלי שום קנין לא יכול לשעבד נפשו, או דאפ"ל דבעצם יכול לשעבד נפשו אפי' בדיבור בעלמא, והא דאמרי' בגמ' דמשעביד נפשיה ע"י ההיא הנאה, היינו משום דערבות הוי כאסמכתא (פי' שאמר להמלווה אם לא יפרע לך אני אשלם לך) ואסמכתא לא קניא (פירש"י כיון שהי' בטוח שהלווה יפרענו, ואם הי' יודע שלווה לא ישלם לא הי' נכנס לערבות), וע"כ אמרי' דערבות לא הויא כאסמכתא דבערבות איכא הנאה שהמלווה סומך עליו ומוציא ממון על פיו, אבל באמת שבדיבור לחוד ג"כ יכול לחייב עצמו.

ובגמ' משמע כלישנא בתראה שבעצם יכול לחייב עצמו בלי שום הנאה ובדיבור לחוד, והא דאמרי' בגמ' דאית ליה הנאה הוא משום שלא יהי' כאסמכתא, וכן משמע בהדיא דהגמ' בב"ב (שם) הקשו ולמ"ד אסמכתא לא קניא, ערב היכי משתעבד וע"ז תירצו דבההיא הנאה קמשעביד נפשיה, ומשמע דבלאו קושיא זו ניחא ליה, הא דערב משתעבד אפי' בדיבור בעלמא.

☆

וכן פסק הרמב"ם (בהו"א מהל' מכירה ה"ו) דיכול אדם לחייב עצמו בדברים אע"פ ששניהם מודים שלא הי' אצלו כלום שהרי חייב עצמו כמו שישתעבד הערב עכ"ל ולא קשה על הרמב"ם דמה מדמה לה לערב, הרי בערב אמרי' דבההיא הנאה משעביד נפשיה משא"כ במחייב עצמו סתם בדברים, אמנם לפי הנ"ל לא קשה ולא מידי דהא דבעינן הנאה בערבות משום דהוי כאסמכתא.

בפרשתן (מקץ מג ט) אנכי אערבנו מידי תבקשנו אם לא הביאותיו אליך והצגתיו לפניך.

בגמ' בבא בתרא (קעג:) במתני' איתא המלווה את חבירו ע"י ערב אל יפרע מן הערב תחילה, ואם אמר לו הריני מלווה לך המעות על מנת שאפרע ממי שארצה יפרע מן הערב (היינו ערב קבלן), רשב"ג אומר אם יש נכסים ללווה בין כך ובין כך לא יפרע מן המלווה תחילה.

אמר רב הונא מניין לערב שמשעבד שנאמר (שם) אני אערבנו מידי תבקשנו, מתקיף לה כו' עכ"ד הגמ'.

ועיי"ש בגליון הש"ס שתמה ע"ד הגמ' עפי"ד השאלות דמה ראי' איכא מקרא דיהודה שאמר אנכי אערבנו, הרי יהודה גופיה היה הלווה ולא רק הערב כי הוא לקח אתו את בנימין וקיבל עליו שישמרנו מכל פגע, א"כ דינו כדך לווה, ולא רק כערב א"כ מאי ראי' בכך, והאמת שבגמ' לקמן מקשה רב חסדא דאין ראי' מקרא הנ"ל שערב משתעבד כי התם הוי ערב קבלן מדאמר (מב. לו) תנה אותו על ידי ואנכי אשיבנו.

ועל קושיית רב חסדא גופא הקשו המפרושים שלא ציטט רב חסדא בקושייתו הפסוק של יהודה אלא של ראובן שהרי תנה אותה על ידי וכו' אמר ראובן ולא יהודה א"כ מה קושיית רב חסדא, הרי הגמ' הביא ראי' שערב משתעבד מיהודה מזה שאמר אנכי אערבנו, ורב חסדא הקשה מקרא דראובן מאנכי אשיבנו וכו', והמהרש"א בח"א תי' על קו' הנ"ל שמשמעות קו' רב חסדא הוי דבראובן מצינו להדיא בקרא שהי' ערב קבלן דאמר תנה אותו על ידו ואנכי אשיבנו, ויעקב אמר לו לא ירד בני עמכם, ואח"כ בא יהודה והפציר באביו שיתן את בנימין לו, א"כ לא מסתבר שראובן בא בתורת ערב קבלן ולא נתרצה לו, ויהודה בא בתורת ערב סתם ונתרצה לו, דהרי ערב קבלן עדיפא טפי מסתם ערב, אלא עכצ"ל דיהודה ג"כ בתורת ערב קבלן באם וע"כ הקשה רב חסדא שאין ראי' מיהודה, ואה"נ מייתי קרא דראובן וגלי לן ביהודה, עיי"ש בדבריו (ועיי' בקנן תורה בשמעתתא שהאריך ליישבו בטוטו"ד).

וכולם כא' תמהו ע"ד האמרי בינה דהרי איכא קנץ אודיתא א"כ מה ראי' מערב דלית ביה קנץ, ובס' מלואי חושן כ' דצ"ל דכוונתו שהרמב"ם לא הוכיח מערב אופן הקנץ וכדומה, אלא הביא ראי' מדיני ערב שיש אופן שיכול להתחייב בדבר שאינו חייב בו כלל.

☆

ועיי"ש במלואי חושן שהקשה על ד' הקצוה"ח שחידש שמטעם אודיתא יכול לחייב עצמו בדברים "אע"פ ששניהם מודים" שאינו חייב לו כלום, וקשה הרי הקצוה"ח כתב בהדיא לקמן (בסוסי' א' בס"י קצ"ד) דבעי' בקנץ אודיתא הודאה גמורה, ולכן צריך דווקא שיהי' בעדים, וא"כ כאן ששניהם מודים שאינו חייב לו כלום יש כאן הודאה נגד הודאה, וא"כ אי אפשר לחייבו מצד ההודאה והאיך מהני זה לקנץ ויש ליישב, וצ"ע.

☆

והמחנה אפרים (הל' ערב ס' א') מביא עוד שיטה דהא דאמרי' בגמ' בערב דבהאי הנאה שמוציא ממון ע"י פיו ומהימן ליה ע"ז משעביד נפשיה אינו רק משום לאפוקי מאסמכתא אלא מעיקר הדין בעינן קנץ בערב וזו הקנץ, ומביא ראי' מהגמ' בפ"ק דקידושין (ו) דאמרי' דאי אמרה איהי תן מנה לפלוני ואקדש אני לך מקודשת מדין ערב, ערב לאו אע"ג דלא קמטיא הנאה משתעביד, האי איתתא נמי אע"ג דלא מטיא הנאה לידיה מיקדשא נפשיה, עב"ד הגמ', ולכא' קשה האיך יליף קידושין מערבות הרי בערבות יכול לחייב עצמו בדיבור ולשעבד נפשו, אבל גבי קידושין אין האשה מתקדשת אלא בכסף ולא בדברים, וע"כ תירץ דצ"ל דעיקר חיובא דערבות משום דהיא הנאה דקא מהימן ליה חשיב ממונא שנהנה בשווה פרוטה, וכ"כ הריטב"א (שם) ולפי"ז נמצא דבעינן ההיא הנאה דמהימן דבלא"ה הוי דברים לחוד.

ולאיך דסברי (שהצגנו לעיל בהרחבה שיטתם) דלא בעינן אלא כיון דהוי כאסמכתא, צ"ל דהגמ' בקידושין הביא ראי' מערבות למילף דמצינו שם שכדי שלא יהי' אסמכתא אמרי' דבהאי הנאה דמהימן ליה חשיב ממונא, א"כ ה"ה לגבי קידושין, אבל אה"נ דליכא חשש דהוי אסמכתא מהני' אפי' בלא קנץ, ודו"ק.

ועיין בקצוה"ח (סי' מ' סק"א) שמביא ד' הרמב"ם ומביא קו' כל האחרונים שתמהו על הרמב"ם האיך שייך להתחייב בדיבור בעלמא בלא קנץ ובלא שטר, ועיין בר"ן שג"כ הקשה בנ"ל ומוסיף דהא בערב נמי בעיא קנץ ובהיא הנאה דקא מהימני' ליה משתעביד וכו', עיי"ש, ע"כ מחדש הקצוה"ח דהרמב"ם סבר דיכול לחייב עצמו מטעם אודיתא, דהרי אפילו חפץ יכול אדם להקנות בקנץ אודיתא כדאמרי' בב"ב (דף קמ"ט.) גבי איסור גיורא שיכול להקנותו ע"י שיודה שהממון הוא של רב מרי ועיי"ש בתוס' שכ' דהוי קנץ בין בבריא ובין בשכיב מרע והוא קנץ מעליא אע"פ ששניהם יודעים וכן העדים יודעים שזה החפץ או הקרקע אינו של פלוני מ"מ קונה אותה ע"י האודיתא של הנותן כמו משיכה וכסף, א"כ ה"ה לענינינו שיכול לחייב עצמו ממון לחבירו מטעם אודיתא, וכ"כ הכסף משנה על הרמב"ם (שם) וכ"כ הנמוק"י (סו: מדפי הרי"ף).

א"כ מובן דעת הרמב"ם דוודאי בעינן קנץ אלא דבחיוב די בקנץ אודיתא, משא"כ בערב דאפי' אם הערב יודה בפני עדים הריני מודה לפניכם שאני ערב נמי לא יועיל, וכדפסק הרמב"ם (פ"ז מלוה ה"א) דערב בעי' קנץ קודם חיתום שטרות, ואע"ג דהרי בשעת חתימת השטר וודאי מתחייב אע"פ שאינו חייב מ"מ בערב לא מהני, כיון דהוי כאסמכתא, ע"כ בעינן קנץ קודם חתימת השטר, א"כ ה"נ דבעינן קנץ ממש, ולא מהניא אודיתא, כי היכא דלא מהני שטר, והקצוה"ח מסיים ולכן האריך בביאורו כיון דהש"ך כתב בד' הרמב"ם, שהרמב"ם סבר דיכול לחייב עצמו סתם בדברים בלא שום קנץ והוא נגד הרבה סוגיות בש"ס, ע"כ האריך לברר ד' הרמב"ם דהא דיכול לחייב עצמו הוא מטעם קנץ אודיתא, ודו"ק.

☆

ובאמרי בינה (הל' הלואה סי' ט"ז) כ' ע"ד הקצוה"ח שכיוון לד' הרי" מיגאש (בתשו' סי' צ"ז) דבדבריו ג"כ מבואר דהטעם דמהני להתחייב בדברים הוא משום קנץ אודיתא עיי"ש בדבריו.

אמנם לפי הנ"ל הקשה דהרמב"ם כתב "שמחייב עצמו כמו שישתעבד הערב" ולכא' אי נימא כהקצוה"ח ושאר המפרשים דהוי משום קנץ אודיתא, א"כ מה מדמה הרמב"ם דין זה לדין ערבות, הרי בערבות לא הוי בכלל מטעם אודיתא, ותו הרי הקצוה"ח כ' בהדיא לחדש דבערב לא יועיל קנץ אודיתא א"כ מה אייתי ראי' מערב, וכ' לתרץ דצ"ל דהרמב"ם רצה להביא ראייה.

לעי"נ הרה"ח ר' ישראל טרענגער ז"ל

ב"ד יעקב אד' הכהן ז"ל גלב"ע כ"א חשוון תשס"ט לפ"ק

וזו' האה"ח מרת צירל ציפורה ע"ה

ב"ד משה דודא ז"ל גלב"ע י"ט שבט תשס"ה לפ"ק

בַּעֲנֵיץ קִטָּן שֶׁהִגְדִיל בַּתּוֹךְ יְמֵי הַנּוֹכַח

בגמ' דצווננו בלאו דולא תסור, אבל הרי הקטן אינו מצווה על כל מצות עשה ול"ת של תורה, א"כ בוודאי הוא אינו מחוייב בהדלקת נר חנוכה.

ואפי' אי נימא שיש חיוב מטעם חינוך, מ"מ הרי חיוב חינוך הוא על אביו ולא עליו דהיינו שאביו חייב לחנכו ולהרגילו במצות, אבל עליו אין שום חיוב, (כדמובא במרדכי פ"ג מגילה יט) דקטן לא חשיב בר חיובא דעיקר מצות חינוך על האב ע"ש, וא"כ למשל בקטן יתום אין שום מצוה והוא פטור לגמרי, אע"פ דחזוין שאם רצה יכול להדליק ולברך ואין מוחין בידו, היינו רק משום דהרי אינו מצווה משום הלאו דלא תשא ואין לו איסור לברך ברכה לבטלה, ואע"ג דקיי"ל דקטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו וא"כ יש חיוב על ב"ד לא להניחו לברך ברכה לבטלה, מ"מ הכא אין ב"ד מחוייב להפרישו דהרי כשיגדל כבר יהיה מחוייב לברך ברכה זו, וא"כ אינו דומה לקטן אוכל נבילות, אבל עכ"פ הא פשיטא שאין על הקטן חיוב למכור כסותו להדליק נר חנוכה, מ"מ אם נתגדל באמצע ימי חנוכה צריך למכור כסותו לקנות נר חנוכה, יען דכל יום ויום הוא מצוה בפני עצמו, ובא עליו החיוב מאותו יום שנתגדל.

וראיה לזה דכל יום ויום הוא מצוה בפני עצמו, דהא אם היה מצוה אחת א"כ גדול שלא הדליק לילה הראשונה יהיה מעוות שלא יוכל לתקון דאי אפשר לו להדליק שמונה ימים יחד או אם היה אונן לילה הראשונה לא ידליק עוד או אם היה אפי' אנוס עכ"פ איך יברך בשאר לילות.

ואפי' אי נימא דאנוס שאני כי עכ"פ היה בר חיובא, עדיין יש להסתפק במי שהיה טרוד במצוה דפטור מן הדין, ומדחזוין דלא יתכן לומר שלא ידליק בשאר לילות דהרי מפורש בשו"ע (סי' תערב ס"ב) שפסק המחבר ואם עבר כל הלילה ולא הדליק אין לו תשלומין, והרמ"א מוסיף ובלילות אחרות ידליק כמו שאר בני אדם אע"פ שלא הדליק בראשונה, עכ"ל. הרי בכל אופן דלא הדליק מדליק בשאר לילות, משום דכל יום ויום הוא נס בפני עצמו, א"כ גם בקטן אע"פ שביום הראשון לא היה בר חיובא, מ"מ מיום שנתגדל מחוייב להדליק כשאר בני אדם.

ועיין שם שמבאר כן מדברי הגר"א בהגהותיו (שם ס"ח) דלא דמי לספירת העומר דבעינן תמימות דהכא הוי כל יום מצוה בפני עצמו, עיי"ש שהאריך בזה.

בספרי הפוסקים מובא שאלה לגבי קטן שהגדיל בתוך ימי חנוכה, האם יש עליו חיוב הדלקה ויכול להוציא גם גדולים בני חיובא בהדלקתו, או לא. ולכאורה הדבר פשוט שנס היה בכל יום מחדש, וכן הביא הבית יוסף (סי' תרע"ז) שבכל יום מימי חנוכה הוא מצוה בפני עצמה, (ועי' בב"ח (שם) ובמהרי"ל (סי' כ"ח).

☆

בקונטרס המילואים (בסר"ס כלי חמדה מקץ) מברר דכל ימי חנוכה הוי מצוה אחת, ומביא דברי השלטי הגבורים (פ"ב דשבת אות ז') וז"ל: כתב רבינו שלמה מי שלא הדליק לבילי ראשון שוב אינו מדליק שכבר הוי דיוחי, עכ"ל. והכלי חמדה מבאר דבריו שהיות שהמצוה מתחילה מבעוד יום וגומרה לבילה, הוי בגדר תמיד והוי מצוה אחת, וכן אם מדליק ואח"כ מפסיק, א"כ אין זה מודה בנס שהיה שמונה ימים, והרי זה כופר בנס ואינו מקיים מצוה, וממילא כל הלילות הוי מצוה אחת, עכתו"ד.

☆

אמנם בשו"ת נטעי גביראל (סי' ד) תמה ומתפלל על גאון כהכלי חמדה, האיך נעלם ממנו דברי הבי" (סי' תער"ב) שמביא דברי הרבינו שלמה הנ"ל המובאין בשלטי הגבורים, ומבאר בהדיא שהכוונה בדבריו "שוב אינו מדליק" דהיינו שההדלקה של אותו יום כבר אין לה תקנה להדליק, אבל זה פשיטא שחייב להדליק בשאר לילות כדרך כל אדם, וא"כ הוא ממש בשגגה שיצא מלפני הגאון הנ"ל.

ועוד יתירה מזו שכל הראשונים שהביאו דברי רבינו שלמה הביאו כדברי הבי", דהיינו שרק ההדלקה של אותו יום הוא הפסיד, וז"ל המחזור ויטרי (אות רל"ז): ששאלתם בנ"ח שלא הדליקה לבילה, כך דעתי נוטה שכיון שלא הדליקה שוב אינו מדליקה ודחוי, וי"ח בשבלי לקט (סי' קפ"ה) דמדבריהם משמע להדיא שרק את ההדלקה של אותו לילה הפסיד, דבכל יום יש חיוב חדש, והוא פלא.

המחנה חיים בתשו' (ח"ג אר"ח סי' נ"א) מבאר בין דבריו דכל יום ויום הוי נס בפני עצמו, שהרי נעשה נס בשמן בכל יום כהנך ג' תירוצי הבית יוסף הידועים. על כן מחדש שקטן שנתגדל באמצע ימי החנוכה, אשר היה פטור להדליק בימי קטנותו שלא צריך לחזור על הפתחים וליטול צדקה או למכור כסותו בעבור קיום מצות הדלקת נר חנוכה, הגם שמברכים אשר קדשנו במצוותיו וצונו ואמר

בהגהות חכמת שלמה (סי' תרע"ז סי"ב) כתב להסתפק האם חייב במותר הנרות, ואם תמצא לומר שהוא חייב, האם גר שנתגייר בלילה לאחר שתכלה רגל מן השוק [דבדיעבד מהניא טבילה בלילה כדקיי"ל ביו"ד סי' רס"ח ס"ג], או קטן שהגדיל לאחר שתכלה רגל מן השוק לשיטת הסוברים דבעינן שעות בשנים (דהיינו שרק כשמגיע השעה שגולד נעשה בן י"ג), האם יהיה חייב באותו לילה או לא.

והנה המג"א כתב בשם הגהות מנהגים (בסי' תרפ"ז) וז"ל: דגר שנתגייר קודם הנץ החמה פטור מקריאת המגילה של הלילה דעיקר מצותה ביום, והביאור בדבריו משום דבעינן כולו בחיובא וליכא, פי' שאם בשעה שהגיע זמן החיוב דהיינו בלילה הוא לאו בר חיובא אינו מחוייב לקרות המגילה ולהשלימה קודם הנץ כי אין עליו חיוב תשלומין כי בזמן החיוב לא היה מחוייב, וכדקיי"ל באונן במוצאי שבת שאין עליו חיוב להשלים אח"כ הבדלה, אבל אה"נ על הקריאה ביום חייב כיון שעיקר מצותה ביום.

משמע דכיון כשמגיע זמן עיקר החיוב הוא כולו בחיובא וכבר מחוייב בדבר, הוא הוא הסיבה הממייבת אותו בקריאת המגילה, אבל אם בשעת עיקר החיוב אינו עדיין מחוייב בדבר, אז נפטר לגמרי מקיום מצוה זו, וא"כ לעניינינו בחנוכה דכל הימים שווים נמצא דיפטר לגמרי ממצות הדלקה, כיון שבזמן שהתחיל עיקר המצוה דהיינו יום הראשון לא היה עדיין בר חיובא.

אמנם כתב דנראה לחלק בין מגילה לחנוכה, דהתם בפורים היה הנס קודם יום י"ד, ויום י"ד היה כבר יום מנוחה ואינו רק לזכרון יום דאתמול, ולכך אם לא היה עיקר המצוה ביום היה נפטר גם מקריאת המגילה ביום, משא"כ בחנוכה דכל יומא נס חדש איתא, א"כ חייב לברך על להבא.

וממשיך הנ"ל לבאר בפלוגתא בית שמאי ובית הלל, דחד אמר דב"ש דסבר פוחת והולך הוא משום כנגד ימים הנכנסין, וב"ה סבר מוסיף והולך משום דכנגד ימים היוצאין, ולכאורה מה נפק"מ להלכה מה היה טעם מחלוקתן.

אך לפי הנ"ל יובן שפיר, דנפקא מינה יהיה לגבי קטן שנתגדל וגר שנתגייר בתוך ימי חנוכה, הנה אי טעמא דב"ש משום נגד ימים הנכנסין גם הקטן חייב להדליק לפי ערך ימים הנכנסין ככל אדם, אבל לב"ה דהוא כנגד ימים היוצאין הרי ביוצאין לא היה בר חיובא ולכן אין שייכות מהדרין בקטן או גר, (עיין שם שמבאר שלטעם הב' בגמ' שטעמו של ב"ש הוא כנגד פרי החג, יהיה איפכא דלבי"ה ניהא ולבי"ה יוקשה). על כן

נמצא לבית הלל, קטן שנתגדל או גר שנתגייר באמצע ימי חנוכה, או שמדליק רק גר אחד כל יום, או דאז מודים לבית שמאי דפוחת והולך, והוא נפלא.

בספר צנפת פנח בכללי התורה והמצוות (חנוכה אות ג"ה) כתב לחקור אי שמונת ימים הם מציאות אחת או נפרדים, וכתב לתלות הדבר בפלגתת רש"י ותוס' (שבת כג.) גבי עששית שהיתה דולקת כל היום מערב שבת, למוצאי שבת מכבה ומדליקה, ורש"י פירש דאיירי בנר חנוכה שהדליקה בערב שבת ובמוצ"ש צריך לכבותה ולהדליקה מחדש, והתוס' פירשו דאיירי בהדליקה בערב שבת לשם נר שבת, עיי"ש.

והנה רש"י סבר שכל יום היא מצוה אחרת, לכן לא מהניא הדלקה דאתמול על היום, ותוס' סברי דחדא מצוה היא, לכן פי' שהדליקה לכבוד שבת, עיי"ש. (ועיי' בחדושי חת"ס (שם) שכתב לבאר כעין זה).

בתשו' נטעי גבריאל (שם) מביא עוד ראייה לשיטת הסוברים שקטן שהגדיל מחוייב להדליק, מדברי המהר"ם שיק בתשו' (ארי"ה סי' רס"ט) לענין קטן שהגדיל בימי הספירה שכתב לחדש דאע"ג דקטן פטור מן המצוות, מ"מ אם עשה המצוה חל עליו שם קיום מצוה כגדר אינו מצווה ועושה והוי כנשים שפטורות ממצות עשה שהזמן גרמא ורשאין לברך, עיי"ש. ולפי"ז הכא נמי הכא הוי בגדר אינו מצווה ועושה ואפי' מה שהדליק מקודם גם נחשב לו.

[ואגב דברי המהר"ם שיק מובנים שפיר עפי"ד האגלי טל (במלאכת חורש סי' ק"א) דהא דאמר' דקטן אין לו מחשבה, הני מילי כגון שעשה כלי ורוצים שע"י מחשבתו שייחד כלי זה ייחשב לכלי, בזה אמרינן שאין לו מחשבה, אבל על מעשיו של הקטן עצמו אמרינן דמחשבתו מחשבה, ונחשב שהקטן עושה מצוה, עיי"ש].

☆

ועוד מביא דברי החסד לאברהם (מהגאון ר' אברהם תאמים ד"ל אות נ"ז) שחידש בגר שנתגייר בימי הספירה שחייב לספור ספירת העומר, אע"ג דלא שייך תמימות, דכיון שהיה יכול לספור מקודם חשיב תמימות.

ומביא ראייה מסוכה דקיל (דף כ"ז:) דבעינן סוכה הראויה לשבעה, וקאמר שם בגמ' דמודה ר"א בגר שנתגייר בחוה"מ שחייב בסוכה של שלא ישב בלי חסרון בנתיים, חשוב כמקיים כל המצוה, א"כ הכא נמי חשיב תמימות, וכן הובא בתשו' מהר"ש ענגיל (סי' ק"ב ח"ז).

ודון מינה דה"ה הכא דאפי' את"ל דפטור בימי קטנותו, מ"מ עכשיו שהגדיל חל עליו לעשות מה שאפשר וחשוב כאילו מקיים כל המצוה, עיי"ש עוד בזה.

ישיבת מדרש"ט

הרבנינו זואל מסאטמאר

סידת זואל בני ברק
נתיסדה עיי בייק רבינו הקודש זיעיא - בנשאות בייק מרן הגהיק שליט"א
בראשות מורינו הגה"צ ראש ישיבתינו שליט"א

דפי שבת ושירה לאל אשר שבת ברא"א

הודעה משמחת

בשמחה רבה הננו מודיעים בזה לכל קהל אנשי שלומינו הע"י

כי או"ה בליל שב"ק זו הבעל"ט

שבת חנוכה

תקיים כמידי שנה בשנה

"שבת אחים"

בהשתתפות הרה"ג רמ"י הישיבה שליט"א - ובראשות מורינו הגה"צ ראש ישיבתינו שליט"א

בשעה 9.45

בהיכל ישיבתינו הק'

כאיש אחד בלב אחד נתאסף כולנו ליתן שבח ושירה להשי"ת
ובזכות קדושת השבת וסגולת גר חנוכה נזכה לביאת גוא"צ ועלכינו בראשינו בב"א

בברכת שבתא טבא

הגבאים

בדרך להודות ולהלל לשמך הגדול

פניני התורה

פנינים והידושים בגמרא מס' שבועות הנלמד במסגרת חבורת "יסודי התורה"

נר"נ ע"י אחד המגי"ש

הכין נרות של שעה לנר חנוכה ואח"כ בזמן לו שמן זית

אמנם בשו"ת חכם צבי (סימן מה) נשאל בשאלה הנ"ל כדת מה לעשות והשואל הביא דעת השבות יעקב שפסק שידליק בנרות של שעה. וע"ז השיב **"לא צדק בפסק זה כי הראיות שהביא אינן מכריעות דעתו וסברתו זאת וכו"**. עיי"ש שהאריך לסתור ראייתו.

ובתוך הדברים הביא מה שכתב השבות יעקב דאין לסתור דין זה מהגמרא מס' ביצה דמצא אחרת נאה הימנו מניחה אותו לשת, דשאני התם כיון שעדיין לא התחיל במצוה, ע"ז כתב דנשמט ממנו הגמרא בסוגיין בגמרא (דף י"א) **"ותניא פרה אחומה נפדית על כשביל כל פסול שבה כגון אם צמחו בה שערות בצבע אחר וכדו, אם מתה קודם שישחטה תפדה, נשחטה שלא על גבי מערכתה בהר הזיתים תפדה, וכן אם מצא פרה אחומה אחרת נאה הימנה תפדה הראשונה, אולם לאחר ששחטה על גבי מערכתה בהר הזיתים, שוב אין לה פדייה עולמית שמאחר שנעשה בה דבר מעבודתיה בהכשר גנאי הוא לה להוציאה לחולין.**

הרי מבואר שאף שכבר הקדישו הפרה קדושת הגוף מושכין ידיהם הימנה אם מצאו אחרת נאה הימנה ומקיימין המצוה בשניה לכו"ע, ואף לאחר שחיטתה ועשייתה היו מפקיעין קדושתה על ידי אחרת נאה, אלא שהיה נראה לחכמים גנאי הדבר, ובאמת מצאנו בגמרא שרבי שמעון חולק וסובר דאף לאחר שנשחטה אפשר לפדותה דלא חשיב ליה גנאי אפילו לאחר עשייתה.

הרי לנו שאפילו אם התחילו כבר המצוה שהקדישו כבר הבהמה מחליפין אותה באחרת נאה הימנה, כל שכן במדביק נרות של שעה שאין שם התחלת מצוה כלל שאם הביאו לו שמן זית שמוחייב הוא למשוך ידו מהשעוה ולהדליק בשמן זית, עכתו"ד.

בשו"ת שבות יעקב (ח"א סימן ל"ז) דן מה הדין באחד שדרכו להדליק נר חנוכה בשמן זית, ומדליק בכל פעם בשעה שתכלה רגל מן השוק, וכשבא להדליק לא מצא שמן זית בביתו, והתחיל להכין עצמו עם נרות של שעה ותחב אותן במקום הראוי להם, ובתוך כך שרצה להדליק הנרות הביאו לו שמן זית, האם יסלק ידו מן הנרות של שעה וידליק בשמן זית שהוא מצוה מן המובחר, או נימא הואיל ואדחי אדחי וכיון שכבר התחיל לא יפסיק.

וכתב ה"ל: **"נראה לענ"ד כיון שכבר התחיל להכין להדליק בנרות של שעה וגמור המצוה"**, ובתוך דבריו כותב **"ואף שיש מקום לבעלי דין לחלוק [על הראיה שהביא מקודם] מ"מ הא גדולה מזו מצינו דאפילו לדבר הרשות אין מפסיקין כדאימא במתניתא (שבת דף ט:). לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל, ולא יכנס אדם למרחץ ולא לבורסקי ולא לאכול ולא לדין ואם התחילו אין מפסיקין, כיון דכבר התחיל לא מטרחינין ליה להפסיק אע"ג דאיכא חבוב ואקדומי מצוה אפי"ה אין מפסיקין"**.

ובהמשך דבריו כותב ואין לסתור דין זה מהא דאמרינן (ביצה דף ט"ז) דבית שמאי כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת, מצא בהמה נאה מניחה אותה לשת, מצא אחרת נאה הימנו מניח את השניה ואוכל הראשונה, הרי לנו דאע"ג שהכין כבר בהמה לשת מ"מ אם מצא אחרת נאה הימנה אכל את הראשון והשאיר השני לכבוד שבת, משום דהתם עדיין לא התחיל במצוה רק הכינו לשת, אבל כאן שכבר התחיל המצוה שהכין כבר הנרות, בזה אמרינן כיון שהתחיל לא יפסיק.

CENTRAL INSTITUTIONS
OF SATMAR

KIRYAS JOEL - BNEI BRAK

מרכז המוסדות דרבינו יואל

מסאטמאר

קרית יואל - בני ברק

נתייסדו וגבנו ע"י ב"ק מרן רבינו הקוה"ט בעל דברי יואל ז"ע - בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ויברך אלקים את יצח"ק

בשם כל עדת קהילתינו, נופת תטופנה שפתותינו, ברכת מזל טוב קדם ידידינו הנכבד והמפואר, מהיושבים ראשונה במלכות סאטמאר, שמו הטוב הולך לפניו בכל אתר ואתר, וזרע יצח"ק מאה שערים, בפעולותיו ובמעשיו הכבירים, לבו ער וחם לכל דבר שבקדושה עד אין קצבה, בצדקת פזרונו ברוח נדיבה, בריח התיכון של מוסדותינו וקהילתינו, במסירות ובמיטב תבונה עומד תמיד לימינינו, קשור ואדוק לכ"ק מרן רבינו עטרת ראשינו,

הרבני הנגיד הנכבד והנעלה, נודע לשם ולתהילה

מוה"ר יצחק ראזנבערג שליט"א

ס. ראה"ק דקה"ל יטב לב דסאטמאר

לרגל השמחה שבמעונו, קזל שישון בארמונו,
באירוסיו בדנו הכלה המהוללה שדח"י
עב"ג הבה"ח המ"מ בדנו"ש נ"ו למז"ט ובשעט"מ

וזרע יצח"ק מאה שערים ויברכהו ה' לעילא מכל ברכתא, יה"ר שיושפע לו שפע רב מהאי עידנא דחדוותא, תענוג ונחת הרחבה והרווחה, ממנה ומכל המשפחה, ובכל אשר יפנה ישכיל בהצלחה, ויזכה להמשיך בתמיכת והחזקת מוסדותינו הק' ברבי' והמשכה, ולהרבות פעלים לפרט ולכלל אלף פעמים ככה, עד ביאת מלכא משיחא.

החותמים למען שמו באהבה ובהערכה, אסירי התודה והברכה,

משה חיים ווייס, מנכ"ל.

יוסף יהושע גרין, יצחק ברוך אילאוויטש, גרשון כץ, פסח ראטה,
יקזתיאל יצחק בראך, יחזקאל ראטער, צבי יודא ווייס

OFFICE 22 ISMACH MOSHE ST. KIRYAS JOEL BNEI BRAK E. ISRAEL TEL: 03.6186847 - 03.5781372 FAX: 03.5704222 P.O.B. 84

**קיצור דינים, מפסקי הראשונים והאחרונים
עם תוספת ביאורים וטעמים שונים**

הוקים להורותם

כמה פרטי דינים בהלכות חנוכה (ב)

נערך ונסדר ע"י הרב וחיאל מיכל אברהם פרידמאן שליט"א

טלטול המנורה בשבת

אסור לטלטל בשבת את המנורה אפי' אחר שנכבה, וה"ה הטס, הכסא, והשולחן שהונח שם המנורה (דהוי בסיס לדבר האסור), ואם הניח על השולחן או על הכסא דבר היתר שהוא חשוב יותר מהאיסור מותר לטלטלם בשבת לצורך מקומו דהיינו שהוא צריך להשתמש במקום שמונח שם המנורה, (ובס' דברי יחזקאל החדש להגה"ק משינאווא ז"ע מביא שהנשים הניחו הרבה תכשיטים במקום הנרות לתכשיטי מצוה בערש"ק להתיר טלטול הספסל - אך אמר לי הרה"ג ר' שלום קליין שליט"א דדעתו דלא מהני הנחת דבר היתר על הכסא בכדי לטלטל המנורה, דהא כל ההיתר לטלטל כשיש על הבסיס גם דבר היתר הוא משום דאז נעשית הבסיס טפל גם להיתר ולא נחשב כבסיס לאיסור לחוד, וזה דווקא כשמניח ההיתר במקום שההיתר יש לו שייכות לשם (כגון הנחת חלות על השולחן שמונחים שם הנרות, השולחן נעשית בסיס לחלות ולשולחן), אבל כשמניח היתר במקום שאין לו שייכות שם (כמו הכא שמניח חפץ על הטס או על הכסא שעליו מונח המנורה) לא נעשית הבסיס טפל להיתר).

והיתר הטלטול הוא דווקא כשמטלטל לצורך המקום שהוא צריך להשתמש שם או לעבור באותו מקום אולם אסור לטלטל המנורה בכדי שלא ישבר. ולטלטל בגופו כגון לדחוף ברגליו את הטס או הכסא עם המנורה מותר (שו"ע או"ח סי' רע"ז רע"ט, ש"י, ש"א, ואכמ"ל), ומכל מקום אסור לטלטלו לפני שהסתיים הזמן שהם חייבים לדלוק, דהיינו חצי שעה לאחר צאת הכוכבים, אולם כתב הא"ר (סי' תרע"ב) דצריך לזוהר לכתחילה שלא לטלטל את המנורה כל זמן שהנרות דולקין (או"ח סי' רע"ז, ועי' סי' רע"ז ובנ"כ שם).

* * *

המדליקין נרות חנוכה סמוך לפתח, אסור לפתוח את הדלת אפילו בנחת, אם יש חשש שהנרות יכבו.

שיורי שמן ופתילות

השמן והפתילות שנותרו בהמנורה ביום השמיני, אסור ליהנות מהם דהוקצו למצותו (שו"ע סי' תרע"ז סעי' ד' ובשו"ע מובא לגבי שמן ובקיצוש"ע הוסיף דכמו כן הפתילות). ומדינא דשו"ע נאסר רק השמן שנותר קודם שיעור זמן הדלקה דהיינו שנכבה קודם חצי שעה, אולם האחרונים אסרו אף השמן שנותר לאחר זמן הדלקה דמסתמא הוקצה כל השמן, ורק אם מקצה בהדיא שלא יאסור אלא כשיעור אזי מותר (ועי' משנ"ב שם).

ואסור להניח השמן לשנה הבאה לנר חנוכה דשמא יבוא להשתמש בו לצורכו במשך השנה (טור ואחרונים שם). ואפילו להניחו בכלי מאוס דוודאי לא יבוא לאכלו ג"כ אסור, דחיישינן שמא יבוא להדליק וליהנות ממנו (משנ"ב שם) ועושה לו מדורה בפני עצמו ושרפו.

אף לצורך נרות שבת או בית הכנסת אין להשתמש בהם (כן משמע פשוטו השו"ע דכתבו שצריך לשרפו, וכן נוהגים העולם שעושים מדורה בפני עצמה ושרפים אותה, ויש נוהגים לשרופם בערב פסח, אולם בהגהות חכמת שלמה התיר להשתמש בהם לצורך מצוה אחרת, דכתב דעיקר הטעם הוא משום ביזוי מצוה דהוקצה למצותו ולמצוה אחרת מותר).

שמן הנשאר בקנקן [בקבוק וכדו'] שנשתמש בו לצורך ההדלקה, לא נאסר בהנאה ומותר להשתמש בו לשאר דברים (ביאור"ל ד"ה הצריך בשם שו"ת בארות המים, וכ"מ במ"א סי' תרע"ג סק"ח).

וכן שמן שנשאר בכד שמן המיוחד לנרות חנוכה (ק) מבואר במ"א הנ"ל דכתב דגר האסור בהנאה היינו לאחר שהדלק וכבה, דקודם לכן לא נאסר דהזמנה לאו מילתא היא. ובדרכי חיים ושולם אות תתכ"ב מובא שנהג ששמן שנשאר בצלוחית לקחו בכל שבת לסעודת היום ונתנו לתוך מאכל הבצלים).

שמן חנוכה שנתערב בשמן חול

שמן היותר שנתערב עם שמן חול, אם יש בשמן של חול שישים פעמים נגד שמן האיסור מותר להשתמש בו דבטל בשישים, ואם אין שישים פעמים נגד שמען האיסור אז אסור ליהנות ממנו, ואין להוסיף בו שמן היתר בכדי שיהא שישים נגד האיסור ולבטלו (מח' בשם מהר"ם ותלוי במחלוקת בס' צ"ט ס"ו אי מותר להוסיף באיסור דרבנן). נר חנוכה שכבה בתוך זמן שיעורו דאסור ליהנות ממנו, ונתערב עם נרות אחרים, אם נתערב בתוך ימי חנוכה אינו בטל ואסור להשתמש בכל התערובות (שו"ע סי' תרע"ג סעי' א' וטעמו דהוי דבר שבמנין דמונין אותם בכל לילה, ודבר שבמנין אפי' באלף לא בטיל, ובמחצה"ש שם דהיינו דוקא כשכבה תוך זמן שיעורו אבל לאחר זמן שיעורו יש להקל בתערובות דמילא הרש"ל מיקל).

ואם נתערב ביום השמיני וכ"ש לאחר חנוכה כבר בטל חשיבותו ונתבטל ברוב (ט"ז, דדינו כיבש ביבש ונתבטל ברוב, ובנתערב בתוך ימי החנוכה ועבר עליהם החנוכה לדעת המש"ב בסי' ש"ח בשעה"צ ס"ק י"ג צריך להתבטל מחדש לאחר חנוכה ודלא כהשועה"ר שם, ולפלא שהמשנ"ב הכא כתב רק בנתערב לאחר החנוכה).

תולדותיהם של צדיקים ומעשייהם הטובים של בעלי ההילולא אשר בשמותם נקובים

הילולא דצדיקא

הגה"ק רבי יחזקאל שרגא בן הגה"ק רבי חיים זי"ע האלבערשטאם
בעל "דברי יחזקאל" יומא דהילולא ו' טבת (תרנ"ט)

ואלה תולדות

מצאנו שלח אז שליח לרבו הרה"ק מראפשיץ שיתפלל
לרפואתו, והרה"ק העתיר בעדו בתפילתו, וכעבור זמן
הוטב לו והוא נתרפא.

בצל רבותי

משום כך טען תמיד הרה"ק משינאווא שהוא חב
להרה"ק מראפשיץ את חייו, ופקד את ציונו בלאנוסט
פעמים רבות, אבל בחיים חיותו של הרה"ק מראפשיץ לא
הי' אצלו ותמיד הי' מתאונן על זה, ומסופר שפע"א ביקש
אביו הרה"ק מצאנו לקחתו עמו להרה"ק מראפשיץ אך
היות שלא הי' להם להרה"ק משינאווא ולאחיו הרה"ק
מקשאנוב כי אם מלבוש עלין אחד אשר בו השתמשו
שניהם בהליכתם להחדר, לפי סדר שהאחד לבשו בבוקר,
ובחזרתו בצוהרים נתלבש בו השני כשהלך הוא להחדר,
ועי' נסיעתו לראפשיץ היה אחיו מתבטל מלימודו באותו
זמן, על כן לא לקחו אביו עמו, ודין גרמא שלא זכה להכיר
את הרה"ק מראפשיץ.

רבו הראשון הי' הרה"ק ר' אשר'ל מראפשיץ זי"ע,
ולאחר הסתלקותו נסע להרה"ק הרבי ר' הירש מרימנוב
זי"ע, וביותר הי' מסתופף בצל הרה"ק השר שלום מבעלז,
והי' מחשיב אותו כמורה דרכו העיקרי בדרכי החסידות,
והחזיק את עצמו כמקבל רביעי מתלמידי הבעש"ט: הרבי
ר' בער, המגיד מסקאהל, השר שלום מבעלזא, והוא, וכמו
כן התנהג בכמה ענינים כמנהגי בעלזא.

האיש מקדש

בשנת תק"צ כשהגיע לפרקו נשא בתו של הגה"ק
בעל ארי' דבי עילאי זצ"ל חתן מרן הגה"ק בעל ישמח משה
זי"ע, וישב אחר נישואיו באוהעל כעשר שנים סמוך על
שלחן חותן זקינו מרן הישמח משה ונתדבק בו מאד מאד,
עד ששמעו שאמר לפני קריאתו את שמע, על דעת האר"י
הקדוש על דעת הבשטה"ק ועל דעת הישמח משה, בשנת
תקצ"ט נפטרה הרבנית בדמי ימיה.

בשנת ת"ר הציע לו זקינו הישמח משה לשאת את
נכדתו אחרת ה"ה בת הגה"ק ר' מרדכי אבד"ק האלישץ
זצ"ל חתן הגה"ק מרן הארי' דבי עילאי, ושוב נשאר
באוהעל סמוך לזקינו הישמח משה, ושם גם התיידד עם
מרן בעל היטב לב זי"ע, בשנת ת"ד נפטרה אף אשתו זו.

בשנת תר"ז נשא את בתו של הגה"ק ר' יהודה צבי
מראזלא זצ"ל בן הגה"ק ר' משה מסאמבור זצ"ל וחתן
הגה"ק בעל עטרת צבי זי"ע, שם נשאר סמוך על שולחן
חותנו ואחרי פטירת חותנו קיבלו אותו על מקומו כאב"ד

הרה"ק משינאווא נולד בעיר טארניגראד ביום כ'
שבט שנת תקע"ה כבן הבכור לאביו הגה"ק מצאנו זי"ע
ולאמו הצדקנית מרת רחל פייגא בת הגה"ק בעל ה"ברוך
טעם" זי"ע, לידתו הי' באותו בית בו נולד אביו הדברי
חיים, ויקרא שמו בישראל "יחזקאל שרגא" על שם זקינו
אביו של ה"ברוך טעם" הגאון ר' יחזקאל יהושע פייבל
מפרעמיסלא, אביו אמר פעם ששמה קגרים ליראתו מפני
שנושא את שמו של זקינו, חקינו זה הי' ירא שמים גדול
עד מאוד, עד שפ"א בילדותו שמע שיחת ילדים שהם
מזמרים "אל אדון", והזכירו את השם שמים לבטלה,
ונדעזעו מאד, עד שהתעלף מזה.

הרה"ק משינאווא הי' מתפאר שעוד זכה להיזכר
בפתקא אצל הרה"ק מלובלין בעת שהיתה אמו מעוברת
ממנו, (הרה"ק מלובלין נסתק' ט' אב תקע"ה) ומסופר שכשנכנסה
קם החוזה מפניה ואמר: איני קם משום שאת בתו של גדול
הדור, ואף לא מפני שאת אשת חבר, אני קם מפני העובר
שבמעייך שיאיר את העולם.

במעליו יתנכר נער

כבר במעליו ראו עליו סימני קדושה ויראתו
הקודמת לחכמתו הי' אין לשער, מסופר שפע"א כשהיה
ילד קטן אמרו לו שישקס הס"ת, ולא רצה באמרו שאינו
אוהב אותה, וכשנאמרו הדברים לפני אביו, אמר שנראה
מזה שיהי' איש אמת, כי כל הילדים שמנשקים הס"ת אינם
עושים זאת אלא לפנים, שבאמת אין להם שום השגה
באהבת התורה, משא"כ הוא אין ביכולתו לעשות דבר אם
הוא אינו כל כולו אמת, וכן הי' שכשנתגדל נתוודע לאיש
אמת שלא הי' דוגמתו, ואביו כתב עליו (שר"ת דברי חיים ה"ב
א"ה סימן א') וז"ל: ... בני הרב וכו' האבד"ק שינאווא
שלדעתי אינו משנה הדיבור אפילו יהבו ליה כל חללא
דעלמא וכו'... ועדותו נאמנה עלי למאד, כי ידעתי שלא
יכזב בעד כל חללי דעלמא...

התמדתו בתורה וחשקו ללימוד לא הי' להם גבול,
והוא עצמו סיפר כי אמו הרבנית היתה נוסעת מדי יום
שלישי בשבוע ליריד שבראזוואדאו למכור סחורות,
ובעודו ילד נלווה אליה לשמור את הסחורות מגניבה,
ובמשך כל הזמן שעמד ליד העגלה הטעונה, שינן בעל פה
דפי גרמא ותוס' רבים.

בהיותו ילד קטן קרהו אסון, כשעגלה טעונה משא
עברה עליו ליד פתח בית אביו, ומצבו הי' נואש, והרה"ק

על אדמת קודש

פירושים והשערות רבות נאמרו אודות נסיעתו לארץ הקודש, היו שתלו סיבת נסיעתו כדי להזהיר את הכהנים שבארץ ישראל שהקלו לעצמם להשתטח על קברי הצדיקים, וכפי שכותב בתשובה ח"ל: "לאשר נצטיינו בתורה" להזהיר כהנים שלא יטמאו, מצאתי את עצמי מחויב בדבר בדור הזה להודיע לעם ה', כי מה שיש מקילין ואומרים שמותר לכהנים לילך על קברי צדיקים הוא טעות, ואין להם על מה לסמוך להקל באיסורא דאורייתא ח"ר".

בירושלים עיה"ק מצא כת"י פירוש "אור החמה" על הזוה"ק של הגאון המקובל רבי אברהם אזולאי (זקינו של החיד"א) והשתדל בכל מאודו להביאו לדפוס, אר"כ מצא בצפת עוד עותק של ספר זה בצירוף פירושו של המקובל הק" רבי אברהם גאלאנטי, ובהוצאה השני' של ספר "אור החמה" שהדפיס בשנת תרנ"ו בפרעמיסלא צירף גם את פירוש זה, וכה כותב שם בהקדמה: "אודה להש"ת שזיכני להיות שלוחא דרחמנא ובעלה אותי לארץ ישראל כדי לזכות את הרבים, וזכות הרבים תלוי בי, לזכות לעשות תשובה שלימה בתוך כל ישראל".

מהאי טעמא שיערו רבים את מטרת נסיעתו שהיתה כדי לפרסם ספר קדוש זה, משהגיעה שמועה זו לאזנו, התבטא ואמר: "אמנם כן, גם זאת פעלתי בשהותי שם, ברם המטרה האמיתית שלשמה נסעתי, ומה שפעלתי בארץ הקודש, יודע רק בעת ביאת משיח צדקינו".

בארץ ישראל התגורר בצפת ויחד שם את הבית מדרש לחסידי צאנו ע"י רבי ברוך דוד כהנא זצ"ל שקדם ועלה לאר"ץ בפקודת רבו הגה"ק מצאנו ז"ע, בית מקדש מעט זה מתנוסס שם לתפארה עד היום הזה.

כמו"כ התגורר בירושלים עיה"ק, ומסופר שמיד כשהגיע לירושלים נוכחו הכל כי איש קדוש הוא, משום שבאותה עת שררה מגיפה קשה בעיר, ומיד בבואו אל העיר נעצרה המגיפה.

כשהגיע יום ל"ג בעומר רצה מאוד לעלות למירון אל ציונו הקדוש של רשב"י, אך בסופו של דבר לא נסע, השמועה אומרת שבאותו בוקר הגיעו מכתב מאביו הגה"ק מצאנו ובו אזהרה לבל יסע למירון, ובעודו משתומם על הדבר ניגש ליד ארון הספרים, ובו ברגע נפל מתוכה כת"י מספר הגלגולים לר"ח וויטאל וכשהירמו, ונסתכל בה, ראה לנגד עיניו כתובים דברים אלו: "גם זה מצאתי מכתובת יד מורי זלה"ה ולא הבנתי כוונת הדברים, וז"ל, ישמעאל בן אלישע ר' גמליאל נו של ר' יהודה הנשיא וכו' הוא נתקוטט עם אביו, עד אשר קללו אביו, אין ראוי לילך למירון ולא לטבריה, וליונתן בן עוזיאל טוב מאוד וכבר נגזרה גזירה", ואמר אז שהוא לגלול נשמת ר' גמליאל, ואביו הרה"ק מצאנו הוא נשמת רשב"י, והבין מה האזהרה שלא ילך למירון, ואח"כ נתוודע שאנשים מסוימים שכרו כמה ערלים להרוג יהודי עם זקן אדום וכך תוארו שישע על דרך מירון, וכוונתו על הרה"ק משינאווא, הערלים תפסו יהודי אחר והכוהו, ולבסוף ראו שטעו והניחוהו לנפשו, ואודות הרמז מספר הגלגולים

ראזלא וישב שם ז' שנים שאז נפטרה הרבנית ונתאלמן בשלישית.

אחר פטירתה ה' הרה"ק משינאווא בבעלזא לבקר את השר שלום מבעלזא, ורצו בני השר שלום שישא את האלמנה חנה רחל בת הגה"צ ר' הערשל אב"ד ק לעשנוב, (אחי הרבנית הצדיקת מלכה מבעלזא, שהיתה בזיוג ראשון כלתו של הרה"ק ר' אלעזר בנו של השר שלום מבעלזא ז"ע) וכשנכנס הרה"ק לקבל ברכת פרידה מהשר שלום, שאלו בניו בנוכחותו, האם נכון הדבר שאב"ד ראזלא (שהי' אז אב"ד ראזלא) ישא את האלמנה הנ"ל והשר שלום נענה בראשו כאות הסכמה, כי מפאת חולשה ה' קשה עליו הדיבור, לכתחלה לא רצה הרה"ק משינאווא לישא אלמנה, אעפ"כ שלח אח"כ את בתו לראותה, ובתו אמרה לו שזה לא בשבילו כי יש לה חסרונות שהיתה נמוכה, אמר אם כן מי ישאנה, ונשאה, והי' מרגלא בפי בנו הרה"ק מציעשנוב ז"ע, דמוסמך הוא ליקח פתקאות ולהושיע את ישראל, דאמרו חז"ל הנושא אשה לשם שמים סופו היויין לו בנים שהם מושיעים את ישראל בעת צרה.

בשנת תרמ"ב נשא בזיווג חמישי את בתו של הגה"צ ר' אברהם געווירצמאן מגארליץ זצ"ל, (אחות אביו של הגה"צ ר' איציקל מפפעווארסק זצ"ל) בן הרה"ק ר' אלימלך (חתן הרה"ק ר' אלעזר מליזענסק, בהרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק ז"ע) בן הרה"ק ר' ישראל חתן הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק ז"ע.

על כס הרבנות

עד שנשא אשתו השלישי ישב באוהעל סמוך לזקינו היש"מ, וכנשא את זוגתו השלישית עבר לגור בראזלא מקום כהונתו של חותנו הרה"ק מראזלא, ואחר פטירת חותנו מילא את מקומו שם בראזלא, וגם הדפיס את ספרי חותנו "עמוד התורה" ו"דעת קדושים", בראזלא יצאה פעם איזה הוראה שעוררה עליו מחלוקת, ובצדקתו כי רבה רצה להתפטר מרבנותו, וקודם שאל בדעת רבו הרה"ק השר שלום מבעלזא ז"ע, והרה"ק השיב לו במכתבו שישאר שם וכי הוראתו היתה בקדושה ומן השמים מסכימים לפסקיו והוראותיו, וכך ישב שם שבע שנים שאז נפטרה הרבנית ל"ע.

בתחילת שנת תרט"ז נתקבל כאב"ד שינאווא, שם כיהן ברבנות כעשר שנים עד שנת תרכ"ז, כי באותו זמן בנו בית הכנסת חדש בשינאווא וזה עלה הרבה כסף, וחייבו את בני הקהילה לתרום לצורך זה, והגה"ק משינאווא לא נייחא דעתו מזה מפני ששרר אז דחקות גדול, ולא הי' יכול לסבול סבלם של בני הקהילה, ובגלל זה עזב את שינאווא. בשנת תרכ"ח נקרא לנהל את הרבנות בסטראפקוב, ושם החל לנהל עדה וחסידים החלו לנהור אליו. בשנת תרכ"ט גמר אומר בנפשו לחונן את עפר ארה"ק ועלה לארץ ישראל, ושהה שם שנתיים ימים לערך עד שנת תרל"א ואז שב לסטרופקוב וישב שם עד כ"ה ניסן שנת תרל"ו שאז נלב"ע אביו הק' ועבר לגור שנה אחת בצאנו, ובשנת תרמ"א חזר לשינאווא, וע"ש העיר הזאת נקרא בתפוצות ישראל, ובה ישב עד פטירתו, כמו"כ הי' זמן קצר אב"ד בגארליץ.

לימים כשנזדמן הרה"ק משינאווא לרודניק בימים שלאחר פסח שני, והציבור שזכרו היטב מה שאירע שם בחיי אביו הרה"ק מצאנו רצו לומר תחנון, אך הרה"ק דפק בשולחן ואמר: כאן היא אתריה דמר אבי, וכיון שהוא לא אמר תחנון, גם אנו לא נאמר.

גם על מה שאביו סידר היתר שטר מכירה לשבת חלק הרה"ק משינאווא בכל תוקף, ופעם הסביר הרה"ק משינאווא מה שאביו התיר לעשות שטר מכירה לשבת, ה' על פי מעשה דלהלן: כשברח הרה"ק מרוזין ז"ע מרוסלאנד לגאליציע שהשתייכה אז למלכות עסטרייך - אונגארין, תבעה ממשלת רוסלאנד שישגירוהו אליהם, וכדי להצילו קנו החסידים בשבילו אחוזה (שקורין גיט, דהיינו שדות עם בעלי חיים כגון סוסים ועופות וכי"ב) בעיר פאטיסק, שלפי חוקיהם נעשה כל בעל אחוזה כאזרח ואז אינם חייבים להסגירו למדינה אחרת, בימים ההם נתחייב כל מי שהי' לו סוסים להשאילם על זמן מסוים להממשלה לצורך הצבא, וגם מאחזות הרה"ק מרוזין ז"ע באו לקחת את סוסיו לצבא, ונצטער אותו צדיק שיעבידו אותם בש"ב, והרה"ק מצאנו נזדמן אז לשבת אצלו, ואמר לו הרה"ק מרוזין: רב מצאנו הלא אתם מבית דין של מעלה, תחפשו נא דרך היתר שלא אעבור משום שביתת בהמתו ע"י אנשי הממשלה, ולה ערך אז הרה"ק ההיתר של שטר מכירה, וסיים הרה"ק משינאווא שלפי זה כל התירו של אביו ה' רק בשעת הדחק, ולא סמוך עליו לכתחלה.

מחלוקת לשם שמים

פעם כשהי' הרה"ק ר' צבי אלימלך מבלאזשוב בצאנו, היו שם יותר מעשרים אדמורי"ם, ואותו בחר הרה"ק מצאנו לישוב על ידו, וסיפר הרה"ק מבלאזשוב שכשאמר מרן הק' מצאנו תורה היתה בהתלהבות גדולה כל כך עד שנפל עליו פחד, וריחק את בגדיו מהרה"ק מצאנו, כמו מי שמרחק את בגדיו מאש כדי שלא ישרפו, אחר אמית התורה, עלה הרה"ק משינאווא להבימה והכריז שאביו מתייר לחלל שבת, כי אז התיר לעשות שטר מכירה, הרה"ק מצאנו ה' שריו אז בדביקות, והתעורר מדברי הרה"ק משינאווא, ושאל: מי זה, אה ר' יחזקאל, כל מעשיו לשם שמים.

הדין מדוקלא אמר שחשב שבדואי לא יארק הרה"ק משינאווא ימים מפני שחלק על אביו, ומקרא מלא דיבר הכתוב "כבד את אביך ואת אמך למען יאריך ימך, וברש"י שם א' דמכלל הן אתה שומע לאו, דאם אין מכבדין מתקצרין הימים ח"ו, אך לבסוף ראה שהרה"ק משינאווא האריך ימים עוד יותר מאביו, כי הרה"ק מצאנו חי שבעים ותשע שנים, והרה"ק משינאווא חי שמונים ושלוש שנים, ומזה הבין שהמחלוקת היתה קודש קדשים. בנו הרה"ק ר' משה משינאווא אמר פעם: הם חושבים שאבא לא קיים מצוות כיבוד אב, נסעתי פעם עם אבי מסטראפקוב לצאנו, ובכל הדרך הי' אבי מאוד בשמחה, כשהגענו סמוך לצאנו אחזתו רעדה ופחד, וככל שנתקרב יותר נתגבר הפחד יותר ויותר, עד כדי כך שבשעה שניגש לפתח בית אביו ורצה לפתוח את הדלת, היו ידיו

ניצול בנס, אגב, גם ספר הגלגולים הדפיס הרה"ק כשחזר מאר"י, וכפי שכותב: אשר הקרה ה' עתה מקרה טהור לפני בהיותי בארץ הקודש והוצאתים לאור". וביום חמשה עשר באב שלאחריו נסע למירון.

חיבה יתירה היתה לו לארץ הקודש ופעל'א התבטא ואמר: "מי שאוהב את ארץ ישראל נעשית לו אר"י לאוהב וידיד נאמן ביותר", כאשר באו אליו להסתופף חסידים בא"י עם לדיהם, קיבלם בחביבו יתירה באמרו "הרי אלו צדיקים מארץ ישראל", כשחזר לחוץ לארץ הזכיר בכל יום את ערי והרי ארץ ישראל כדי להמשך עליו קדושת א"י בארץ העמים.

ברא מזכה אבא

בשנת תרט"ו כשנסתלק רבו הרה"ק השר שלום מבעלזא ז"ע התחיל לקבל פתקאות ולהתנהג באדמורי"ת על אף שהי' אז עדיין בחיי אביו, והתחילו לנהור אליו מאות אנשים ליפקד ממנו בדבר ישועה ורחמים, ונתפרסם שמו למועל ישעות גדול מאוד, ורצה להראות בזה שאינו מחזיק את עצמו כממלא מקום אביו אחרי מאה ועשרים שלו, אלא יורש הוא את כס הרבנות מרבו מבעלזא ועי"ז יתארכו ימי אביו כיון שאין מלכותו נוגעת במלכות בנו כמלא נימא.

כידוע היה כמה פעמים מחלוקת עצומה בין הרה"ק משינאווא ואביו הרה"ק מצאנו בעניני הלכה כגון בדבר מקום קביעת המזוזה, שטר מכירה של שבת, אופן עשיית קשר של תפילין, ועוד, הנהגה זו עוררה את פליאתם של האנשים ולא ידעו את פשר הדבר. ומסופר שאחיו הרה"ק מקשאנוב רצה פעם אחת להתערב בהמחלוקת ולהגן על כבוד אביו, אמר לו אביו: השמר לך, כי אתה משחק באש. פעם הראשון הי' כשהרה"ק מצאנו ז"ע איקלע בימים שאחר פסח שני לרודניק (שהי' מקום רבותו לפני בואו לצאנו) בלוית בנו הרה"ק משינאווא וחתנו הגה"ק ר' מרדכי דוב מהארנסטייפל, ולפי הוראת הרה"ק מצאנו לא אמרו הציבור אז תחנון, על שאלת הרה"ק משינאווא לטעמו של דבר, ענה לו אביו: בני היקר, איתא בזוה"ק שלאחר פסח שני בספירת הוד עדיין התרעין פתוחין, ענה הרה"ק משינאווא: אדרבה, אם התרעין פתוחין אז כ"ש שצריכין לומר תחנון, ותיכף ומיד יצא הרה"ק משינאווא לפרוודור ביהמ"ד ואמר תחנון, הרה"ק מצאנו נתפעל זה והתבטא חתנו הרה"ק מהארנסטייפל: "איך ווייס נישט וואו עס נעמט זיך צו מיר אזא הייליג קינד", באותו יום לא הופיע הרה"ק משינאווא להסעודה שאכל הרה"ק מצאנו יחד עם הציבור כדרכו בכל יום, וכלפי חוץ הי' נראה שזה מחמת הסכסוך שהי' להם בשעת התפילה. כשנסתלק הרה"ק מצאנו גילה הרה"ק משינאווא שבעת שהייתם אז ברודניק חלם שנגזר על אביו להסתלק מן העולם והגיע שעתו למלאות מקומו, וכדי להמתיק את הדין התחיל לחלוק עליו, וכמו כן התענה על החלום בו ביום, ולכן לא השתתף בסעודה, ועי" הנהגה זו פעל שהרה"ק מצאנו יחיה אח"כ עוד כ"ב שנה, ואכן כבר העיד הרה"ק מגארליץ שאחיו הגה"ק משינאווא החזיק את אביהם בעולם כ"ב שנה.

עבודתו הק'

גדולות ונפלאות מספרים על עבודתו הק' בעת התפילה, היה מתפלל בהתלהבות נשגבה עד לעת זקנתו ולא חלי ולא מרגיש בהכאות כף אל כף הקדושים על העמוד, מרוב התלהבותו ה' לפעמים מטיח ראשו בקיר בחזקה, כשלא הרגיש כלל, בערוב ימיו התקינו על הקיר במקום עמדו כרים כדי שלא יטיח ראשו בקיר, עוד בימי חורפו התבטא עליו הרה"ק השר שלום מבעלזא ז"ע: "א' שטיק פייער", כמו"כ העיד עליו בצעירותו חותן זקיניו הק' היש"מ כי הוא נעמד לתפילה באימה ובריאה כל כך כמו הבעל מלחמה שעומד בשעת מלחמה על שדה הקרב, והשונא עומד כנגדו עם הרומח שבידו, פל"א בראות חותנו (מזיווג שלישי) הרה"ק מראזלא גדל יראתו אמר לו: תאמין לי, הרבנונו של עולם אין מרוגו כל כך כמו שאתה חושב, כל היום הם ה' דבוק בהש"ת, מסופר שבכל פעם שה' צריך לצאת לצרכיו, ה' עומד בחוץ ומדבר עם הגוי בלשון פוליש ואידיש לערך עשרה דקות, חזקני חסידים ה' אומרים שעושה זאת כדי להסיח עצמו ממחשבותיו הגבוהות, בהיותו אברך צעיר נסע לדזיקוב אל הרה"ק ר' אליעזר, ופעם קודם התפילה כשגילה את זרועו להנחת תפילין, אמר הרה"ק ר' אליעזר לבניו הק': התבוננו ביד זה שלא עשה זיז כלשהו נגד רצון הבורא, הרה"ק ר' יהודה צבי מסטרעטין אמר עליו פעם: ביגיעה שכזו, בעמל שכזה, ה' אף בנו של סנדלר מגיע למדריגות נעלות שכאלו, מה גם שהוא בנו של הרה"ק מצאנז ז"ע.

עם רבות"ק עצי התמרים ז"ע

בשנותיו האחרונות נסע להחתונה של מרן הגה"ק העצ"ח בטאנא שלקח את בתו של הרה"ק ר' שלום אליעזר מראצפערט אחיו של הרה"ק משינאווא, והגיע להחתונה במאוחר ואמר הקדויל"ט לרביה"ק ז"ע שה' אז ילד בן ט' שילך לישון קצת, וכשהגיע הרה"ק משינאווא אמר שרוצה לנוח מעט, ורצה הקדויל"ט לעורר את רבינו ז"ע כדי שיתן את המטה להרה"ק משינאווא ולא רצה הרה"ק משינאווא שיעוררו אותו, ואמר שיש מקום לשנינו, וכך ישנו שניהם ביחד, ואחר כחצי שעה התעורר הרה"ק לילך להחופה ונעשה רעש בהחדר ואמר רביה"ק שע"י הרעש גם הוא התעורר וכה זכה להיות בהחופה.

בעת ההוא בחן הרה"ק משינאווא את רבינו בסוגיא דשיקול הדעת במסכת סנהדרין ואמר לו איזה חידוש באותו ענין, ואמר הרה"ק: "דאס הייסט א שיינער שיקול הדעת" ובה נסמך רביה"ק ממנו על יושר שכלו ושיקול דעתו.

סיפר מרן רביה"ק בעל ברך משה ז"ע שסיפרה לו אמו כשישבו שבעה ל"ע על מרן העצ"ח ז"ל שאחר נישואיו של העצי חיים ה' להרבנית איזה מיחוש שמנע ממנה פרי בטן ויעצו הרופאים לנסוע למרחץ בקרעניץ והרה"ק משינאווא גם ה' שם כדרכו בכל שנה ונכנסו העצ"ח והרבנית להזכיר את עצמם אצלו ופשט הרה"ק את אבנטו וציוה להרבנית שתחגור עם האבנט וכך עשתה ואכן נושעו בזש"ק ואמר העצ"ח שבחזרתו מהמרחץ חשבו הכל

ורעות עד שלא ה' יכול לפותחה, והוכרחת אני לפותחה. וידוע שהרה"ק משינאווא אמר פעם שבכל פעם טרם נכנס לבית אביו הרה"ק מצאנז היה לומד כל הלכות כיבוד אב ואם.

אב נכד בן

פעם בא אלמן אחד לשאל את הרה"ק מצאנז אם ישא את אחות אשתו, ענה לו הרה"ק מצאנז: דבר זה צריכין לשאל מיהודי טוב לך לבני, הלך להרה"ק משינאווא, אמר לו: דבר זה צריכין לשאל מיהודי טוב, לך לאבי, אמר לו האיש: הייתי כבר אצל אביכם ושלחני אליכם, ואז התיר לו.

פעם בשעת סעודה סיפר הרה"ק משינאווא: הם אומרים שאבי לא אהב אותי, פעם כשסעדתי אצל אבי הגישו לאבי רוטב מבשר עוף, ולהקהל וגם לי נתנו רוטב מבשר עגל, אחזתי את הכף לאכול והחזרתיו ולא אכלתי, אמר אבי: מדוע אינך אוכל, והגיש את הקערה אלי, שוב לקחתי את הכף וגם הפעם החזרתיו, הבין אבי שמשאו אינו כשורה, ושלח לבית התבשיל לשאל אם היתרה שאלה על הבשר, והשיבו בשלילה, שלח לקרוא להשוטח ושאל לו אם ה' סירכא וכי"ב איזה שאלה, והשיב שה' חלק בלי שום שאלה, לא נח דעת אבי ושלח לקרוא לפני את הקצב בעל הבהמה ושאל אותו אם נשחט על פי סימנים או על פי ידיעה שהיתה בן ח' ימים, ענה הקצב שה' על פי ידיעה וליתר שאת יכולים לברר אצל היהודי שממנו קנאו, ושלח לקרוא גם להיהודי המוכר לברר אצלו אם ה' בודאי בן ח', ואמר להם שעגל זה לא קנה מעכ"ם רק מיהודי כפרי שנולדה אצלו, תשובתו גרמה למבוכה כי לא ידעו מה עוד יכול להיות ריעותא בהעגל, וכשהכפרי הע"ה הבחין את מבוכתם נענה ואמר: מה אתם מעיינים בזה אולי מפני שה' בכור אתם מסופקים אם מותר באכילה... טפח אבי על כתפי ואמר לי: בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני.

אחרי פטירת אביו עברו כל חסידיו אביו הק' מצאנז אליו, ואז נתגדל שמו ביותר ויותר לפועל ישועות גדול ולרבן של אלפי ישראל שנהרו אליו להסתופף בצלו, וסיפר הרה"ג ר' הירצקא זילבערמאן אב"ד ראצפערט שה' מחשובי חסידיו צאנז, שאחר פטירת רבו הרה"ק מצאנז התלבט מאוד אל מי יסע, כי אמר בלבו: הן נהצדיק אבד ואין איש אשר ימלא מקומו וכו', אך לבסוף אמר לנפשו: הן אמת הדבר שמורי ורבי לא השאיר אחריו מי שימלא את מקומו, אך היות והעדה קיבוץ החסידים נוסעים המה אל בנו הרה"ק משינאווא אסע גם אנוכי לשם, ויעש כן ולא שינה מהחלטתו, כשהגיע לשינאווא ונכנס אל הקודש פנימה, קיבלו הרה"ק בסבר פנים יפות, ואחר שקידמו בשלום, אמר לו: רואה אנוכי שבאתם לכאן, הן אמת שבא השמש ואבי הק' לא השאיר מי שימלא מקומו, אך הנה קיבוץ עדת החסידים נאספו ובוא לכאן... ויעמוד ר' הירצקא נפעם מגילוי הרה"ק שזכה לה, ויצא בקריאה שמחה אל החסידים בביהמ"ד: "מיר האבן א' רב", ומני אז הסתופף תמידין כסדרן בצל קדשו.

שהמרחץ עזר להם אבל הוא ידע בנפשו שאבנטו של הרה"ק עזר להם.

מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע הי' מאוד דבוק בהרה"ק משינאווא וכתב עליו הרבה פעמים מרן הקדוש מה שכתב רק על צדיקים יחידים, וכשדיבר רבינו מהרה"ק משינאווא דיבר ברוב התרגשות, וכשדיברו פעם מתלמידי הבעש"ט הק' שזכו לרוח הקודש אמר: "דער שינאווער רב האט זיך נאך ארויף געכאפט אויף דעם וואגן", רבינו הי' מרבה לספר את גודל מסירות נפשו של הרה"ק משינאווא לקנא קנאת ה' ופעם אחת כשדיבר רביה"ק מנגע הציונות אמר: "פריערדיגע צדיקים וואלטן עס נישט אויסגעהאלטן, איך רעד שוין נישט פון אזא איש אמת ווי די שינאווער רב, צי אפילו ווי די טאטע ז"ל".

אשכבת' דרבי

ידוע שהגה"ק משינאווא החזיק שבשנת תרס"ו יהי' הגאולה שלימה, כידוע הרמז שאמר בו"ן ותקטר, שבשנה שיהי' רק וו"ן שש מאות וששים ושש שנה, אז יהי' הגאולה שלימה, ואמר רביה"ק זי"ע שהי' כ"כ איתן בדעתו שבשנת תרס"ו יהי' הגאולה שלימה, עד שהקפיד על בנו שהבטיח ליתן מזונות לכמה שנים אחר שנת תרס"ו, ובראש השנה האחרון שנת תרנ"ט צוה להכריז שהיות והגענו לשבוע שבן דוד בא, (מתר"ט עד תרס"ו) על כן בקשתו מהעולם שיתפללו בעדו שיאריך ימים עד אז ותצמח מזה טובה לעולם, בחד הסוכות האחרון באמצע אמירת תורה אמר: טב"ת נוטריקון ת'קבר ב'שיבה ט'זבה, כאשר שמע זאת בנו הגה"ק מציעשנוב זצ"ל צעק בקול מר: "צריך לעורר רחמים", כמה ימים לפני פטירתו ניטל ממנו כח הדיבור ורמז בידו כל מה שהי' צריך, וסיפר רביה"ק שבאותו שנה בימי חנוכה בא שליח משינאווא לסיגעט להקדי"ט ה'הודיעו שהגה"ק משינאווא זקוק לרחמי שמים, ובאותו לילה אחרי שהכינו את הנרות להדלקה,

כאשר התחיל הקדי"ט להדליק הנרות, לא עלתה בידו להדליקן, וכל פעם שהדליקן נכבו, והחליפו כמה פעמים את הפתילות, ובקושי רב עלה בידו להדליקן, אחרי כמה ימים ביום ו' טבת הגיע הידיעה שהגה"ק משינאווא נסתלק לשמי מרום, אמר הקדי"ט אשר כבר אז בימי חנוכה כאשר נכבו הנרות, הרגשתי שכבה נר ישראל, וסיים רביה"ק שהוא עמד אז אצל אביו בשעת מעשה.

נשאר ממנו ספר דברי יחזקאל על התורה מעט מזעיר מה שאמר, שידוע שלא אמר הרבה תורה באמרו שלא בא לתקן בגלגול זה עם תורה, גם הרבה מכתבים מענין הלכה הלא המה נדפסו בספר דברי יחזקאל החדש שיצא לאור עם מלא השלמות.

מצות רבי
מאיר בעל הנס
כולל עצי חיים
ב"ב
א"ץ הקודש הובב"א
אלקא דמאיר עננו

ע"ץ חיים היא למחזיקים בה

ברגשי הודאה והערכה, נשגר בזה כוס של ברכה, בברכת מז"ט בשיר ושבחה, קדם ידידנו הרבני הנגיד הנעלה והנכבד, מגדולי בעלי הצדקה והחסד, בונה ומקים עולה של תורה, מעמודי התווך של כוללניו המפוארה, מורים על נס קרן קהילתנו המעשירה, מפורסם בכל קצוי תבל לשם ולתהילה, ציר נאמן של כ"ק מרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע שסמך ידיו עליו לשאת עבודת הקודש בהנהלת הקהילה, וכן כהיום עומד במסירות לימין כ"ק מרן רבינו שליט"א בעוז ובגבורה,

יוז"ר יצחק ראזנבערג שליט"א
סגן ראה"ק דקהל יטב לב ד'סאטמאר

לרגל שמחתנו באירוסים בתו שתחיי' למזל טוב

ויברך אלקים את יצח"ק ברב ברכות, יה"ר שתזכה לראות ולרוות מכל יוצ"ח רב תענוג ונחת, ובשכר פעולותיך הכבירים להחזקת כוללניו מנצח התורה, תתברך ברב שמחה ואורה, ותזכה להמשיך במעשי צדקה וחסד לאורך כל ימי חיך, ואלקא דמאיר יענך, להניח ברכה אל תוך ביתך.

המברכים ביקרא דאורייתא
הנהלת הכולל

דבר בעתו

לקט אמרי קודש מפי צדיקו וקדושי עליון,
בגודל קדושת הימים הבעל"ט וסגולתו

שבת חנוכה – זאת חנוכה

הנה בימי החנוכה ימים המאירים את עת זמן שנתגלה אורות קדושות ובהירות, צריך האדם להכין עצמו על ימים הבאים חדשי שבת ושבת שהם ימי השוכבים שלא יפול ח"ו ויחזיק וישען בה' וזהו מאמה"כ ותלקח אסתר אל המלך אחר שרוש בחודש העשירי הוא חודש טבת, היינו בחודש טבת ובימים הנמוכים ימי החשכות והסתרת פנים, אם האדם מחזק את עצמו בעת ההסתרה, זוכה שתלקח ההתחזקות והאמונה אל המלך מלכי המלכים הקב"ה להמליץ טוב. (ישמח ישראל)

שבת חנוכה – אמר: די גוטע אידן זאגן, ששבת זה שבת גדול, כי שבת הוא התגלות אלוקית, כמו שנאמר לדעת כי אני ה' מקדשכם, והוא בקדושת לוי רבים ביד מעטים, נכון הוא שהיה נס, אבל טמאים ביד טהורים מה היה הנס, אלא זה היה הנס שמהטמאים נעשה טהורים ומהרשעים נעשים צדיקים, כי היה אז התגלות אלוקית, וכששניהם ביחד שבת וחנוכה, הוא שבת גדול, כי חנוכה התגלות ושבת הוא התגלות. (חשבה לטובה)

זאת חנוכה – וביום האחרון שנק' זאת חנוכה קורין בו פר' בהעלותך כי יום האחרון כולל כל הימים כמו שמיני עצרת מאסף כל ימי החג כן בחנוכה ופי' זאת חנוכה המובח הוא כן שמקודם כי פרט הקרבת כל נשיא ואח"כ הכלל כמו כן בזאת חנוכה וע"י שהוא יום האחרון קשה עלינו פרידות הימים טובים לכן משאיר יותר הארה על כל השנה ומתעורר בו נרות המנורה.

ידוע כי בכל ערש"ק הנשמות יש להם עלי' למעלה, ועי"ז יורדים נשמות יתירות בשבת לעוה"ה, ואף הנשמות שלא היה להן עליה בשבת כידוע שיש כמה פגמים שהאדם ח"ו פוגם אשר עי"ז נדחה כמה וכמה זמנים מלעלות למקום שרשו, על כל זאת גדול כח שבת וחנוכה, להיות עלי' גם לנשמות הנדחים לחוץ, וזה הפי' לעושה אורים גדולים הם האורות הנ"ל שבת וחנוכה, השבת נקרא אור כמ"ש מנוחה ושמחה אור ליהודים, ובחנוכה נתעורר אור הגנוז מ'ז ימי בראשית, לכן שניהם יחד נקראים אורים גדולים, כי לעולם חסדו, זה חסד עליון לכל העולם לבל ידח ממנו נדח ולהעלותם למקור מחצבתם. (תפארת שלמה)

הרה"ק מריון זי"ע אמר מה שהצדיקים יכולים לפעול מהשי"ת ברה"ה ויהי"פ יכול כל יהודי לפעול בזאת חנוכה, גם אמר: כי מה שמרויחים בשאר ימי חנוכה עדיין אינו מובטח שישאר בידו אבל מה שמרויחים בזאת חנוכה קשה להאבד ממנו וישאר אצלו.

בשבת חנוכה אמר (הרה"ק משידלאווצא) על הפסוק כי נר מצוה ותורה אור, היום היה לנו שני מאורות היינו נר מצוה שמדליקים נר חנוכה, ותורה אור הוא רמז לשבת, ועל ידי שניהם יוכל להשיג אורח חיים ותוכחת מוס"ר, הוא לשון הסרה הכוונה שלא נצטרכו לתוכחה, וד"ל. (זר זהב)

ובאמת נראה אשר הכל הוא בשמיני מילה הוא בשמיני ובחג הסוכות שמיני עצרת כדאיתא במדרש עצרו לו יום אחד כי אז הוא שלימות כל היחודים שנעשה בזה החודש ונגמר בשמע"צ ובחנוכה צריכים להדליק שמונה נרות ולדעתי יכול להיות שני השמיני של חנוכה היא בחי' עצמה של שמיני עצרת ולכן אומרים הצדיקים שבחנוכה הוא גמר החתימה.

ר"ח טבת שהוא בחנוכה בודאי מקבל הר"ח הארות הנרות על כל ימי החודש כי בראש תלוי כל החודש ויתכן לרמוז מה שמדליקין ל"ו נרות שהנרות מאירין ל"ו יום מתחלת חנוכה עד סוף טבת ושמעתי מפי מו"ז ז"ל כי טבת מלשון הטבת הנרות עכ"ד ויתכן לפרש כמ"ש בספרים כי ימי טבת הם ימי הסתר ולכן הקדים הרפואה שע"י הנרות מאירין גם ימי חושך אלו ואור כי טוב. (שפת אמת)

הנה אומר לך הדבר אשר מרגלא בפומייהו דרבנן רבותינו הקודמים אשר בחנוכה יש מקום לעורר פקודת עקרים ועקרות כענין ר"ה הנה לדעתי עיקר הענין עיקר הסגולה ביום האחרון הנקרא בפי כל זאת חנוכה. (בני יששכר)

מה שנכנס ר"ח טבת בימי חנוכה כי בחודש הזה הוא שליטה של עשו ר"ל כמבואר בסה"ק והנה תוקפו הוא בתחילתו וראש פתנים אכזר הלא הוא כמוס עמדי שנתפס ראשו בתוך ימי חנוכה שהם ימי הגאולה וישועה ועי"כ לא יהיה לו כח לעשות רע ח"ו כי כבר נתפס ראשו. (תפארת שלמה)

ידוע אשר ביום הזה מסוגל לבנים, ולכא מידי דלא רמיזא באורייתא, שהנה כל כל הקריאה לימי חנוכה הוא פרשה ז' מסדר במדבר, מן ויהי ביום כלות משה עד סוף הפרשה, יש שפ"ט פסוקים, כמנין ט"ף והוא בני. (חמרא טבא)

התאחדות אנרכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות ב"ק מרן רבינו הגד"ק שליט"א

קרית יואל - בני ברק

ב"ה

על "זאת" שבתו אהובים ורוממו לקל

בשמחה רבה אנו מודיעים בזה

כי אי"ה ביום א' בערב

ליל זאת חנוכה

נתאסף כולנו אנשי שלומינו קהל עדתינו הע"י

יחד עם בחורי חמד תלמידי ישיבתנו הק'

בבית המדרש "עטרת זקנים"

בשעה 9:15

מורינו הגה"צ ראש ישיבתנו שליט"א

ישא מדברותיו בעניני קדושת היום

כאיש אחד בלב אחד נתכנס לשמוח ולעלוז בתופים ובמחולות

ויה"ר שנוכה לקבל הארות וקדושת היום ולגמר חתימה טובה

בכבוד רב

הגבאים

ונתנו יודים זמירות שירות ותשבחות

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

פנימי — ג — בלתי מוגה

יום א' פרשת מקץ תשס"ט לפ"ק

ב יקור הגאון הגדול רבי אליקים שלעזינגער שליט"א

ראש ישיבה הרמה לאנדאן יצ"ו

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א בקרית יואל

היה שם גם הגאון דומ"ץ קרית יואל שליט"א

האט געוואלט ארויספארן פריער מיטן פליגער, אבער עפעס איז קאליע געווארן, יעצט זיצט ער שוין דריי שעה אויפן פליגער, און מ'האט זיך נאכנישט געהויבן.

ער האט דאך געוואלט זיין ביים זמן פון לעכט צינדן אינדערהיים, יעצט וועט ער שוין שפעטיגן.

ר"י הרמזה: ווען עס קומט צו דרכים איז מען נישט קיין בעל הבית. דער אויבערשטער פירט, מ'מיינט אלס אז דער וואס זיצט ביים רעדל דער פירט, כ'האב שוין געזען אויף די דרכים אזעלכע זאכן שלא כדרך הטבע.

דומ"ץ שליט"א: ווען צינדט דער ראש ישיבה הנוכה לעכט?

ר"י הרמזה: ביי בין השמשות פון רבינו תם. אין לאנדאן קומט דאס אויס ממש ביי צאת הכוכבים.

רבינו: נאך פאר מעריב, אזוי ווי דער משנה ברורה? (עי' משנה ברורה סימן תרע"ב (פק"א) ובכאור הלכה ד"ה לא שהארך המתפלל מעריב אחרי צאת הכוכבים ידליק קודם מעריב, עיי"ש).

ר"י הרמזה: יא.

רבינו: דער משנה ברורה איז מעיר אז נאך צאת הכוכבים איז מעריב קודם ממעם תדיר.

ר"י הרמזה: אך האב א לענגערן בירור אין דעם ענין [בספרו 'בית אב' ליקוטים ח"א סי' ל"ב] אויב אלעמאל דאווענט מען מעריב שפעטער, דאס ענין פון דאווענען מעריב קודם איז אלס תדיר ושאינו תדיר קודם, אבער אויב איז מייך זמן צו דאווענען מעריב אייביג אכט אזויגער,

רבינו קיבל את פניו בשמחה: אזא גרויסער גאסט אין אזא שווערער וועטער... (כאשר שלג גדול וקשה כיסה את פני הארץ)

ר"י הרמזה: מ'דארף שטארק אכטונג געבן אז מ'זאל נישט גליטשן, מ'דארף גיין גלייך. אז מ'גליטשט איז א געפערליכע זאך...

רבינו: מ'זאגט אז רבי מאיר'ל פרעמישלאנער האט אמאל געזאגט ווען עס איז געווען א שווערער וועטער, א גליטש, האט ער געזאגט "אויב כאפט מען זיך אן פון אויבן גליטשט מען זיך נישט אויס"...

ר"י הרמזה: מ'דארף וויסן זיך גוט אנצוכאפן. גליטשן איז א געפערליכע זאך... ס'איז לידער היינט א גליטשיגע גאס... מ'דארף האבן גרויס סייעתא דשמיא... מ'דארף הענגען אויף א שטריק. רבי חיים זאנענפעלד (הגה"ק רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצוק"ל גאב"ד ירושלים עיה"ק) פלעגט זאגן "מ'דארף הענגען אויף א שטריק זיך גוט צו האלטן".

רבינו: יא, דאס איז די עצה, מ'דארף זיך גוט אנהאלטן... ווילאנג בלייבט נאך דער ראש ישיבה אין אמעריקע?

ר"י הרמזה: היינט ביינאכט נאך ליכט צינדן פארט מען אי"ה אחיים.

אויף הנוכה דארף מען דאך זיין אינדערהיים.

רבינו: ס'זאל זיין בשעה טובה ומוצלחת.

מיין זון (הגה"צ אב"ד דקהלתנו וחסב"ג שליט"א) איז געווען אויף שבת אין לאנדאן, ער האט מיך פריער אנגערופן, אז ער

איך האלט נאכנישט ביים דאווענען פריער מעריב, פארוואס זאל דאס זיין תדיר ושאינו תדיר? מיין זמן מעריב איז דאך נאך יעצט נישטא, איך דאון דאך שטענדיג שפעטער.

דומ"ץ: דאס הייסט אז ווער עס האלט סיי ווי נישט ביים טון יעצט ביידע, פארוואס זאל תדיר זיין פריער אז ער וויל דאס נאכנישט טון.

מען זעהט דאס אין די אחרונים לגבי די דין פון קדימה בכרכות, אויב עס איז מונח לפניו, און ער וויל עס אבער נישט יעצט עסן (עי"א"ח סי' ר"א ברמ"א שם בשם תה"ד).

ר"י הרמ"ה: עס איז א שטיקל מוחלוקת הראשונים אין דעם. אבער בפשטות, נר הנוכה האט דאך א זמן קבוע אין די האלבע שעה, דאס איז לכתחילה, ס'איז טאקע דא וואס זאגן אז היינט וואס מ'צינדט בפנים איז נישטא היינט דער גאנצער דין.

רבינו: תוספות (שבת כא: ד"ה דאי) זאגט דאך דארט אזוי, אז בזמן הזה שמדליקין בפנים איז נישט דא דער זמן פון עד שתכלה רגל מן השוק.

ר"י הרמ"ה: אבער לכתחילה איז דאך דאס דער זמן הדלקה. אויב אזוי איז דאך נישט דא דער דין תדיר, ווייל נר הנוכה איז א מצוה עוברת.

דומ"ץ: דער אבני גזר (סימן תצ"ט אות י"א) זאגט טאקע מהאי טעמא זאל מען מוצ"ש צינדן נר הנוכה פאר הבדלה.

ונסתובב השיחה אודות מקום הדלקה בזמנינו בפנים או בחוץ **נכדו הרה"ג ר' שמשון רפאל שלעזינגער:** דער זיידע צינדט אינעווייניג ביים פענסטער.

ר"י הרמ"ה: איך צינדט אזוי ווי דער טאטע ז"ל האט געטון. דער טאטע האט געטון ווי דער זיידע האט געטון... **רבינו:** וואו האט געצינדן דער בריסקער רב ז"ל?

ר"י הרמ"ה: ער האט יא געצינדן אינדרויסן, אבער ער האט געהאלטן אז מעיקר הדין דארף מען צינדן אינעווייניג, ווייל בזמן הזה צינדט מען בפנים, די קינדער האבן אלע געצינדן אינעווייניג ביים פענסטער. אין ירושלים האבן אלע געצינדן אינדרויסן האט ער איך אזוי געטון, אבער ער האט נישט געהאלטן אז דאס איז אזוי מעיקר הדין.

רבינו: אין די גמרא שטייט דאך אזוי, אז מען צינדט על פתח ביתו מבחוץ.

ר"י הרמ"ה: אבער אין טור שטייט דאך אז בזמן הזה צינדט מען אינעווייניג, דער רמ"א (סימן תרע"א ס"ז) פסק'ט אזוי.

רבינו: אינדערהיים אין בריסק וואו האט ער געצינדן?

ר"י הרמ"ה: דארט האט ער געצינדן אינעווייניג אין שטוב, נאר אין ירושלים האט ער געצינדן אינדערויסן. ער האט אזוי געטון ווייל דארט האבן אלע אזוי געטון.

דומ"ץ שליט"א: דער בריסקער רב האט אמאל גערעדט דערפון?

ר"י הרמ"ה: איך האב דאס געזעהן אז די קינדער האבן געצינדן אויפן פענסטער, אויב וואלט ער געהאלטן וואו די ירושלימער וואלט זיי ווען איך געצינדן אינדערויסן.

איינמאל האט ער מיר געזאגט אז דער מנהג (המובא ברמ"א (דרכי משה סק"מ, וסימן תרע"א ס"ז ס"ג) דומן הוה מדליקין בפנים), מיינט מנהג כל העולם, און עס איז נישט שייך דער מקום צי דער מקום (דהיינו שאין זה תלוי אם שייך סכנה, רק הדין הוא דבזמן הזה מדליקין בפנים). אז מ'צינדט בפנים איז דאס דער מנהג העולם, אזוי פסק'ט דער טור און אזוי פסק'ט דער רמ"א.¹

ער האט להלכה געהאלטן אז ס'האט נישט מיטן מקום צוטון, ס'האט מיטן 'בזמן הזה'. וואס איז דער חילוק, דארט איז נישט דער גלות?

ווייזט אויס אז וועגן דעם האבן די זון געצינדן אינעווייניג, זיי וואלטן געקענט צינדן אינדערויסן.

מיין רבי הרב דושינסקיא ז"ל (תה"ק בעל תורת מהרי"צ גאב"ד עיה"ק ירושלים ת"י) האט געצינדן אינעווייניג, אין ירושלים.

רבינו: אזוי ווי ער האט געטון בעפאר אין חוסמ. ווייזט אויס זיי האבן נישט געהאלטן אז דאס וואס ירושלים צינדט אינדערויסן, אז דאס איז מעיקר הדין די הדלקה פון די גמרא.

דער מג"א (סי' תרע"א סק"ח) זאגט אויב מ'האט א חלון זאל מען צינדן ביים חלון, משום פרסומי ניסא.

רבינו: [הראה בס' נימוקי אורה חיים להנה"ק ממזנקאטש (סי' תרע"א) ואמר:] דער מונקאטשער רב ברענגט דא אז שמעתי אין ארץ ישראל צינדט מען מבחוץ, ער מוטשעט זיך ארום דערמיט פארוואס טאקע זאל מען נישט צינדן מבחוץ. אויב איז נישט דא קיין סכנה.

ר"י הרמ"ה: איך האב שוין געפרעגט ירושלימער אידן די קשיא, דער רבי ז"ל (הגרי"צ דושינסקי) איז דאך געווען דער מרא דאתרא און ער האט געצינדן אינעווייניג.

רבינו: דער אמרי נועם (ח"ב סי' כ"ב) ברענגט א מקור אין מגילת תענית 'מוניח בחלון הסמוכה לרשות הרבים, ואם

1

ועיי' בשו"ת מנחת יצחק (ח"ז סימן טו) מה שהביא מזה מדברי הראשונים האור זרוע וספר העיטור, שנשאר המנהג כן אף אם אין סכנה, עיי"ש.

שליט"א והגאון דומ"ץ קרית יואל שליט"א יופיע אי"ה בגליון 'משלחן מלכים' בשבוע הבא הבעל"ט.

*

ר"י הרמיה: איך האב געוואלט באדאנקען פארן רבי'ן, דער רבי האט אסאך געטון ארויסצוהעלפן, די "אדמת קודש" (הוועד למען הצלת בתי חיים באייראפע) וואס מ'האט דא געמאכט דאס איז ממש א געוואלדיגע זאך.

אזוי האט מען מיך אהערגעבראכט צו "אדמת קודש"...

איך האב זיי פריער דערציילט ווען איך בין געווען דא ביים רבי'ן ז"ל (רביח"ק בעל דברי יו"ע) דער רבי האט געוואוינט דארט ביים אנהויב שטעטל (בדירתו ברחוב בעיקערטאן רד. שם היה דירת קדשו חמש שנים מעת התייסדות ק"ק קרית יואל בהודש אלול תשל"ה, ולא היה אז עדיין שם שום בתים אחרים רק יערות ושדות במרחק רב משם עד רחוב קוויקווי רד. אצל אפסא רד.) ווען איך בין אריינגעקומען האט ער מיך געפרעגט צי איך האב שוין געווען זיין שטעטל, איך האב דאך נישט געקענט זעהן, דאס איז געווען דאס ערשטע הויז פון שטעטל זיין דירה, האט ער גערופן עמיצן וואס זאל מיך ארומפירן אין שטעטל, און דערנאך האט ער מיך געפרעגט "נו, וואס זאגט איר צו מיין שטעטל?". האב איך געזאגט פארן רבי'ן "זה הקטן גדול יהיה".

רבינו: באמת איז דאס בליעה"ר היינט א גרויסע שטאט.

ר"י הרמיה: איך בין געווען באזוכן אין די מוסדות אין בארא פארק און דערנאך אין וויליאמסבורג, מילא די קינדערלאך, קיין עין הרע, דער אייבערשטער זאל העלפן, אבער איך בין נתפעל געווארן פון די מלמדים, אחד אחד יראת שמים נמוכה על פניהם, וואו טרעפט מען אזעלכע מלמדים? ממש, סיי אין בארא פארק סיי אין וויליאמסבורג, די מלמדים, יעדער איינער אזעלכע יראי השם, וואו שאפט מען דאס?! דאס איז א מורא'דיגע סייעתא דשמיא, מ'זעהט דאס פשוט, יעדער מלמד, יעדער מנהל. א געוואלדיגע סייעתא דשמיא.

וכבודו רבינו לפרך על היין

זבירך רבינו: לחיים, לחיים, הצלחה וסייעתא דשמיא, א דרך צלחה מיט א לוסטיגן חנוכה.

*

דומ"ץ שליט"א: מ'האט פריער גערעדט וועגן א גוי צו צינדן נר חנוכה, עס קען אויסקומען א נ"מ למעשה, אמאל פרייטאג צונאכטס אז עס איז שפעט, און אזוי איז דאך דער דין ביי הדלקת נרות של שבת אז די הדלקת נרות זאל זיין דורך א גוי (עי' מג"א סי' רס"ג מק"א), דא ביי נר חנוכה אבער

מתירא מן הלצים מניחו על פתח ביתו מכפנים, זאגט ער אז דאס איז דער מקור. ער רעדט נישט פון בשעת סכנה, בשעת סכנה זאגט ער מניח על שולחנו, נאר אויב ס'איז מתירא מן הלצים, דעמאלטס מניחו על פתח ביתו מכפנים. זעהט מען פון דא אז אפילו ס'איז נישט קיין סכנה, ס'איז נאר לצים.

דער מגילת תענית דארף א ביאור, עס איז א דבר חידוש מען זאל נישט מקיים זיין קיין מצוה כתיקונה וייל מתירא מן הלצים. וואס הייסט מתירא מן הלצים, א איד דארף דאך מקיים זיין ולא יבוש מפני המלעיגים, מיט דעם הייבט זיך דאך אן דער שו"ע, מ'קען דאך דאס זאגן ביי יעדע זאך.

ר"י הרמיה: אין מור און אין שו"ע שטייט נישט די מעמים, ס'שטייט סתם מדליקין מכפנים.

ביי די אלע זאכן דארף מען גיין ווי עס איז דער המשך קבלת האבות, מ'קען נישט מאכן קיין אייגענע זאכן דערביי.

דאס איז אמאל דער זיכערסטע וועג וואס מען טוט ווי מ'האט געטון פריער.

*

ר"י הרמיה: איך האב געהאט א שווערע שאלה אין די טעג, דער רב פון ווארשע, ער העלפט אסאך ארויס מיט די קברים, ער האט אלעמאל שאלות...

וספר בדרך אגב: דער בירגערמייסטער אין ווארשא צינדט אן די ערשטע ליכט פון די מנורה, ליובאוויטש מאכט דאס, האט ער מיך געפרעגט - ער איז דארט דער רב הראשי - וואס זאל ער טון מיט אים, ער דער בירגערמייסטער איז א גוי, די ליובאוויטשער האבן אים געגעבן דעם כיבוד, פרעגט ער וואס זאל ער טון מיט אים, ער איז א גוי?

מ'האב אים געזאגט אז דער בירגערמייסטער זאל אנצינדן די ערשטע הדלקה דעם שמש... און נאכדעם זאל דער רב אנצינדן דאס ערשטע לעכטל...

די שאלה איז יעצט אזוי: די קהילה דארט, כ'ווייס נישט ווער דאס איז, ביים אריינגאנג צו דעם בנין פון ישיבת חכמי לובלין, מ'מאכט דארט יעצט עפעס, האבן זיי געשריבן פסקים "ממעמקים קראתך ה'", זיי האבן געשריבן דעם שם הוי"ה אויף די באלאטעס. פרעגט ער מיך וואס מ'זאל טון?

חלק השיחה בנוגע השאלה החמורה הנ"ל, והמור"מ רחב בהלכה בזה שנתקיים בין כ"ק רבינו שליט"א והגאון ראש ישיבת הרמה

איז דאס לשון הגמרא אז הדלקה עושה מצוה און הדליקה ע"י הרש שומה וקמן האט מען נישט יוצא געווען, אין רמב"ם (פ"ט מהלכות הנזכה ה"ד) שטייט צו דאס לשון עכו"ם אויך, הדליקו עכו"ם הרש שומה וקמן לא עשה כלום.

ר"י הרמיה: דער רמב"ם שטעלט צוזאם א גוי מיט א חש"ו, לויט דעם רמב"ם קומט אויס אז דער חסרון איז גאר אין דעת.

רבינו: עכו"ם איז נישט דער חסרון אין דעת, נאר ווייל מיאזי נישט מחויב.²

דומ"ץ שליט"א: אסאך מאל טרעפט מען דארט וואו דער חסרון איז אין דעת, אז אויב עס איז א גדול עומד על גביו דעמאלטס העלפט דאס דעת פונעם עומד על גביו, דא ביי הנזכה זאגט מען דאך אז א קטן נוצט נישט, וואס מוט זיך ווען דער מאטע איז עומד על גביו און זאגט אים אז ער זאל צינדן, וואס וועט זיין דער דין, ער זאגט דער משנה ברורה (פי תרע"ה סק"א) אז עס מוויגט נישט, עס נוצט נישט.

והראה בפנים בלשון המשנה ברורה הדליקו חש"ו לא עשה כלום, ואפילו אחרים העומדים על גביו דאין עליהם חיוב מצוה: ער צייכנט נישט איין קיין מקור דערויף, אזוי ווייסט מען אין גאנץ ש"ס ביי שחיטה און איבעראל אז גדול עומד על גביו נוצט.

קען מען אנהייבן אריינצוגיין אין דעם, צו דא איז פונקט ווי ביי אנדערע מצוה, דער תשובת הרשב"א ביי גדול עומד על גביו פון א קטן לגבי מצוה (עי' או"ח סי' ת"ס), דער מ"ב זאגט קלאר אז ס'איז נישט גוט.

רבינו: ביי גט זעהט מען אזוי (ועי' אהע"ז סי' קכ"ג ס"ג וכו"ש שם סק"ה).

דומ"ץ: ביי גט און ביי מצוה בשעת הדחק (עי' או"ח סי' ת"ס).

רבינו: ביי מצוה שטאמט דער מקור פון גט (עי' ב"י שם ריש סי' ת"ס).

רבינו: ביי מצוה איז דאך נישט דאס באקן די מצוה, נאר ס'דארף זיין די כונה פון לשמה.

ר"י הרמיה: דער עומד על גביו דארף זיין לשמה.

רבינו: דארט איז די אכילת המצה די מצוה, אפי' דאס איז נאר די הכנה, דאס איז אלעס וואס עס פעלט זיך אויס צו די מצוה, אבער דאס איז נישט דער עיקר המצוה, נאר עס

2 ועי' בחידושי מהרצ"א שהעיר על דברי הרמב"ם דבגמ' ליתא עכו"ם, וכתב דהר"מ הוצרך להשמיענו משום דהו"א הני משום דאין להם דעת אבל עכו"ם יש לו דעת, אבל אינו יוצא ע"י דאינו בר חיובא, עי"ש.

דארף דאך זיין א כונה פון לשמה, נוצט אפילו עומד על גביו.

דא איז דאך די הדלקה די מצוה, דאס עצם מצוה, קען דאס נישט געמטוהן ווערן דורך א קטן אפילו בעומד על גביו, אפילו עס איז דא די כונה פון עומד על גביו, אבער דער קטן איז דאך אינו מחוייב במצוה. דאס איז דער טעם פונעם משנה ברורה.

די גמרא זאגט דאך אזוי די לשון (שבת כג.) השתא אז הדלקה עושה מצוה, איז הדליקה בחש"ו לא עשה ולא כלום.

ר"י הרמיה: די גמרא הדלקה עושה מצוה איז דאך וועגן דעם מקום. אז מען דארף עס צינדן אויפן מקום וואס ליגט. די מצוה איז דאך אויך דאס ברענען. קען זיין אז מיט א כונה פון עומד על גביו זאל יא נוצן.

דומ"ץ: רבי שלמה קלוגער האט אין איינע פון די תשובות (שו"ת שנות חיים סי' קמ"ב) א לאנגער שמועס, עס איז טאקע אויף הנזכה, צי עס נוצט עומד על גביו. רבי שלמה קלוגער איז מאריך דערין.

ר"י הרמיה: די שאלה איז אלס מעשה המצוה. דאס איז די מצוה אשר קדשנו במצוותיו וצונו להדליק נר הנזכה.

רבינו: דאס מיינט די גמרא צו זאגן, ווייל מ'פסק'ט הדלקה עושה מצוה, איז דאך די מעשה המצוה די הדלקה...

ר"י הרמיה: א מצוה איז דאך זיכער, 'צונו', א חיוב גברא, א קטן איז דאך נישט מחוייב.

דומ"ץ: ביי עכו"ם נוצט זיכער נישט עומד על גביו (עי' מג"א סי' ת"ס שם בשם שו"ת הרשב"א). אזוי איז רעכט דער פסק פון פריער אז דער גוי זאל נאר אנצינדן נאר דעם שמש...

*

נבדו הרש"ר: עס איז דא אן ענין אין בריסק נישט צו צינדן הנזכה לעכט מיט א שמש? דער רב (הגר"ז ז"ל נאכ"ד בריסק) האט מחמיר געווען דערויף?

ר"י הרמיה: וואס איז דער נפק"מ וואזוי מען צינדט?

רבינו: ער מיינט צו פרעגן צי מען מוז דייקא צינדן מיט א קיסם.

דומ"ץ: דאס איז א נייע שאלה, אזוי ווי ס'שטייט אז מ'דאר נישט מאכן קיין אבוקה די נר הנזכה, מילא בשעת ווען ער מאכט די ברכה אויב נעמט ער דעם נר פונעם שמש און ער לייגט דאס צו צום לעכטל איז דאס דאך צוויי נרות, איז דאס דאך אן אבוקה, דער רב האט מחמיר געווען דערויף?

ר"י הרמיה: ניין ניין, כ'האב שוין געהערט עפעס רעדן דערוועגן, אבער ניין...

די נייע לומדות'ער...

מ'האט מיר געפרעגט א שאלה די פאריגע וואך, איינער איז געווארן א שטיקל בעל תשובה, אבער ער קען נישט אנהויבן אלעס מיט איינמאל, וואס ער זאל ענדערש טון, צו ער זאל אנהייבן קודם מיטן אנטון א קאפל צי מיט גיין מיט ציצית, וואס איז פריער. האט איינער מיר געזאגט אז מ'האט גע'פסקעט אז מ'זאל פריער אנטון דעם קאפל און שפעטער די ציצית. האט ער מיר געפרעגט פארוואס? די ציצית איז מער חיוב, האט איך אים געזאגט 'עפ"י לומדות ביסמו גערעכט, אבער ווי קען מען אנטון א ציצית אז מ'זייט נישט מיט א קאפל'...

רבינו: דער אמת איז דאך אבער אזוי, אז אויב מ'האט נישט קיין בגד פון ד' כנפות איז דאך נישטא קיין חיוב. **ר"י הרמיה:** אבער חוץ דעם אויך... איך האב אמאל געפרעגט דעם הוונ איש ז"ל ש'שטייט דאך אז ביי ברכת כהנים דארף זיין פנים כנגד פנים, דער ציבור קעגן די כהנים, היינט נעמט מען די קינדער אונטערן מלית, און מ'דרייט זיי אויס, מ'פארדעקט זיי, איז דאס דאך נישט פנים כנגד פנים, האט ער מיר דאס געזאגט אין לומדות ביסמו גערעכט, אבער אזוי טוט מען? מ'קען נישט אלעמאל זיין... אוודאי דארף אזוי זיין, אבער מ'האט דאך נישט אזוי געטון. קען מען דען זאגן אז מ'זאל אנטון א ציצית אן א קאפל? מ'קען נישט.

באמת, אז ער וועט אנטון א קאפל וועט ער שוין ציצית אויך אנטון. אויב וועט ער נאר גיין מיט ציצית ווייס איך נישט אויב ער וועט שוין אויך אנטון א קאפל. **רבינו:** א קאפל איז נישט קיין מ'ציע דאורייתא. דאס איז יראת שמים, אז מ'זייט אן א קאפל איז מען א פורק עול... *

זכיבד את הגר"א שליט"א לברך על הענבים, ולא רצה לטעום מחמת ספק ברכה.

רבינו: מ'קען עסן אז מ'זאל נישט זיין קיין ספק. **ר"י הרמיה:** דארף מען דאך עפענען, דער חיי אדם זאגט אז אויב ס'איז אפגעטיילט פארן עסן איז נישט קיין ספק. אויב נישט האב איך א ספק. **רבינו:** אלס ברי'.

ונטל הגר"א את הענב מן האשכול ותתנו לשנים וברך עלי',
ואכל חציו.

רבינו: דאס איז א ירושלמי אז דאס איז א ברי', תוס' (סוכה דף כו. ב. ד"ה ולא יומא עט. ד"ה ולא) ברענגט א ירושלמי. **ר"י הרמיה:** אויב מ'עסט ביידע חלקים, אבער דער חיי אדם זאגט אויב ס'איז אפגעטיילט פארדעם איז דאס מער נישט קיין ברי' (עי' מ"ב סי' ר"י סק"ו).

רבינו: מיטן אפטיילן איז דאס געווארן אויס ברי'. **ר"י הרמיה:** און ווען מ'הייבט אן צו עסן איז דאס שוין נישט קיין ברי'. דאס איז א חידוש וואס איז נוגע אסאך מאל. **הגר"ש:** כ'זע אז דער רבי האט אויך אזוי געטון (מנהג רבינו לחלק את הענב ולאכול רק חציו).

רבינו: איך האב נאר געגעסן א האלבע, אז מ'עסט נאר א האלבע איז נישט קיין שאלה. די שאלה איז נאר אויב מ'עסט ביידע האלבע. הדומ"ץ הביא ספר מנחת פיתים על יו"ד והמשיכו לדון בדבר השאלה הנ"ל (ויופיע בשבוע הבא אי"ח).

רבינו נפרד ממנו בשלום: דער אייבערשטער זאל העלפן הצלחה רבה. א יישר כה, דער עולם האט שטארק הנאה געהאט פון די דרשה פונעם ראש ישיבה. (בסעודת תודאה אור ליום כ"א כסלו ומסיבה להחזקת המוסדות הק' בוויילאמסבורג).

הגר"א הביע גדול הנאתו והתפעלותו מהציבור בליעה'ד בשעת הכינים הגדול כ"א כסלו ונפרד רבינו ממנו ברב ברכות

ליל שישי פרשת תולדות תשס"ט לפ"ק

ביקור הגאון הגדול רבי נתן געשטעטנער שליט"א

אב"ד קרית א"י, ור"מ פנים מאירות - בעמח"ס שו"ת להורות נתן

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א בקרית יואל

דוד בא עד שיוכלו נשמות שבגוף, זאגט ער פשט ביז אלע חידושי תורה וועלן נתחדש ווערן, דאס הייסט אז יעדעס נייע ספר איז מקרב די גאולה - זאגט ער - עשות ספרים הרבה, מ'מאכט אסאך ספרים, ואין קין, דער קין איז נאכנישט דא...

בעל להורות נתן שליט"א נתן כמתנה ספר חדש שהדפיס בשם "מל נתן" חיבור גדול בחלכה ופולפול על ל"ט מלאכות דשבת, ואמר: ש'שטייט פון רבי שלמה קלוגער (עיין קהלת שלמה על מגלת קהלת בסוה"ס) אויפן פסוק (קהלת י"ב) עשות ספרים הרבה אין קין, זאגט ער ווייל ש'שטייט אין כן

רבינו: ועיין בהספר במקום שמפלפל שם בענין שכתב משה רבינו ע"ה ביום פטירתו י"ג ספרי תורה, ואמר: ס'איו א ראו"ש (פרק ערבי פסחים סימן י"ג) ער רעדט פון די קשיא ווי אזוי האט ער דאס געקענט שרייבן אין שבת, אויב איז משה רבינו נפטר געווארן אום שבת.

בעל להורות נתן: דער ש"ל"ה ענפערט (עי' שו"ת הת"ס ח"ו סי' כ"ט בשם הש"ל"ה), אז ער האט געשריבן מיט השבעת הקולמוס מיט שמות.

רבינו: אויף דעם וועג האט ער געקענט שרייבן דרייצן ספרי תורות אין איין טאג (עי' שו"ת הת"ס חלק או"ח סי' קצ"ז שר"ל כו).

בעל להורות נתן: די שאלה איז נאר אויב מען שרייבט דורך א שם צי די ספר תורה איז כשר, ווייל עס דארף דאך זיין כח גברא, א מענטש דארף דאס שרייבן, טאמער עס ווערט געשריבן דורך א שם בדרך נס איז די ספר תורה נישט כשר, ס'דארף געשריבן ווערן דורך דרך הטבע (עיין בשו"ת הת"ס ח"ו סי' כ"ט) ובשו"ת פרי השדה (ח"ד סי' ע"ב) שכן בדברי הש"ל"ה באריכות, ועי' בשו"ת גנוזיוסא (סי' ט"ז אות ג').

רבינו: איך האב געקלערט אמאל אזוי, שטייט פון אריה"ק (פרע"ה ש"ז פ"ח) אז מען קען הרג'ען א מענטש דורכן שם תכ"ה, ער זאגט עס ביי משה רבינו ווען ער האט גע'הרג'ט דעם מצרי, דער מקדש מלך (פ' משפטים דף קת) מייטשט אז דאס האט משה רבינו געזאגט (שמות ב' י"ג) הלהרגני אתה אומר כאשר הרגת את המצרי, מיטן שם תכ"ה. און דאס זעלבע זאגט ער ביי רבי עקיבא אז ואהבת את ה' אלקיך איז סופי תיבות תכ"ה.³

3

במקדש מלך שם מפרש מאמר הגמרא (ברכות סא) בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה וזמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים, אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן, אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי מתי יבא לידי ואקיימה, ועכשיו שבא לידי לא אקיימה, היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד. ואינו מובן מה היתה כוונת התלמידים בשאלתם עד כאן, וכי לא ידעו ממוצות קידוש השם שצריך כל אדם מישראל למסור נפשו בעבור כבוד ה'. וביאר בבחינה זו שעל ידי שם תכ"ה יכולים להרוג העכו"ם, והנה השם תכ"ה נרמז בסופי תיבות ואהבת את הו"ה אלהיך, ולכן כשראו תלמידי רבי עקיבא איך שמיסרים אותו במיתה אכזרית והוא מאריך בתיבת אחד, אמרו לו רבינו ע"ד כא"ן, פ' למה אתה מאריך בתיבת אחד, ולא תאמר הפסוק שלאחריו ואהבת את ה' אלהיך ותכוין בסופי תיבות השם תכ"ה ותנצל מיד הרשע, השיב להם רבי עקיבא הן כדבריהם כן הוא שיש בידי להמית שונאי ולהציל עצמי, אבל כל ימי הייתי מצטער על פסוק בכל נפשך מתי יבא לידי

מיר איז קשה געווען, דער בני יששכר (מאמרי חודש אדר מאמר ד' ימי הפורים אות ב') זאגט אז י"ג אדר איז געפאלן יענעם יאר בשעת'ן נס פורים אום שבת, זאגט ער אז המן האט געוואלט הרג'ענען די אידן אין שבת, און עס איז געווען ג' מבורכים ס'איו געווען חודש אדר, מזל אדר דגים, און א מענטש איז געבענטשט, און שבת קודש איז געבענטשט. נאכדעם איז געווען ונהפוך הוא אשר ישלמו היהודים המה בשונאיהם שטייט אין פסוק ויכו היהודים בכל אוביהם, פארשטיי איך נישט ווי אזוי האבן די אידן געהרג'ט די גוים אין שבת?

בעל להורות נתן: ס'קען זיין ס'איו געווען מלחמת מצוה, צו הרג'ענען עמלק (עי' במ' כלי המדה (פר' כי תצא אות ט"ז) שמאריך לדון אי מחיית עמלק דוחה שבת, ומכאן שימות הראשונים בזה, והנפק"מ לגבי נשים אי הוי מצ"ע שהו"ג, עי"ש).

רבינו: אבער פארוואס האט דאס געדארפט זיין שבת? פון כ"ג סיון (וזמן שנשלח האגרות שניות) ביז אדר איז דאך געווען גענוג צייט צו הרג'ענען די גוים, פארוואס האט דאס

ואקיימה, ועכשיו שבא לידי אני הפץ ליהרג על קידוש השם ואין רצוני להנצל, עכ"ד. וכדבריו הביא גם בדברי יחזקאל (אגרות הש"ס) בשם הישמה משה.

ועי' מ"ש מרן רביה"ק בדרך משה (פ' פינחס עמוד רמח) לבאר הכתוב והנה איש מבני ישראל בא ויקרב אל אחיו את המדינית לעיני משה ולעיני כל עדת בני ישראל והמה בוכים פתח אוהל מועד, וכתב בתרגום יונתן ואינון בכיין וקריין שמע, ותמוה מה ענין קריאת שמע לכאן, אך הכוונה כי באותו מעשה דזמרי בודאי לא נעלם ממשש רבינו ושאר נשיאי ישראל גודל החטא והפשע של הבעול ארמית, ואף הם בקשו לקנא קנאת ה' גבאות ולהשיב חמת ה' מישראל, ולכן חשב משה רבינו לנקט באומנות הישנה ואין כוחו אלא בפה, ובקש להרוג את המדינית כמו שהרג את המצרי, על ידי שיוכיר בפיו את השם תכ"ה שהוא מסוגל להרוג ולאבד את הרשעים, ועל זה נאמר והמה בוכים פתח אוהל מועד, ונרמז השם תכ"ה באותיות השניות של התיבות והמה בוכים פתח, להורות שבקשו להזכיר את השם הלוה כדי להרוג את המדינית, ועל זה כתב בתרגום יונתן ואינון בכיין וקריין שמע, היינו שעמדו לקרות קריאת שמע כדי להגיע לתיבות ואהבת את הו"ה אלהיך, ולכוין בו את השם הקדוש תכ"ה שנירמז בסופי תיבות כאמור, עכ"ד.

ומרן רבינו שליט"א (פ' כי תצא) כתב בזה כי גם מלחמת עמלק לא היה בחרב, אלא בשם תכ"ה, ודבר זה מדוקדק בלשון הכתוב (שמות י' יג) ויהלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב, וצריך ביאור אומרו הך לישנא לפי חרב, (עיין בישמח משה פ' בבלח מש"כ לפי דר"ט). אך לפי האמור יש לומר כי כאשר הלך יהושע ללחום עם עמלק לא היה בחרב ובחנית, אלא ויהלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב, היינו על ידי שם תכ"ה שאמר בפה, החליש את עמלק ואת עמו, עכ"ד. (עי' עוד מה שכתב מה"פ וישלח באריכות).

געמוזט זיין אין שבת? אבער אויב זאג איך אז מען האט אבער געהרג'ט מיט א שם,⁴ האט מען יא געמעגט הרגענען אום שבת⁵ ועיי' בבית האוצר (כלל א' ג') שנסכתב דההות עיי' שם לא מיקרי רוצח, עיי' ש).

איך האב שוין אמאל געזאגט אויף אן אנדערן אופן ווי אזוי מען האט געקענט הרגענען אין שבת, ווייל ווען עס איז געווען די גזירה להשמיד ולהרוג את כל היהודים מנער ועד זקן ביום אחד, דער "ביום אחד" ווי אזוי איז געווען דער ביום אחד, צי ס'איז געווען אזוי ווי ביי אידן היום הולך אחר הלילה, צי הלילה הולך אחר היום? ווען די גוים האבן ארויסגעגעבן א גזירה צו הרגענען די אידן ווי אזוי איז געווען די גזירה, ביי די גוים איז דאך לילה הולך אחר היום. קומט אויס אז די נאכט האט באלאנגט צום שבת נאך צו י"ג, האבן זיי געהרג'עט די גוים מוצאי שבת און עס איז געווען י"ג אדר.

בעל להורות נתן: אין תשובת הר"ף שטייט אז אלע מצות און אלע הלכות איז נאר אויב מ'מוט עס כדרכו, אויב

4 בענין זה מובא בספ"ק שהסופי תיבות של המת המלך שככה הוא השם תכ"ה, וכמו כן מ"ש ותקרא אסתר להתיך ג"כ רומז להשם הנ"ל.

5 ועיי' בשו"ת תפארת שלמה (י"ד סי' צ') שמבאר באריכות שההורג עיי' שם בשבת, לגבי שבת אינו נקרא מעשה, כיון דסוב'ס גופו לא עשה שום מלאכה, אבל לגבי רציחה נחשב למעשה, עיי' ש באריכות, ועיי' בס' קהילות יעקב (ב"ק סי' י"ט) שג"כ חידש כן על פי החידוש הידוע של הבית מאיר (באה"ע"ו סי' ה') והתת"ס (ח"ו סי' פ"ד - ות"א או"ח סי' ר"א) וכן נודע בשם הישועות יעקב (או"ח סי' רס"ג אות ו') דבשבת לא שייך שליחו של אדם כמותו אפי' אי נומא דשייך שליחות בעכו"ם, דבשבת לא הקפידה התורה על עצם עשיית המלאכה שלא תיעשה, רק קפידת התורה שגופו של ישראל ינוח ולא יעבוד בה שום מלאכה, כמו שכתוב למען ינוח שורך וכו', ע"כ אפי' שלח שליח לעשות מלאכה בשבת ועשאה לא עבר המשלה שום איסור כיון דהעיקר הקפידא שגופו ינוח בשבת, וסוב'ס הרי נח ולא עשה כלום, ועצם הדבר שהמלאכה נעשה לית לן בה.

ובה הם מיישבין הקושיא דאמאי אמרי' בגמ' אמירה לעכו"ם בשבת שבות היינו הוא איסור דרבנן, הרי שלוחו של אדם כמותו ומטעם שליחות הוי' איסור דאורייתא, ולפי חידוש הנ"ל אתי שפיר דבעצם המלאכה לית לן בה דלא זו היא קפידת התורה, וא"כ בה ששלה עכו"ם לעשות מלאכה מטעם שליחות אי אפשר להייבו כי הרי קיים מצות התורה, וע"כ הוצרך לומר דהוי' איסור דרבנן.

וע"כ בשבת כשעשה עיי' שם לא איכפת לן ומותר כיון דסוף כל סוף גופו נח בשבת. משא"כ ברציחה או מנוזק את חבריו עיי' הזכרת שם או סגולה, שם אין נפקא מינא האידן הרגו, ואין עיכב שיהי' עיי' מלאכה כל דהו, אלא העיקר שלא יישפך דם נקי מישראל.

האט מען דאס געמוזן שלא כדרכו איז עס נישט א איסור, אכילה מוז זיין כדרכו, שלא כדרכו זאגט נישט די תורה. **רבינו:** ס'איז א שאלה, דער משנה למוך (פ"ה מהלכות יסודי התורה) טראכט דאך אריין דערין צי דורך אכילה שלא כדרכו איז מען יוצא די מצות אכילת מצה.

בעל להורות נתן: כפשטות אויב מען הרגעט מיט א שם לכאורה איז דאס שלא כדרכו, ס'איז דאך שלא כדרך הטבע, הגם ס'איז דאך דא דער רמ"א אין הלכות עירובין (או"ח סי' ת"ד ס"א) אז אויב מען גייט הויך לתחום מיט א שם, צי עס איז א איסור למעלה מעשרה אויב מ'איז געגאנגען מיט א שם (עיי' בשו"ת פרי השדה (שם) שדן או רציחה דומה להא דתחומין, עיי' ש).

רבינו: דער חוט המושלש ברענגט אראפ פאריגע וואך, פר' חיי שרה, אז אליעזר עבד אברהם איז געגאנגען מיט קפיצת הדרך, און עס איז געווען דעם ערשטן מאג סוכות, און ואבא היום אל העין און ס'איז געווען שקפצה לו הארץ, איז ער געגאנגען למעלה מעשרה ווייל אין תחומין למעלה מעשרה.

בעל להורות נתן: ס'קען זיין אז קודם מתן התורה איז גרינגער.

הרח"ח ר' דוד עקשטיין הי"ד ראה"ק דקהלתינו **בעל אכמניא של הגר"י:** האט דען אליעזר אויך מקיים געווען די תורה, אז מ'דארף אים אויסארבעטן להלכה?

רבינו: ער איז דאך געווען דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, ווי די גמ' זאגט אין יומא (דף כ"ה).

בעל להורות נתן: און א איד איז דאך מצווה אויף שביתת עבדו, מילא האט אברהם אבינו געדארפט זעהן אז אליעזר זאל מקיים זיין די מצות.

*

רבינו: איך האב שוין אמאל אריינגעטראכט, דער ר"ן (שבת כ"א) זאגט דאך מען האט געדארפט האבן חנוכה אכט מעג צו ברענגען נייע אויל, ווייל עס האט געדויערט פיר מעג צו גיין אין פיר מעג קומען, איין מאג איז דאך געווען שבת, וואס האט מען געטוען שבת?

האב איך אמאל געקלערט אז מען איז געגאנגען דורך א שם, מיט קפיצת הדרך.⁶

6

רבינו שליט"א ביאר הענין ביזמ דחנוכה תשס"ב ותשס"ד, דהנה ק"ל (פסחים סד) אין סומכין על הנס, ואם כן כל מה דאפשר למיעוטי בניסא עדיף, ולהו היו החשמונאים צריכים לילך גם בשבת הויך לתחום להביא שמן כדי למעט בנס, ולהו היו פורחים באויר על ידי שם, והלכו הויך לתחום גם בשבת, דק"ל (עירובין מג) אין תחומין למעלה מעשרה,

בעל להורות נתן: זיי ברענגען אז הדלקת נר מנורה איז דוחה שבת (וכפי שכתב הרמב"ם בפ"ג מהלכות תמידין ומוספין ה"י דהוי בקרבנות שקבוע להן זמן), אבער נישט צו ברענגען די שמן.

רבינו: אודאי, דאס גיין און קומען איז דאך נישט דוחה שבת.

בעל להורות נתן: אויך דורך א גוי האט מען נישט געקענט ברענגען דעם שמן, ווייל גזרו על העכו"ם שיהיו מטמא כזבים (עיי' תוס' שם במס' שבת כב).
 ס'קען זיין אז מען איז געגאנגען פחות פחות מוד' אמות...

רבינו: אז מ'גייט אזוי קומט מען דאך אן זייער ווייניג.

בעל להורות נתן: הנוכה איז דאך זכר לנס, און אלע חידושי תורה איז אויך נכלל אין דעם נס.

אויפן פסוק (תהלים ס) נתת ליראיך נס להתנוסס, זאגט דער חתם סופר אז פון דעם איינעם נס אז מען האט געטראפן דעם פך שמן, עצם מציאת הפך, איז געווארן להתנוסס פון דעם איז געווארן אסאך נסים.

רבינו: לויז דעם של"ה קומט אויס אז אויב מען שרייבט מיט א שם, זאגט דער של"ה אז דאס הייסט נישט געשריבן.

ס'איז א גאנצער מדובר ווען מען באשאפט א זאך מיטן ספר היצירה צי דאס איז א בריאה להלכה, לגבי מצרף זיין צו מנין וכדומה.

בעל להורות נתן: אויך האב געשריבן פון דעם ביי אליעזר.

רבינו: ביי איסור כשר בחלב, ביי די כהמה וואס אברהם אבינו האט געגעבן שטייט "אשר עשה", שטייט דארט אז ער האט דאס באשאפן מיטן ספר יצירה (עייך ילקוט ראובני פ' וירא, ולפי זה כתבו המלבי"ם והגרש"ק בחכמת התורה פ' וירא כי מה שהאביל אברהם להמלאכים בשר בחלב, היינו משום שהיה בשר שנברא על ידי ספר יצירה).

בעל להורות נתן: ביי די שבטים וואס זיי האבן געגעבן אבר מן החי, שטייט אויך אז זיי האבן געגעבן וואס זיי אליין האבן באשאפן מיטן ספר היצירה (עייך של"ה הקדוש פ' וישב).

רבינו: מען פרעגט א קשיא (כן הביאו בשם מהר"י מבעלזא, ובכלי חמדה הביא כן בשם הגר"ה מבריסק,

ונמצא שלא היו צריכים לנס רק שמונה ימים. ויסוד הדברים הם על פי דברי החתם סופר (פ' ויצא) שיעקב אבינו בלכתו מביתו לחרן היה אז ביום שבת קודש, ועל כן פרח באויר על ידו, שם, וק"ל (עיינען מג) אין תחומין למעלה מעשרה, ע"ש. והכי נמי עשו החשמונאים שלא רצו לסמוך שיהיה נס במנורה עוד יום אחד, דכל מה דאפשר למיעוטי בניסא עדיף, ועל כן היו פורחים באויר על ידי שם.

ובקונטרס גבעת הלבונה בשם האבני נזר ז"ל, ועיי' בשו"ת בית שערים (או"ח סי' רלט) ביי הנוכה לכאורה די שמן וואס איז נתרבה געווארן איז געווען שמן נס נישט קיין שמן זית, דער פעטער ז"ל האט אויך א שיינע שמועס דער וועגן (עייך דברי יואל להנוכה אות ד), די קשיא איז וויאזוי האט מען געקענט יוצא זיין די מצוה מיט שמן נס.⁷

בעל להורות נתן: אויך האב געזאגט אז עס שטייט אין חתם סופר (או"ח סי' קצ"ז) ביי אלישע ביים נס פונעם שמן, ער האט ממשיך געווען בדרך נס אלע צינורים פון שמן אין זיין כלי, די השפעה פון די שמן וואס קומט פון די זיתים האט ער געברענגט צו זיך.

רבינו: ער איז דערמיט מסביר דעם פסוק ויעמוד השמן (מלכים ב' ד' ו'), און הו"ל זאגן אז נתייקר השער, ווייל ער האט אלע שמן ממשיך געווען צו זיך.

7

אמרנו להעתיק כאן מה שאמר כ"ק רבינו שליט"א בענין זה בא מלילות הנוכה שנתשס"ה לפ"ק, ואלו דבריו:

איתא במדרש (הואם בחתם סופר) הדודאים נתנו ריח, זה ראובן שהציל את יוסף, ועל פתחיו כל מגדים, זה נר הנוכה שאצל הפתח מבחויז, והוא פלא.

ו"ל בהקדם קושית הבית יוסף (סי' ע"ד) למה קבעו ה' ימים, דכיון דשמן שבפך היה בו כדי להדליק לילה א' נמצא שלא נעשה הנס אלא בו' לילות, ותירץ הטו"ז (ס"ק) שהיה צורך עכ"פ שישאר מעט משמן הראשון כדי שיהא ראוי שישרה בו הברכה, ע"ש לפי דרכו. ומרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (להנוכה אות ד) ביאר הא מילתא שהיה צריך לישאר מעט משמן הראשון, על פי מה דאיבעי לן בגמרא (מנחות סג: ובתוס' שם) בהטין שירדו בעבים בדרך נס, אם כשרים לשתי הלחם, דהא אינו ממושבותיכם, ע"ש. וק"ל (רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ח ה"ה) דלכתחילה לא יביא. ולפי זה הוא הדין בהדלקת המנורה דכתבי בו (שמות כ, ט) וקחו אלקי שמן זית וך כתית למאור, אם כן שמן הנברא על ידי נס דלא הוי שמן זית פסול להדלקה, ומעתה אילו לא היה נשאר משמן הראשון היה השמן של נס אסור להדלקה, וכיון שנשאר משמן הראשון אמרינן קמא קמא בטיל ומותר להדלקה, עכ"ד. ונראה מזה דעת מרן דו"ז זלה"ה כי שמן של נס אינו כשר להדלקה (וכן כתב בכלי חמדה פ"שת וקהל בשם תה"ק בעל החוש ה"ר"ם ז"ל).

אמנם יתכן אולי להעיר לכאורה על זה דשמן של נס אסור להדלקה, דהא בגמ' שם מבואר דהטין שירדו בעבים כשרין למנחות ורק לשתי הלחם איבעי לן, והנה גם למנחות סולת בעינן ומכל מקום אמרינן דהטין שנבראו ע"י נס כשרין למנחות, הרי כי אחרי שנבראו בנס נטהו חטין ממש במציאות כמו אלו שנבראו על פי הטבע, ומה שפסולין לשתי הלחם היינו משום דסוף סוף לא הוי במציאות ממושבותיכם, והכי נמי יש לומר כי שמן הנברא ע"י נס נטהו במציאות שמן זית ממש וכשרה להדלקה, ואפילו אם תמצא לומר דמזירת הכתוב בעינן שמן היוצא מזית ממש, יש לומר שנבראו זיתים בנס וממנו יצאו השמן לתוך המנורה, ואכן הנס היה שהיה שמן זית, ושפיר היתה כשרה להדלקה דהוי שמן זית.

בעל להורות נתן: די זעלבע קען זיין ביי הנוכה אויך אז דער שמן איז געוואקסן אויף די ביימער, מען האט דאס נאר בדרך נס משפיע געווען אז דער שמן – וואס איז מאקע שמן זית – זאל אנקומען אין בית המקדש. און אז עס

איז אנגעקומען צום בית המקדש דאס איז געווען דער נס במילא איז דאס געווען שמן זית, לויט דעם חתם סופר איז דאס מאקע נישט געווען קיין שמן נס (עיי בספר להורות נתן על מועדים חלק ה' עמוד יג משי"ב בזה הגאון שליט"א בארוכה).

שוב מצאתי בכלי המדה (פ' ויקהל את ה) שהביא גם משמיה הגאון החידושי הר"ם ז"ל לתרץ קושית הבית יוסף בדרכו של מרן דו"ז ז"ל, והעיר עליו בכלי המדה דלא משמע הכי מהא דחמין שירדו בעבים דכשרין למנחות, ועוד ראה לדבר מהא דאיתא בתרגום יונתן (שמות לה ס) ובמס' יומא (דף שה) שהענינים הביאו מן עקב שמן זית למאור במנורה בבניית המשכן, ומה ראה דגם שמן זית שהוא מן השמים כשר למנורה, ע"ש בדברי' גם ראית בשו"ת דברי מלביאל (ח"ו סי' יב) דשמן של נס כשר להדלקה, והביא ראה לה מהא דחמין שירדו בעבים דכשרים למנחות, ע"ש. והוצא לנו מה דיש לספקוי בהא מילתא אי שמן של נס אסור להדלקה או לא. ויתכן כי בהך ספיקא אי אמרינן דמה שנברא על ידי נס הוא במציאות כמו שנברא כף על פי הטבע, הוי פליגי אבותינו שבטי י"ה עם יוסף הצדיק, כי כתב השל"ה הקדוש (פ' וישב) על הכתוב ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם, ופירש"י שהיה מוגיד לאביו שאוכלין אבר מן החי, ומקשים העולם חלילה אך להאמין על שבטי י"ה לעשות מעשים כאלו, ואם לא עשו אך להאמין על יוסף שיוציא דבר שקר מפיו על אנשים גדולים כאלו. ושמעתי שגמאצא בקובץ ישן הענין היה, אברהם אבינו עשה ספר יצירה ומסרו ליצחק ליעקב ויעקב מסרו לבניו, והנה מצינו בגמרא (סנהדרין דף סה) דר"ח ור"א הווי יתבי כל מעלי שבתא ועסקי בספר יצירה ומיברא להו עיגלא תלתא ואכלי ליה, ע"ש. ובודאי זה הנברא על פי השמות ולא מצד התולדה אין צריך שחיטה, וניתר לאוכלו בעודו חי, וכך עשו השבטים, ויוסף שלא ידע והיה סבור שהוא הנוול מאב ואם, הביא דיבה זו אל אביו שהם אוכלים אבר מן החי, והם כנים היו וכדן עשו, עכד"ק. אמנם עדיפא מיניה יש לומר כי גם יוסף היה יודע שהבהמה נברא על פי השמות על ידי העסק בספר יצירה, אלא היה סבירא ליה כי מה שנברא בנס הוא כמו שנברא כף על פי הטבע במציאות, ואם כן שפיר צריך שחיטה ושלא כדן עשו השבטים במה שאכלוהו מן החיים, מה שאין כן השבטים היו סבורים דדבר הנברא על ידי נס אינו במציאות כמו שנברא על פי הטבע ואם כן לא צריך שחיטה ומותר לאוכלו מן החיים.

ובדרך זה יל"פ מאמר המדרש (שהור טוב מוזר קוד) הים ראה וינס, מה ראה ארוננו של יוסף ראה, והוא פלאי. אכן י"ל הנהגה הים טען מה נשתנו אלו מאלו הללו והללו עובדי עבודה זרה, ואם תאמר שיש להם זכות מתן תורה, מאי יזמר שעתידינו בני ישראל לקבל התורה, הא המלאכים יקטרגו בשעת מתן תורה ויאמרו תנה הודך על השמים וכמבואר בגמרא (שבת פה). אך איתא במדרש (שהור טוב מוזר ח) כי הקב"ה השיב להמלאכים שלא ראו להם לתת התורה באשר אכלו בשר בחלב כשירדו אצל אברהם אבינו, וכתבו המפרשים (פ' וירא) כי מה שהאביל אברהם להמלאכים בשר בחלב, היינו משום שהיה בשר שנברא על ידי ספר יצירה (ממבואר מילקט ראבני פ' וירא), שאין לו דין בשר והוי יכולים לאכלו עם חלב, עכ"ד. וכ"כ בהכמת התורה להאגרא"ק (פ' וירא) אך כפי המבואר י"ל כי מה שלא היה בן דין בשר ממש, והותר להם לאכול בב"ה, היינו דוקא אי אמרינן כי מה שנברא בנס אינו במציאות כמו הנברא על פי הטבע, מה שאין כן אי אמרינן כי גם מה שנברא בנס נתהוה במציאות כמו שנברא עפ"י הטבע אם כן היה גם בבשר זו שהאביל עם המאה איסור בשר בחלב, ובכן מה שלא קיבלו המלאכים את התורה בשביל שאכלו בב"ה אצל אברהם אבינו, היינו דווקא לשיטת יוסף הצדיק דמה שנברא ע"י נס נתהוה במציאות כמו שנברא עפ"י הטבע, מה שאין כן לשיטת שאר השבטים שפיר אכלוהו המלאכים דהא אין בו איסור בב"ה. והווי ביאור המדרש הים ראה וינס, מה ראה לקרוע הא יש חשש שיעכבו המלאכים ולא יהיה בישראל זכות מתן תורה, לה אמר ארוננו של יוסף ראה, להדידה היה במה שהכין אברהם להמלאכים דין בב"ה, ולא ראו שנתנת התורה להמלאכים, ושפיר יש לבני ישראל זכות מתן תורה, ונקרע הים לפניהם.

ומעתה נבוא לביאור המדרש, הנהגה אי אמרינן כי דבר שנברא על ידי נס אינו במציאות כמו שנברא על פי הטבע, שפיר יש לומר שזה היה הנס בלילה הראשונה שנשאר בו מעט משמן הראשון כדי שיתבטל בתוכו שמן שנתברא על ידי נס, מה שאין כן אי אמרינן כי גם מה שנברא על ידי נס הוי במציאות כמו שנברא על פי הטבע, והכי נמי שמן הנברא על ידי נס הוי במציאות שמן זית וכשר להדלקה, אם כן לא היה שום צורך שישאר בלילה הראשונה מעט משמן הראשון, ואם כן קשה מה היה הנס בלילה הראשונה, וצריך לומר כמו שכתב הפרי חדש (סי' ע"ח) דליל ראשון כ"ה כסלו נקבע לזכר נס נצחון המלחמה שנחו ביום ההוא מאויביהם. ויש לומר ראה לדברי הפרי חדש דהא ק"ל (שבת כא) נר הנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ. ולכאורה אם אנו מודליקין לזכר נס שנעשה במנורה כמ"ש הב"י, אם כן היה ראוי שידליקו נר הנוכה מבפנים, ועל דרך שכתב הר"ן (פ"ב דשבת) בטעם שאסור להשתמש לאורה, דכיון שעל ידי נס שנעשה במנורה תקנה, עשאוהו כמנורה שאין משתמשין בה כלל, עכ"ד. והכי נמי היה ראוי שיעשו גם מה דומיא דמנורה וידליקו בה מבפנים, ואי משום פרסומי ניסא, מאי שנא ממגילה בפורים דלא התקינו שיהיה מבחוץ אף דבעינן פרסומי ניסא, ומה ראה לכאורה לדברי הפרי חדש כי בליל הראשון אנו מודליקין זכר לנס נצחון המלחמה, ועל כן התקינו שידליקו על פתח ביתו מבחוץ להורות על הנצחון שנעשה מבחוץ בשדה המלחמה, ומיון שביום הראשון מודליקין מבחוץ על כן גם שאר הימים התקינו כן, וכבר מבואר דכל זה היינו דוקא אי אמרינן דשמן הנברא על ידי נס כשר להדלקה שפיר צריך לומר כמ"ש הפרי חדש שביליל הראשון מודליקין לזכר נס נצחון המלחמה, ועל כן מודליקין על פתח ביתו מבחוץ, מה שאין כן אי אמרינן דשמן הנברא על ידי נס פסול להדלקה אם כן בליל ראשון נעשה נס במה שנשאר מעט משמן הראשון, אז אין צריך שידליקו דוקא על פתח ביתו מבחוץ.

והווי ביאור המדרש הדודאים נתנו ריח זה ראובן שהציל את יוסף, והיינו משום דקים ליה כשיטת יוסף הצדיק דמה שנברא על פי נס נתהוה במציאות ומהו כמו הנברא על פי הטבע, ועברו השבטים על איסור אבר מן החי, ומטעם זה ועל פתחינו כל מגדים זה נר הנוכה שאצל הפתח מבחוץ, כי מאחר שהשמן שנברא על ידי נס נתהוה במציאות כמו שמן זית וכשר להדלקה, אם כן לא היה צורך שביליל הראשונה ישאר מעט משמן הראשון, דהא גם הנברא ע"י נס היה בפני עגמו כשר להדלקה, וצריך לומר כי מה שאנו מודליקין בלילה הראשונה הוא משום נצחון המלחמה וכמ"ש הפרי"ה, ועל כן צריך להדליק דוקא על פתח ביתו מבחוץ, להורות על נס נצחון המלחמה שנעשה בחוץ ולא מבפנים.

רבינו: דער מאמע ז"ל פלעגט נאכזאגן דעם חתם סופר ס'איז געווען מרגלא בפומי, ס'איז אין די תשובות (אור"ח סף סימן קצ"ז).

ער האט אויך געזאגט דערמיט די בחינה אז די השמונאים האבן ממשיך געווען שמן פון די זיתים במילא איז דאס נישט געווען קיין שמן נם. (ועיינן הדרות מהר"ם פ"ב להנכח עמוד ל"ב מש"כ זח).

בעל להורות נתן: ער ברענגט דארט דער חתם סופר אין די תשובה, ביי די מן אויך אז לעולם ס'איז געפאלן הימלישע ברויט לחם אבירים, ס'האט ווען געדארפט זיין גשמיות'דיג, נאר אין מדבר איז עס אנגעקומען רוחניות'דיג, האבן זיי געזאגט כי לחמינו הם, אז אונז עסן מיר דאס לחמינו אונזער ברויט.

רבינו: מען דען געקענט מאכן מיט דעם מצה, מען קען דען יוצא זיין די מצה מיט דעם?

בעל להורות נתן: דער ריטב"א אין קידושין (לה) זאגט אז פון מן האט מען נישט געקענט מאכן קיין מצה, ווייל ס'איז אינו בא לידי חימוץ, ס'דארף זיין פון המשת מיני דגן און מיני חומרות.

בשעת הקב"ה האט זיי געגעבן דעם מן אין מדבר דרך נם, איז בכלל אלע מצות געווען אנדערש, די מצות זענען אויך געטוען געווארן בדרך נם...

רבינו: ס'שטייט אין פסוק (יהושע ה' י"א) ויאכלו מעבור הארץ (ועיי' במסכת קידושין לה) ביז יעצט האבן זיי געגעסן מן, נאר זיי האבן געגעסן תבואה אויך, מ'האט דאך געמוזט עסן תבואה אויך, ווייל מען האט דאך געדארפט עסן מצה, נאר דעם ירושלמי (חלה פ"ה, הובא בתוס' קידושין שם ד"ה אקרום) זאגט אז מען האט נישט געגעסן מצה, אבער אזוי זעהט אויס אז זיי האבן יא געגעסן מצה (ועיי' תוס' קידושין שם לו: ד"ה ממחרת שכתבו כן שאכלו מן הישן מצות). מעבור הארץ האבן זיי געגעסן מצה, נישט פון די מן. זעהט אויס מצה האט מען נישט געגעסן פון די מן.⁸

בעל להורות נתן: דער ירושלמי פרעגט דאך זאל איך זאגן אז די עשה פון מצה זאל דוחה זיין די לא תעשה פון חדש.

רבינו: ס'איז דאך דא א תשובה אין חכם צבי (ס"ז צ) צי מ'קען מצרף זיין צו מנין א מענטש וואס איז באשאפן געווארן דורך ספר יצירה.

בעל להורות נתן: א טייל ברענגען א רא"י (כ"ב בברכי יוסף להחיד"א סימן נ"ה) פון ר' אליעזר וואס האט משהרר געווען עבדו (ברכות מו:) ער האט דאך געקענט באשאפן א מענטש מיט ספר יצירה, אלא מאי איז פון דעם א רא"י אז מ'קען נישט מצרף זיין.

אבער מען קען דאך זאגן ווייל דער רא"ש (במס' ברכות שם) זאגט דאך דארט אז עס איז געווען שבת זכור, און שבת מאר מען דאך נישט באשאפן, ווייל עס איז נולד און מכה בפטיש, מילא איז נישט קיין רא"י פון דארט.⁹

כשנכנס הגאון בעל להורות נתן שליט"א לבית רבינו שליט"א הי' רבינו עוסק בבחינה לא' מתלמידי הישיבה גדולה פה קרית יואל יצ"ו שעמד לפני רבינו לנסיון על שו"ע אור"ח כל הל' שבת, ההתן כמר הנני' יו"ט ליפא ניו' בן הר"ר משה אליעזר ניימאן הי"ו, ורבינו הפסיק וקיבל את פני האורח שליט"א, ועכשיו בגמר השיחה אמר רבינו להאורח החשוב: איך האלט איהם אינמיטן פארהערן הלכות שבת, ופנה אל הכהור: קום אהער, מיר האבן דא זייער א חשוב'ן רב, לאמיר מכבד זיין דעם רב דייך צו פארהערן.

הוציעו לפניו כמה שאלות כהל' שכירות וקבלנות.

בעל להורות נתן: אזוי דארף צו זיין, עס דארף ווייטער אזוי זיין, ס'איז זייער גוט אזוי, אז מען איז נאך פארנומען מיט די זאכן.

ואח"כ ליווה רבינו את האורח החשוב ונפרד עמו רבינו לשלום

9

עי' בשו"ת תפארת שלמה (ס"ו 1) שמביא הערה זו בשם ספר נטע שעשועים והוא מעיר על דבריו, ומחוק דברי הברכי יוסף, כי בשו"ת כתב סופר (יו"ד ס"י ק"ח) מברר שצ"ל שר' אליעזר כבר ידע בע"ש שאולי לא יהיה לו מנין בשבת, כי הי' צריך להכין שטר שחרור, וא"כ הי' יכול גם לברוא בספר יצירה בערב שבת, ועיי"ש עוד שמפליג בדרך נחמד.

8

ועיי' מה שליקט גורנה בענין זה אם ישראל אכלו במדבר מצות מן המן, בקונטרס בית יוסף להבה (על ענין חמכה להר"ד מ"א ואמגל שלש"א) בתוך ילקוט מקראי קודש לחנוכה, והמסתעף בה בענין אם יכלו לקיים מצות הדלקה בשמן נם.

דברות קידוש

מכ"ק מרץ רבינו הגה"ק שליט"א

**בדינער השנתי להחזקת מוסדותינו הק' בויליאמסבורג יע"א
כ"א כסלו תשס"ט לפ"ק - בבנין "ברוקלין ארמיי"**

זאל זיין דינע קינדער, מיזאל אכטונג געבן אויף אנדערע, דער רצון ה' איז אז צדיקים וחסידים זאלן אכטונג געבן אויף בני דורם.

דאס קען זיין פשט, ביקש יעקב בשלוח, יעקב אבינו האט געוואלט זיצן איינגעשפארט אין זיינע ד' אמות און הארעווען און זיך אויסארבעטן ער זאל זיין ווי א מלאך פרוש פון די גאנצע וועלט, און גיין ממדריגה למדריגה, ווי חנוך בשעתו, קפץ עליו רוגזו של יוסף, יוסף האט געזאגט (בראשית מה, ז), וישלחנו אלקים לפניכם לשום לכם שארית בארץ, דער דרך פון צדיקים איז, לשום לכם שארית בארץ, זיך זארגן לטובת הכלל, משגיח זיין און מדרוך זיין צו עבודת ה', האט יעקב אבינו גענומען אויף זיך דעם דרך, מוותר צו זיין אויף זיין אייגענעם התעלות, און אלעס טוהן לטובת פון דור.

דער פעטער ז"ל אין דברי יואל (פ' ויהי) איז מבאר, אז יעקב אבינו איז ניצול געווארן פון עשו און פון לבן מיט נסים, זאגט דער פעטער ז"ל אז באמת פאר יעקב אבינו פערזענליך וואלט בעסער געווען ווען ער וואלט נישט ניצול געווארן פון עשו, ער וואלט אומגעקומען אויף קידוש השם, ווייל נהרג ע"י עכו"ם איז א מקדש השם, און די גמרא זאגט (ב"ב, ע"ג) הרוגי מלכות אין ברי' יכולה לעמוד במחיצתם, אויף זיי שטייט דער פסוק (תהלים מד, כג), כי עליך הרגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה, נאר יעקב אבינו איז ניצול געווארן צוליב די דורות העתידים, כלל ישראל וואס וועט ארויסקומען פון יעקב אבינו. טייטשט ער דעם פסוק, "המלאך הגואל אותי מכל רע", דער מלאך האט אים אויסגעלייזט מכל רע, פארוואס האט אים דער מלאך אויסגעלייזט, ס'וואלט דאך בעסער געווען פאר יעקב אבינו ווען ער גייט פון דעם עולם אויף קידוש ה', נאר

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען, זאגט רש"י, ביקש יעקב לישב בשלוח קפץ עליו רוגזו של יוסף.

קען זיין פשט, דער הייליגער חתם סופר ז"ל טייטשט דעם מדרש (ב"ר צ, ס"ב) אויפן פסוק קדושים תהיו, זאגט דער מדרש, יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני ה' אלוקיכם. זאגט דער חת"ס, ס'איז דא א צדיק וואס ער איז א פרוש און סופו איז ווי חנוך וואס האט זיך אויסגעארבעט זיין פרישות, ער איז געווארן א מלאך אלקים, דאס איז פשט פרוש כמוני, אבער אין די אנדערע זייט, איז ער נישט כביכול ווי דער רבובש"ע, וואס ער איז משגיח על כל הנבראים, נאר חנוך האט מעלים עין געווען פון אנשי דורו, וואס דעריבער איז אויסגעוואקסן א דור המבול, דער אויבערשטער האט דאס נישט ליב, השי"ת האט ליב א קדוש ווי אברהם אבינו, וואס ער איז געווען א פרוש וקדוש, אבער אויך א מעורב עם הבריות. ואת הנפש אשר עשו בחרן, ער האט מקרב געווען אנדערע לעבודת ה'. דאס איז פשט אין מדרש, קדושים תהיו יכול כמוני, מיזאל זיין א פרוש ווי חנוך, זאגט ער נין, כי קדוש אני ה' אלוקיכם, וואס דער אויבערשטער איז משגיח אויף אידישע קינדער, אזוי זאל מען זיין א קדוש.

דער טאטע ז"ל אין ברך משה (פ' נשא) טייטשט מיט דעם דעם פסוק, (בראשית טו ה) ויוצא אתו החוצה, זאגט רש"י הוציאו מחללו של עולם והגביהו למעלה מן המוכבים וזהו לשון הבטה מלמעלה למטה. דאס האט דער רבובש"ע געוויזן פאר אברהם אבינו, ער האט אים געוויזן די השגחה מלמעלה ולמטה, וואו דער אויבערשטער איז משגיח אויף די גאנצע וועלט, און ער האט אים געזאגט, כה יהי זרעך, אויף די בחינה, אזוי

דוד המלך זאגט אין תהלים (קיא, א) אודה ה' בכל לבב בסוד ישרים ועדה, א ב"ת איז דער פשט צוליב, ווי רש"י זאגט, בראשית בשביל התורה שנקרא ראשית. זאגט דוד המלך, אודה ה' בכל לבב - איך דאנק דעם באשעפער, מיט'ן גאנצן הארץ, צוליב וואס, צוליב בסוד ישרים ועדה, אז ס'איז דא א סוד ישרים ועדה.

מ'קומט זיך צוזאם אזא ציבור, מיזעהט א סוד ישרים ועדה, אז מיזעהט אזא עדה קדושה, אויף דעם אליינס דארף מען דאנקן און לויבן דעם הייליגן באשעפער אז ס'איז דא אן עדה כשירה ונאמנה, בעלי בתים חסידים ואנשי מעשה, רודפי צדקה וחסד, מחזיקי תורה בגופם בנפשם ובמומנם, זיי זענען מגדל זייערע קינדער על דרך התורה והישרה, מ'דארף דאנקן און לויבן דעם הייליגן באשעפער, אויף די מוסדות התורה והחינוך, לשם ולתפארת, אזעלכע שיינע הערליכע קינדער פון תלמוד תורה, טייערע בחורים וואס זענען עוסק בתורה, דורכגעוויקט מיט תורה און יראת שמים, טייערע אינגעלייט, תלמידי חכמים און יראי ה', וואס זענען זיך ממית באהלה של תורה, ערליכע כשר'ע אידישע טעכטער, מיט צניעות עד להפליא, בתים כשרים, כשר'ע ליכטיגע אידישע הייזער וואס זענען נזהר בקלה כבחמורה, א לגיון של מלך וואס איז מופרש פון טומאת הציונות, און לוחם מלחמי ה' בלב ובנפש, אלעס בכחו ובזכותו של אותו זקן.

דער האי יומא דקא גרים, דער טאג כ"א כסלו וואס איז געווען די הצלה פונעם פעטער ז"ל, דער כח הקדושה איז ניצול געווארן און דאס שטייט עד ביאת גואל צדק, ליגט אויף אונז א פליכט זיך צו מקבל זיין בקבלה גמורה צו גיין אין די דרכים וואס ער האט אונז געלערנט אין אלע ענינים, בפרט אין החזקת המוסדות, וואס מ'שטייט יעצט לטובת די וויליאמסבורג'ער מוסדות. הגם דער מצב הפרנסה איז שווער, אבער "החזקת התורה" קען מען נישט מקמץ זיין, נאר מ'דארף מוסיף זיין א הוספה חשובה, ווייל די תורה הקדושה איז א בחינה פון "ארון נושא את נושאי", די תורה הקדושה איז מחוק די מחזיקי התורה, מיט א תוספות ברכה, פרנסה בריווה ובניקל.

דאס איז וועגן "יברך את הנערים", די נערי בני ישראל, צוליב כלל ישראל איז די טובה פאר יעקב אבינו ער זאל בלייבן אויף דעם עולם, און צוליב דעם איז יעקב אבינו ניצול געווארן. - זעט מען דעם דרך פון יעקב אבינו אז ער האט מוותר געווען אויף תועלת נשמתו, אלעס וועגן די טובה פון כלל ישראל.

דער טאטע ז"ל האט אמאל געזאגט די ענינים, אין די דרשה כ"א כסלו תש"נ, ער האט דאס נאכגעזאגט אויפ'ן פעטער ז"ל, אז זיין הצלה איז נישט געווען לטובת עצמו, ווייל לטובתו וואלט אפשר בעסער געווען ווען ער גייט ווען מיט אלע אנדערע קדושים וואס זענען אומגעקומען אין יענע שווערע זמנים, זיי זענען אומגעקומען ווייל זיי זענען א חלק פון כלל ישראל, דער עם הנבחר, און דאס איז די גרעסטע מעלה אין קדושה וואס א מענטש קען צוקומען אומצוקומען פאר השי"ת, נאר ער איז ניצול געווארן בנס, אזוי ווי יעקב אבינו, כדי צו מעמיד זיין א כלל ישראל, און ערליכע אידישע דורות.

קען זיין דאס איז פשט (תענית ה' ע"ב) יעקב אבינו לא מת, די בחינה פון יעקב אבינו וואס ער איז ניצול געווארן לטובת ישראל, דאס איז נישט נפסד געווארן, דאס איז ווייטער דא ביי פארשידענע צדיקים, יחידי סגולה זענען זוכה צו דעם, מערערע צדיקים האבן צו דעם זוכה געווען במשך ימי הגלות זיי זאלן איבערבלייבן לטובת כלל ישראל.

אין דעם פריערדיגן דור איז דאס געווען דער פעטער ז"ל, וואס די השגחה עליונה האט אים אויסדערוועלט, ער איז געווען דער צדיק מיט'ן ה"א הידוע, וואס כמה נסים איז אים געשען ביז ער איז ניצול געווארן, זיין הצלה שלא כדרך הטבע איז געווען אלעס צוליב די טובה פון כלל ישראל, מעמיד צו זיין הדת על תילה נאך דעם שווערן ביטערן חורבן.

וועגן דעם אין אזא טאג וואס מ'קומט זיך צוזאמען כ"א כסלו, דארף מען געבן א שבח והודי' פאר'ן הייליגן באשעפער, יעדעס יאר דארף מען געבן א פרישן שבח והודי', און אדרבה, וואס א יאר שפעטער, ווערט ניתוסף די כוחות הקדושה, בכחו ובזכותו של אותו זקן, שטייגט דער הלל והודי' פאר'ן בורא כל העולמים ביתר שאת.

וויל איך מחזק זיין די עסקנים וואס זענען עוסקים אין די הנהלה פון די מוסדות בלב ובנפש, זיי זענען שלוחי ציבור פונעם גאנצן כלל, מ'דארף זיי מחזק זיין בגוף בנפש ובממון.

בגוף - צו זיין אליינס אן עסקן, גיין נאך געלט, שאפן געלט ביי אנדערע מענטשן, ביי קרובים, ביי באקאנטע.

בנפש - ווי דער תרגום זאגט אויף (בראשית ב, ז) "ויהי אדם לנפש חיה" - לרוח ממלא. מחזק צו זיין די עסקנים מיט א גוט ווארט, און זיכער נישט פארקערט, צו זיין פון יושבי קרנות מיט פטפוטי דברים, זיך אפרעדן אויף די עוסקים במלאכת הקודש.

בממון - בפשטות איז דאס צו באצאלן שכר לימוד, און געבן א נדבה הגונה בהחזקת המוסדות. און דער אייבעשטער וועט אויך באצאלן בגוף בנפש ובממון. "בגוף", כפשוטו מיט בריות גופא צו זיין געזונט, ער און די גאנצע משפחה. "בנפש", השפעות טובות ברוחניות, פאר אים און פאר די גאנצע משפחה. "ובממון", פרנסה ברוח ובניקל.

*

ס'קומט יעצט חנוכה. חנוכה איז דאך מעלין בקודש ולא מורידין (שבת כ"א ע"ב), דאס איז אונזער ארבעט, מעלין בקודש, ממשיך צו זיין אין דעם דרך וואס דער פעטער ז"ל האט אונז געלערנט, ואחריו, נאך אים דער טאטע ז"ל, צו זיין א בחינה פון מוסיף והולך, מוסיף זיין מחול אל הקודש, תמיד בכל עת ובכל זמן, צו מאכן גדרים און סייגים אין חומת בית ה'.

ס'טוט וויי דאס הארץ ווען מ'זעהט ירידת הדורות אין כמה ענינים, אין א בחינה פון "אשר קרך בדרך". מ'זעהט א קרירות וויאזוי מ'גייט צו אין הנהגת הבית, דאס הויז פירט זיך מיט א קרירות, א קרירות אין לימוד התורה, א קרירות ווען ס'איז נוגע הינוך הבנים והבנות, א קרירות בשעתן דאווענען און א קרירות צו יעדע דבר שבקדושה.

די היינטיגע כלים ברענגן א געפערליכן רייז צו תאוות עולם הזה, דאס ענין פון "טעקסט מעסעדזשעס" אויפן טעלעפאון, דאס ברענגט אן

התקרבות באופן נורא, ס'פעלט די בוששה. ס'איז דא א מקום וואו מ'האט איינגעפירט און געמאכט א תקנה, אז בעלי תורה ובעלי יראי ה', זאלן נישט האבן דאס גאנצע ענין פון "טעקסט-מעסעדזשעס", אפילו מען האט א סעלפאן. ס'איז א געוואלדיגער גוטער גדר פאר צניעות און פאר אסאך ענינים, איך בין מחזק זיין די תקנה, און הלואי וואלט מען אויך ביי אונזער עולם געהאט דעם שכל זיך צו צושטעלן צו דעם, דאס איז אן הצלה פורטא.

*

ביתר שאת דארף מען אבער מתריע זיין און באוויינען די גרויסע מכה און מכשול פון די קאמפיוטערס. היינט צו טאג איז אין יעדן בית מסחר פאראן א קאמפיוטער, און לידער נישט נאר אין געשעפט נאר אויך אינדערהיים, מיט א תירוץ אז מ'דארף דאס פאר די פרנסה.

דער סוף איז, דער יצר הרע בלייבט דאך נישט שטיין, ער שלעפט אריין נישט נאר פאר ענינים וואס איז נוגע פארן געשעפט, פונעם היתר ברענגט ער באלד צום איסור, וואס איז ראיות אסורות ממש, באופן גרוע ומבהיל. לידער, לידער, זייער אסאך זענען שוין אריינגעפאלן אין שאול תחתית ממש, מ'דארף דאס באוויינען טאג און נאכט, די חללים וואס איז געפאלן פון כלל ישראל דורך די כלים.

*

ס'איז היינט געווארן א נייע קולא או מ'קוקט נייעס, מ'גיבט א קוועטש מיטן קנעפל און מ'קען מיטהאלטן די נייעס. א איד איז זיך געקומען אפרעדן, א קינד אין חדר האט דערציילט פאר זיין אינגל, אז ער האט געזעהן די גאנצע מעשה וואס איז געווען לעצטנס אין אינדיע, וואס ס'האט לידער געקאסט אידישע נפשות, האט דער פאטער מיט די גאנצע משפחה דאס מיטגעהאלטן אויפן קאמפיוטער. זאל דער איד וויסן, ער איז מחזק זיין קינד צום קאמפיוטער, ער זאל וועלן זען אויפן קאמפיוטער די אינטערסאנטע נייעס, ער מיינט אז זיין קינד וועט נאר קוקן וויפיל ער וויל און וויפיל ער ערלויבט אים, זיין קינד איז יעצט שוין קלוגער, און ער וועט נאך בעתיד

מידארף אהערשטעלן א חומה בצורה אפצוהיטן כרם בית ישראל.

זאל דער ציבור וויסן קלאר, "א קאמפיוטער אין שטוב איז בבל יראה ובבל ימצא"! ס'איז א חורבן פאר אים און פאר זיינע קינדער, אפילו אין געשעפט דארף מען האבן א פילטער אויפן קאמפיוטער, ס'איז דא וואס זיי שטעלן דאס צו, "דאס איז א חק ולא יעבור, מ'טאר נישט האבן איין טאג דעם קאמפיוטער אן א פילטער!" דאס איז א שמורה פאר אים, ער זאל חלילה נישט אנקומען אין שאול תחתית, ר"ל. און ווען מ'באנוצט זיך מיטן קאמפיוטער, זאל דאס זיין נאר וואס ס'איז לצורך המסחר, און נישט מיטצוהאלטן די נייעס מיטן קאמפיוטער.

*

דער פעטער ז"ל איז געווען דער שר צבא ה' אין די הייליגע מלחמה קעגן טומאת הציונות. די מלחמה האט ארומגענומען מערערע ענינים וואס איז נוגע ציונות. איינס פון די פראנטן פון די מלחמה איז געווען אויף נעמען תמיכה פון די ממשלה פאר מוסדות התורה. ער האט אנגעפירט א שווערע מלחמה אויף דעם. בעווה"ר האבן אסאך נישט פארשטאנען און מיטגעהאלטן מיט אים, און דאס געלט האט א גרויסע משיכה, זיי האבן געלאזט זיך איבעררעדן צו נעמען תמיכה פון די טמא'נע ממשלה פאר זייערע מוסדות.

דער סוף האט זיך ארויסגעשטעלט, אז ער איז געווען א בחינה פון "הכם עדיף מנביא", ער פלעגט זאגן, "אומזיסט גיבן זיי נישט קיין געלט, סוף וועלן זיי זאגן דעות". ס'האט זיך ארויסגעשטעלט די לעצטע פאר יאר, האט טאקע די מדינה אנגעהויבן צו זאגן דעות אינעם סדר הלימודים, מען האט דאס א נאמען געגעבן, די "תכנית הליבה", דאס איז א פראגראם, די סדר הלימודים פאר די ישיבה קטנה'ס, אבער דער פלאן איז אויך צו פארברייטערן פאר די תלמוד תורה'ס.

זיי האבן אנגעהויבן אריינזאגן דעות אין סדר הלימודים אין די ישיבה קטנה'ס, פארשידענע ענינים וויאזוי די מגידי שיעורים און די מלמדים זאלן

זיין נאך קלוגער, ער וועט אליינס וויסן וויאזוי זיך צו באנוצן מיטן קאמפיוטער, ווען דער טאטע וויל און ווען ער וויל נישט, מ'איז מהנדס דאס קינד לכל דבר רע, לכל מרעין בישין, מיט א קוועטש אויפן קנעפל מאכט מען דעם קאמפיוטער פאר א ריכטיגער "טעלעוויזשאן", ווען מ'זיצט ביים קאמפיוטער זאל מען וויסן אז מ'קוקט יעצט דעם טמא'נעם "טעלעוויזשאן".

וויל איך איבערזאגן דברי אלקים חיים וואס דער פעטער ז"ל האט געזאגט ביי די דרשה הושענא רבה תשט"ו, איבער דעם טמא'נעם כלי פון טעלעוויזשן, האט ער געזאגט בזה הלשון: "ווער האט זיך דען געקענט אמאל אויסמאלן אין פריערדיגן דור, אז ס'וועט זיין אמאל אזא חציפות, אז ס'וועט זיין, א טיילעוויזשן, - ער האט דאס גערופן טיילעוויזשן - אז ס'וועט זיין א טיילעוויזשן אויף דער וועלט און ס'וועט זיך טרעפן אידן וואס זיי האבן נאכנישט גע'שמד'ט און זיי נעמען דאס אויך אין שטוב אריין, ביטער און זויער, אוי וויי, איך האב דאס שוין געזאגט, ווען ס'וואלט ווען געווען אין די פריערדיגע דורות, וואלט מען ווען אויסגעשלאסן אזא הויז מזרע ישראל, ס'איז בעונותינו הרבים אלעס, ע"ז מיט גילוי עריות, און ס'איז גארנישט מעגליך, מען זאל א גוטן סוף האבן, מ'קען גארנישט בלייבן קיין איד, דאס איז די גאנצע, ס'איז נישט פארהאנען נאך אזא חציפות. עכלה"ק.

אין די העכער פופציג יאר זינט יענע דרשה, איז די וועלט נישט בעסער געווארן, נישט די גויאישע וועלט און נישט די אידישע וועלט, ס'איז ליידער אסאך ארגער געווארן, ליידער, ליידער, מ'האט די קאמפיוטער'ס, און מ'מאכט דאס מעת לעת פאר א טעלעוויזשאן. זאל מען וויסן, דער וואס האלט מיט די נייעס אויפן טעלעוויזשן המכונה קאמפיוטער, אז ער איז נכלל בכלל אין די אלע שארפע ווערטער וואס מיר האבן פריער נאכגעזאגט פון פעטער ז"ל, און וויאזוי כאפט מען נישט אן א מורא און א פחד?! דאס איז ליידער דער רוח הזמן ממנהגי אמעריקא, מ'מוז האבן אזא כלי און דאס קומט אריין אין אונזער מחנה, דארף מען מאכן געוואלדיגע גדרים און סייגים,

לערנען. ס'איז געווארן א רעש אין ארץ ישראל, אפילו די אנדערע האבן זיך אויך דערזעהן מיט א גרויסן שווערען פראבלעם, האבן זיי אנגעהויבן זוכן א לעזונג צו דעם פראבלעם, האבן זיי אנגעהויבן צו ארבעטן אויף א געזעץ וואו מ'זאל זיין פטור פון דעם "תכנית הליבה". האט מען גענומען אדוואקטן און מומחים זיי זאלן אויסארבעטן א געזעץ, זיי האבן געמיינט אז זיי קענען מתקן זיין אז זיי זאלן זיין פריי צו לערנען מיט די יונגע בחורים די אלע ענינים, אבער מאכנדיג דעם געזעץ, וואס איז שוין דורכגעגאנגען, האבן זיי געמאכט א "הק חינוך", דורך דעם "הק חינוך" האבן זיי איבערגעגעבן אלע ישיבה קטנה'ס, אלע, סיי די וואס זיי נעמען געלט, און סיי די וואס נעמען נישט קיין געלט, אלעס אין דעם נייעם געזעץ - וואס די פרומע האבן רכגעפירט דעם געזעץ - האבן זיי איבערגעגעבן דאס בעלות פון אלע מוסדות התורה, פון אלע ישיבה קטנה'ס, פארן "משרד החינוך".

דער "משרד החינוך" איז היינט צו טאג דער פולשטענדיגער בעל-הבית אויף יעדע ישיבה קטנה אין א"י, היינט צו טאג טאר מען נישט עפענען א ישיבה קטנה אין ארץ ישראל נאר אויב מ'האט קודם א "רשיון" (פערמיט) פונעם משרד החינוך, מ'קען נישט ניטאמאל מפרסם זיין אז מ'גייט מאכן א ישיבה קטנה איידער מ'האט דעם פערמיט פון משרד החינוך. מ'דארף מודיע זיין וויפיל תלמידים מ'האט, וויפיל שעות מ'גייט לערנען, די בנינים, דער מצב פונעם בנין, פון וואו מען וועט באצאלן דעם שכר לימוד א.א.וו. טאמער עפענט מען אויף א ישיבה קטנה אן א רשיון פון דעם משרד החינוך, איז מען באדראעט מיט א יאר תפיסה. דער משרד החינוך האט א רעכט צו קומען באזוכן יעדן מוסד ווען ער וויל, און זעהן אויב ס'געפעלט אים דער מוסד, און ער האט א רעכט אפצושפארן יעדן מוסד וואס ס'געפעלט אים נישט.

א"יין סעיף פונעם געזעץ זאגט, אויב דער סדר הלימודים איז נישט קעגן די ווירדן פון די מדינה, אזוי ווי "כמדינה יהודית דעמאקראטיש", אז די ישיבה איז נישט קעגן די מדינה, ווי א אידישע מדינה און א

דעמאקראטישע מדינה. דאס הייסט אזוי, א ישיבה קטנה וואס מ'לערנט א ווארט אז מ'טאר נישט האבן א אידישע מדינה פאר ביאת המשיח האט די רעגירונג א רעכט דאס אפצושפארן, א ישיבה קטנה וואו מ'לערנט קעגן דעמאקראטיע פרינציפן, האט דער רעגירונג א רעכט דאס אפצושפארן.

א"ינס פון די דעמאקראטישע פרינציפן זענען, אז אינגלעך און מיידלעך זענען ממש אייניג, מ'טאר נישט דיסקרימינירן קעגן טעכטער. א ישיבה וואס וועט לערנען צ.ב.ש. פרק יש נוחליו, וואס נאר א זון ירשינט און א טאכטער ירשינט נישט, דאס איז קעגן "דעמאקראטישע פרינציפן", מ'דיסקרימינירט קעגן מיידלעך, אזא ישיבה קען מען הלילה אפשפארן; א ישיבה וואס לערנט מס' בבא קמא, אז ווען מ'איז מזיק א איד דארף מען באצאלן, און ווען מ'איז מזיק א גוי איז מען פטור צו באצאלן, קען מען אפשפארן, דאס איז קעגן די דעמאקראטישע פרינציפן. און מ'קען דעם מנהל איינשפארן אויף א יאר תפיסה, דאס איז לויטן היינטיגן געזעץ אין מדינת ישראל.

ד' תורה הקדושה זאגט, "כל ישראל ערבים זה לזה", מ'איז מחויב מוחה צו זיין ווען מ'זעהט א איד טוהן אן עבירה, דאס איז קעגן דעמאקראטישע פרינציפן, איש כל הישר בעיניו יעשה, דו האסט זיך נישט אריינצומישן, ס'איז נישט דיין געשעפט, און א ישיבה וואס מ'וועט זאגן אז מ'דארף מוחה זיין קעגן עוברי עבירה, קען מען אפשפארן. דא אין אמעריקא איז א גרויסע מעלה וואס די רעגירונג קען זיך נישט אריינמישן וואס מ'לערנט און וויאזוי מ'לערנט.

ל'ידער, דער משרד החינוך איז דער פולשטענדיגער בעל-הבית איבער אלע ישיבות קטנות אין ארץ ישראל, יעצט האלט דאס ביי ישיבה קטנות, און די נעקסטע רא"י איז אויף אלע תלמוד תורה'ס, צו ברענגען אלע תלמוד תורה'ס אונטערן משרד החינוך, אפילו אונזער תלמוד תורה אין ירושלים און אין בני ברק איז אויך אונטערגעפאלן די רעגירונג, דאס איז דורך דעם געזעץ וואס די רעליגיעזע האבן דורכגעפירט, איז דא א סכנה אז מ'קען אפשפארן יעדע תלמוד תורה.

עמקו מחשבותיו, וכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, און ס'האט זיך דאך טאקע שפעטער איבערצייגט אז פון די אלע זאכן איז ארויסגעקומען א געוואלדיגע טובה, ווי יוסף הצדיק אליינס האט געזאגט "כי למחיה שלחני אלקים לפניכם".

דאס דארפן מיר ארויסלערנען פון די פרשה די וואך. אידן מאכן מיט שווערע מצבים, ס'איז שווער מיט פרנסה, אידן האבן ליידער פארלוירן די פרנסה, מ'האט אויפגעזאגט מענטשן פון די ארבעט, אידן האבן פארלוירן געלט אויף פארשידענע אופנים, מ'האט איינגעשטעלט געלט און דאס דערלייגט, ס'איז זייער שווער, אבער מ'דארף צו געדענקן "ויהי ה' את יוסף", הוי"ה איז רחמים, אין די שווערע מצבים איז אלעס רחמים וחסדים, מ'דארף גלייבן אין הייליגן באשעפער, אז דער הייליגער באשעפער פירט דער וועלט און ער ווייסט וואס ס'איז גוט פאר'ן מענטש, און אלעס איז נאר לטובה.

*

פאריאר כ"א כסלו, האבן מיר גערעדט וועגן דעם ענין פון "תקנות" פאר התונות און פאר שמוחות. ס'איז דאן געווען אן התחלה, מ'האט געבעטן די עסקנים זאלן זיך צוזאמזעצן און דן זיין בכבוד ראש וואס מ'קען טוהן אז מ'זאל מצמצם זיין די אומזיסטע הוצאות, די אויסברענגעריי וואס ווערט ליידער ביי יעדע שמה, וואס מ'ברענגט אויס געלט און צייט.

ס'איז שוין אדורך א גאנץ יאר, מ'קען זאגן, הפעם אודה את ה', מען דארף דאנקן און לויבן דעם הייליגן באשעפער אז ס'איז געמאכט געווארן אין משך פון דעם יאר תקנות גדולות וחשובות. רבים גם שלמים, אסאך אידן, סיי אנשי שלומינו און סיי אנדערע קהלות חשובות בישראל, זענען זיך צוזאמגעקומען און מ'האט געמאכט פעולות לטובה, דער כח הצבור איז געוואלדיג, ס'האט א געוואלדיגן כח. אין דעם יאר אליינס האט מען איינגעשפארט שווערע מיליאנען ממון ישראל, מ'האט דאס נישט אויסגעברענגט להבל ולריק פאר הבלי עולם הזה און פאר שטותים. מ'קען זאגן טויזנטער שעות לימוד התורה איז נישט נתבטל געווארן לבטלה. אודה ה'

ס'איז באקאנט דער בריו וואס דער בריסק'ער רב ז"ל האט געשריבן, מ'זאל חלילה נישט איבערגעבן די "מפתחות התורה בידי מפירי", ביי די וואס זיי צושטערן די תורה. ליידער האט מען איבערגעגעבן דעם גאנצן חינוך הבנים, אלע ישיבה קטנה'ס האט מען שוין איבערגעגעבן, "בידי מפירי התורה". מיר דארפן דא אויסשרייען אונזער וויי געשריי, מודיע זיין פאר די וועלט, אז ס'איז נאך דא אידן אויף דעם עולם, וואס זיי שרייען אז דאס איז אן עולה שאין כמוהו, און א עון פלילי בעל יכופר.

*

מיר געפינען די וואך אין די סדרה די פרשה ווי יוסף הצדיק איז אראפגעגאנגען קיין מצרים. שטייט אין פסוק, "ויוסף הורד מצרימה ויהי ה' את יוסף". אז מ'איז זיך מתבונן אין דעם פסוק קען מען נעמען א געוואלדיגן חיזוק. מ'זאל זיך אביסל מתבונן זיין אינעם מצב פון יוסף הצדיק. יוסף הצדיק איז געווען א בחור בן שבע עשרה שנה, א מושלם בכל המעלות ומדות, מלא חן, ער איז געווען א בן זקונים, ביי זיין הייליגן טאטן יעקב אבינו וואס האט אים ליב געהאט מער פון אלע הייליגע שבטים, כל מה שקיבל משם ועבר מסר לו, א ת"ח מופלג שאין חוגמתו, פלוצלינג פאלט ער אראפ "מאיגרא רמא לבירא עמיקתא", לעבד נמכר יוסף, פון איין טאג אויפן צווייטן ווערט ער פארקויפט פאר א קנעכט אין א ארץ נכרי, ער קען נישט קיינעם, טומאת מצרים, ערות הארץ. אז מ'טראכט אריין אינעם די מצב פון יוסף הצדיק ווי ער איז געווען צובראכן ביז גאר, עלנד אליינס אויף אזא ביטערן שווערן מצב אין א פרעמדע מקום.

שטייט אבער אין פסוק ויוסף הורד מצרימה, יוסף איז אראפגעגאנגען קיין מצרים, אין אזא שווערע ביטערן מצב, דאך איז אבער געווען "ויהי ה' את יוסף", הוי"ה איז דער שם פון מדת הרחמים, ביי יוסף הצדיק איז אלעס געווען רחמים, דער ביטערער שווערער מצב איז ביי אים געווען רחמים. וויאזוי דער אויבערשטער פירט דער וועלט איז גוט, אזוי איז רחמים וחסדים. דאס איז דער וועג פון א מאמין, פון אן ערליכען איד, וואס ער גלייבט אז דער הייליגער באשעפער פירט די וועלט, און מאוד

קאסטן אזויפיל געלט, און זיי וועלן נאכדעם זיין מזכה אף הרבים, וואס זכות הרבים תלוי בהם.

דער אויבערשטער זאל העלפן מיר זאלן קענען ממשיך זיין אין דעם וועג וואס דער פעטער ז"ל האט אונז משריש געווען, וואס דער טאטע ז"ל האט אונז מדרוך געווען, להגדיל כח הקדושה, הן וואס איז נוגע סור מרע און הן וואס איז נוגע ועשה טוב, ממשיך צו זיין אין לימודים, שיעורי תורה, פאר בעלי בתים ליחיד ולרבים.

*

כ'האב געוואלט בעטן אלע בעלי בתים און אינגעלייט, מ'זאל זיך אויסקלויבן א חסידיש ספר, יעדער איינער זאל זיך אויסקלויבן א חסידיש ספר וואס ער קלערט אז ס'איז קרוב לנפשו ולבחינתו, אין דעם חסידיש ספר איז ער דבוק, דאס לערנט ער מדי שבת בשבתו, און אפילו אינדערוואכן, יעדע פרייע מינוט, דאס איז זיין חסידיש ספר וואס ער איז זיך מדבק. ס'איז נישט שייך צו זאגן וועלכע ספר, אלע זענען הייליג, אבער יעדער איינער פארשטייט צו וועם זיין נשמה ציהט. די דברים הקדושים וואס איז געזאגט געווארן ברשפי אש שלהבת קה, בקדושה ובטהרה, דאס איז א בחינה פון מעט מן האור וואס איז דוחה הרבה מן החושך, דעם השמות הגלות, דעם ביטערקייט, וואו מען געפינט זיך אמעריקא, די טמא'נע מדינה, דאס ברענגט אביסל הייליגקייט און אביסל ליכטיגקייט, מ'לערנט א הייליגע ספר, דאס גיט אריין חיות אויף א גאנצע וואך, אביסל אויסצורייניגן זוהמות אמעריקא, אזוי האפן מיר צו קענען אנגיין און מדרוך זיין די קינדער עד ביאת הגואל.

זאל דער אויבערשטער העלפן מיר זאלן זוכה זיין מגדל צו זיין אונזערע קינדער צאצאיען וצאצאי צאצאיען על דרך התורה והיראה, לתורה ולחופה ולמעשים טובים, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, דער אויבערשטער זאל משפיע זיין פאר אידישע קינדער פרנסה בהרחבה גדולה און הצלחה אין אלע ענינים, אסאך תענוג ונחת פון קינדער און אייניקלעך, ביז מיר וועלן אלע זוכה זיין קעגן צו גיין פני משיח צדקנו, בב"א.

בכל לבב, צו האבן די זכ"י מעורר צו זיין כלל ישראל פאר דעם דבר חשוב, און ב"ה ס'איז נתקבל געווארן, יעדער בר דעת האט דאס מקבל געווען און מ'האט אנגענומען און געטוהן געוואלדיגע ענינים מתקן צו זיין אין דעם ענין.

ס'קומט זיך א דאנק און ס'זאל גערעכנט ווערן פאר א זכות, פאר די "נחשונים" ווי מ'רופט דאס, די וואס זענען געווען די ערשטע ווען ס'איז נאך געווען אביסל ווילד, מ'האט דאס אנגעקוקט אביסל פרעמד, ס'איז נאך געווען אזעלכע מקטריגים, אז מ'גייט הלילה צושטערן אידישע שמחות, און אידן האבן דאס אנגענומען און ב"ה ס'איז געווען פרייליכע שמחות, ס'פעלט קיינעם גארנישט. אויך די וואס האבן מחוק געווען, געזאגט א גוט ווארט פאר די אידן, קומט זיי אלע א דאנק, זכות הרבים תלוי בהם.

יעצט וויל מען בעטן אז מ'זאל ממשיך זיין אין דעם ענין אויף לעתיד, וואס מיר האבן פאריאר געטוהן איז א גוטע התחלה, ס'איז נאך דא אסאך זאכן וואו מ'קען אויפטוהן, מ'זאל אביסל איינצוימען די הוצאות פון די נאכט פון די חתונה. איך וויל בעטן די עסקנים, מ'זאל טוהן אין דעם ענין, און איך קען צוזאגן אז דער ציבור וועט מקבל זיין אזוי ווי מ'זעהט אז מ'האט מקבל געווען וואס מ'האט געטוהן ביז יעצט און דער ציבור איז גרייט, מ'איז עומד ומצפה אז מען זאל מאכן תקנות, מ'זאל נישט אויסברענגן אומזיסטע געלטער און אומזיסטע הוצאות. מצד קהלתנו הק' אין קרית יואל האלט מען אינמיטן בויען א זאל, וואס וועט א"ה זיין פארטיג אין עטליכע וואכן, וואו מען וועט קענען חתונה מאכן פאר ספעציעל ביליג, פאר די וואס שטעלן זיך צו די תקנות, איינצושפארן פאר די חתונה.

דארף מען אויך בעטן פון אנדערע קהלות און מוסדות, זיי זאלן אויך גיין אין דעם וועג, אסאך קהלות און מוסדות האבן פלאץ וואו מ'קען איינפירן ביליגע חתונה זאלן, איך בעט פון אנדערע מוסדות זאלן זיך אנשליסן אין די תקנה וואס מיר האבן אנגעהויבן, מ'זאל ממשיך זיין און גיין אין דעם וועג, מ'זאל קענען חתונה מאכן, אז די חתונות זאל נישט

סעודת רעוא דרעווין פרשת וישב שנת תשס"ט לפ"ק בקרית יואל יע"א

והנה יוסף היה בן שבע עשרה שנה, והתגברות היצר היה גדול עד מאד בתוקף טומאת ארץ מצרים, ולזה דרש המדרש בדק עצמו, וראה כי גדול כח היצר וכח התאוה, ולא מצא עצמו איש, היינו שאם חלילה ילך אחר תאוות לבו אינו בגדר איש, כי מותר האדם מן הבהמה אין, אבל אם ילך אחר תאוות לבו במה הוא יותר מן הבהמה, ואם כן הרי אינו בגדר איש, ולזה נאמר וימאן, כי יוסף הצדיק התגבר עצמו ואמר אין.

ויש להסביר הענין יותר על פי מה שכתב באור החיים הקדוש (פ' שמיני) בענין הקרבנות, דלכאורה הרי אמר הנביא (יהוה קאל יח ד) הנפש החוטאת היא תמות, ואם כן איך יביא קרבן ויפטר, ונראה כי טעם נכון יש בדבר על פי המשפט, כי כשהאדם חוטא אין בחינתו בחינת אדם, על דרך אמרם ז"ל (וזה"ק ח"י שרה קסא) אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות ונעשה בהמה, וביום שחזר בתשובה רוח היא באנוש ועלה ממדרגת בהמה למדרגת אדם, האם ראוי להמית אדם זה תחת בהמה, לזה יביא קרבן דוגמת החוטא שהוא בהמה, עכ"ד.

ובזה פירש א"ז זללה"ה בעצי חיים (פ' וירא) הכתוב (ויקרא א ב) אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה, ודקדקו אדם למה לי, דודאי רק באדם דיבר הכתוב. אך הכוונה דדוקא כשהוא אדם היינו אם שב מידיעתו ועלה למדרגת אדם, אזי יקריב קרבן מן הבהמה ונרצה לו לכפר עליו, דאם לא כן נפש החוטאת נידון בחמורה, אך אם ישוב בתשובה, יש לו להביא ממיין הבהמה כמו שהוא היה דוגמתו בעת אשר חטא בבחינת בהמה, עכ"ד.

וכבחינה זו כתב בספר העקרים (מאמר ג פרק ב) לבאר מפני מה ביצירת כל הבעלי חיים נאמר בהם כי טוב, וביצירת האדם לא נאמר כי טוב, לפי שאין בבעלי חיים שום שלימות זולת שלימות המציאות, ולכן נאמר ביצירתם כי טוב, לרמוז כי עם מציאותם

ויבא הביתה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית שם בבית, ואיתא במדרש רבה (פפ"ו ס"ו) בדק את עצמו ולא מצא עצמו איש, וצריך ביאור דאם כן איזה נסיון היה לו בזה.

וא"ז זללה"ה בייטב לב בפרשתו כתב בביאור המדרש, על פי מה שכתב בספר תומר דבורה (פרק א) לפרש (מ"כה ז יח) מי אל כמוך, כי הקב"ה נקרא מלך נעלב, כי הרי אין דבר נסתר מהשגחתו, ואין רגע שלא יהיה אדם ניזון ומתקיים מכח עליון השופע עליו, והאדם חוטא בכח ההוא, והקב"ה לא מנעו ממנו, אלא סובל עלבון כזה להשפיע בו כח ותנועות אברים, והוא מוציא אותו כח בחטא ועון כו'. וזה שאמר בדק את עצמו, היינו כח עצמו, ולא מצא בו כי אם כח אלקי הנשפע, וזה לא מצא עצמו איש, היינו שאין כח באיש זולת חלק אלקי, ואיך יקח כח אלקי לחטוא בו להמרות עיני כבודו, אבל היה בגדר אנושי ובכח בחירתו, אך בשכלו שפט להתגבר על יצרו מכח שאין בו זולת כח אלקי כאמור, עכ"ד. ואף אנן נימא בה מילתא.

ויתבאר על פי מה שהביא א"ז זללה"ה בייטב פנים (מאמר קדישין אות מד) משמיה דהרה"ק בעל עטרת צבי מזידיטשוב זי"ע לפרש הכתוב (קהלת ג יט) ומותר האדם מן הבהמה אין, כי עיקר המותר שיש לאדם על הבהמה הוא בחינת אין, כלומר שאם האדם מתאוה וחושק לאיזה תאוה וחפץ לעשותו, בידו לשבור טבעו ולומר אין וימנע מלעשותה, אבל בהמה מה שלבה חפץ ויכולה לעשותו היא עושית, ואין בידה להמנע ושלא לעשותה, עכדה"ק.

ובזה פ"י מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (מהדו"ת פ' שופטים עמוד קלד) הכתוב (דברים יח יד) ואתה לא כן נתן לך ה' אלקיך, שהשי"ת נתן יתרון זה שתוכל למאן ולומר אין אני חפץ ברע, ובכח זה תוכל להתנגד ולהתרחק מנסיונות, עכ"ד.

מיד נשלם הטוב שאפשר שיהיה בהם ולא יקוה בהם שלימות אחר, אבל ביצירת האדם לא נאמר כי טוב, להורות כי הטוב המכוון באדם אינו המכוון בשאר הבעלי חיים, אבל יקוה שיגיע ממנו טוב אחר יותר נכבד, ולא יגיע הטוב עם מציאותו מיד, אלא אחר שיוציא הכוחניות מן הכח אל הפועל אז יגיע אל שלימות המכוון בו שהוא שלימות התכלית, עכ"ד.

ובזה כתב א"ז זללה"ה בישמח משה (פ' בראשית) בטעם הדבר שאמר הקב"ה (בראשית א כו) נעשה אדם, דלכאורה יש מקום לטעות בזה כמבואר בגמרא (סנהדרין לח:), אך י"ל כי עיקר כוונת בריאת האדם שיגיע לשלימותו על ידי פעולת עצמו בבחירתו, ואם כן איך יאמר אעשה אדם, והרי באמת אינו בגדר אדם בעת בריאתו כל זמן שלא הוציא כוחו לפועל השלימות, ולכן נאמר נעשה אדם לשון רבים, היינו הקב"ה והאדם עצמו, כי לא יהיה בגדר אדם על ידי פעולת הקב"ה לבדו, רק בצירוף פעולת עצמו. ומסיק שם בדבריו, דכבר קיימו וקבלו החכמים ע"ה דכל מחוסר השלמות ומשולל ממנו הוא בהמה בצורת אדם ולא אדם, עכ"ד.

וממוצא הדברים אנו למדים, כי רק מי שהוא עוסק בתורה ובתפלה, והוא לוחם עם היצה"ר ומתגבר עליו, הנו בגדר אדם, וכמו שדרשו חז"ל (עבודה זרה יט.) עה"פ (תהלים קיב א) אשרי איש ירא את ה', אשרי מי שמתגבר על יצרו כאיש. מה שאין כן מי שהולך אחר תאות לבו זה אינו בגדר אדם, אלא בהמה בצורת אדם, וע"ד שפי"א זללה"ה בישמח משה בפרשתן הכתוב (תהלים מט יג) נמשל כבהמות נדמו, ר"ל האדם הוא נמשל ולא מושל, מחמת כבהמות נדמו, ר"ל שהנדמה היא כבהמה ולא אדם, עכ"ד. וכמו כן ביוסף הצדיק אשר נתנסה בנסיון גדול, שהיצה"ר השקיע בו כוחות עצומות להכשילו בידעו כי קדושתו הוא יסוד קדושתו של עם ישראל, וכדאיתא במדרש (ויק"ר פ"ב ס"ה) יוסף ירד

למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו ישראל בזכותו, ואלמלא היה מתגבר על הנסיון הגדול איך היו בני ישראל יכולים להתגבר בדורות העתידיים, ולכן התגברו עליו כל כוחות היצה"ר במלחמה כבידה להכשילו ח"ו, אולם יוסף הצדיק בדק עצמו ולא מצא עצמו איש, לא מצא עצמו בגדר איש אם יעבור חלילה על עבירה חמורה הלזו, וכמו בהמה אינו מוציא שלימותו מכח אל הפועל, ככה היה רואה את עצמו אם חלילה יעבור העבירה, ויוסף הצדיק ידע והבין שאם יעמוד בנסיון הלזו יגיע אל שלימות נפשו אשר לתכליתו בא לזה העולם, וישלחני אלהים לפניכם לשום לכם שארית בארץ, כדי שישבר ויכניע כח טומאת ארץ מצרים, ועל ידי זה נעשה בבחינת אדם והוציא שלימותו, ואלמלא עמד בנסיון לא היה בגדר איש, ובכח זה התגבר עצמו יוסף הצדיק.

וי"ל פ' בזה המדרש (ב"ר פ"ב ס"ה) שהיונים גזרו, כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל. כי היונים כל מגמתם היה להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, שהאדם יהיה כבחינת בהמה מבלי להתגבר נגד תאות היצר, ולזה ציוו לכתוב כן על קרן השור, כדי לדמות את האדם כבהמה שלא יגיע אל שלימות התכלית, אמנם הקב"ה עזר ועשה נס גדול בימים ההם ובזמן הזה.

[ב]

עוד יתבאר המדרש על פי מה שפירשו המפרשים (קדושת לוי פ' עקב) על הפסוק (דברים י"ב) ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו', שכבר הקשו בגמרא (ברכות לג:) אטו יראה מלתא זוטרתא היא. לכן פירשו דהכי קאמר מה, היינו בחינת ענוה, ה' אלקיך שואל מעמך, אבל לא לחטוא על ידי הענוה. ועל דרך שפירש הרה"ק הרבי ר' זושא זללה"ה הכתוב (תהלים יג) כי הלל רשע על תאות נפשו, בשביל תאות נפשו הוא עניו כמו הלל, ומשפיל את עצמו לחטוא במה שלא נאה ולא יאתה אליו עשות פחיתות כזה שעושה, ובענוה

פסולה כזה לא בחר ה', כי אם שיהיה עניו ובחינת מה ליראה את ה' על ידי זה, בהכיר שפלותו וגדולת הבורא יתברך, ומזה יגיע אליו היראה והפחד ובושתו ממנו יתברך שמו, עכ"ד. ובדרך זה פירש בנועם מגדים (פ' שמיני) מאמר הכתוב (ישעיה יב ה) זמרו ה' כי גאות עשה, זמרו ה' על הדבר הזה כי גאות עשה, שברא ועשה את הגאות בעולם, עכ"ד. וא"ז זללה"ה בייטב לב (פ' נח) כתב שדור המבול השחיתו דרכם ונוקמים לשאינן מינם מה שלא יאתה אליהם, כי אם השפילו את עצמם בעונה פסולה לחטוא על ידי זה למלא תאותם. והוא שהכתוב אומר (בראשית ו ה) הנפילים היו בארץ וגו', כי הפילו את עצמם ממדרגתם לכן קראם נפילים, עכ"ד.

וזה ביאור המדרש בדק את עצמו ולא מצא עצמו איש, היינו איש חשוב, כי תמיד היה בעיניו כחדל אישים והתנהג בשפלות ולא בגאות, ועל ידי זה נתגדל הנסיון פי כמה, כי היצה"ר הסיתו לדבר עבירה שיהיה בבחינת הלל רשע על תאות נפשו, ולזה נראה לו דמות דיוקנו של אביו, הוא יעקב אבינו בחיר האבות, דאף על פי שאינו ראוי למדריגה זו מכל מקום הלא הוא בנו של יעקב אבינו, ובזה התנשא את עצמו ללחום כנגדה בעוז ובתעצומות ולהיות מושל ותקיף ללחום כנגד היצה"ר.

ובדרך זה עלינו לדעת ללחום נגד כוחות היצר, בעוה"ר הנסיונות עצומים מאד דבר יום ביומו, ואחד מפיתויי היצר הוא להראות את האדם פחיתותו ושפלותו כמה הרבה לחטוא, ואם כן הרי אין שום שויות להתורה ותפלה וקיום המצות שלו, ובדרך זה אינו מניח לו ללמוד ולקיים מצות בהביאו לידי ענוה פסולה, ועלינו ללמוד מיוסף הצדיק גם הוא נתנסה בנסיון גדול, וכאופן זה אשר בדק עצמו ולא מצא עצמו איש, הביט על עצמו בפחיתות גדול, ובכח זה פיתה

אותו היצה"ר, ועם כל זה התחזק עצמו בזה אשר נראה לו דמות דיוקנו של אביו, והתבונן דאף אם מצד עצמו אינו חשוב, מכל מקום דע מאין באת, הרי מצד אבותיו הוא חשוב מאד כי הוא בנו של יעקב אבינו נצר מטעי של האבות הקדושים. ובכח זה יוכל כל אחד מישראל להתחזק דאף שהוא עצמו אינו כלום מכל מקום מצד אבותיו יש לו קדושה גדולה, וראוי הוא שישמור עצמו מכל עבירה קלה כבחמורה. כולנו זרע אברהם יצחק ויעקב, ואף שרחוקים הם מדורינו אלה מכל מקום הם קרויים אבות, ואנו קוראים את שמם בתואר אבינו, כי אנחנו בניהם, ואם יסיתנו היצר לומר שהתורה והמצות שלנו אינו חשוב, נצייר לעצמינו כאילו יעקב אבינו עומד עלינו, וזה יחזק אותנו שאם מצד עצמינו איננו חשובים מכל מקום מצד אבותינו יש לנו חשיבות גדול, וחשוב מאד בשמים מצותיו של כל אחד מישראל הן דאורייתא והן דרבנן כקמן מגדול, וכל זה אנו למדים מנסיון של יוסף הצדיק שידע האדם מה עליו לעשות במצב כזה אשר אינו מוצא עצמו בגדר איש חשוב, ובזה יוכל להתחזק נגד כוחות הרשע הרוצים להביא את האדם לידי עבירה ח"ו. והשי"ת יעזור שיתעורר עלינו הנסים ונפלאות אשר עשה הקב"ה עמנו, בני ישראל עומדים נסיונות גדולים, הן מיצה"ר הפנימי והן מיצה"ר החיצוני, לא ראי זה כראי זה, מ תמיד בא היצה"ר במלבושים שונים, וצריך האדם להתחזק נגד היצה"ר ולעבוד את הקב"ה לדעת שהוא זרע אברהם יצחק ויעקב, ויעזור השי"ת שנוכה לעבדו בשמחה ובלב תמים, ונוכה להגביר אור על גבי חושך, ואורות הקדושים הורדים בימי הנוכה מעט אור דוחה הרבה מן החושך, שידיחה חשכות הגלות המר, ונוכה להתרוממות קרן התורה וישראל והתגלות כבוד שמים עלינו במהרה בימינו אמן.

קדר עדר ונישואיה "ברך משה" רהסרני סאטמאר

ע"ש כ"ק רבינו הקוה"ט מרן משה בן הגה"ק רבי חיים צבי זיעוועכי"א

קרית יואל - בני ברק

המטרה: להמציא הלוואות גדולות בתשלומים נוחים ביותר לאנ"ש שהגיע זמן כלולות בניהם בשעתו"מ

"חסדי שלמה זלמן"
ע"ש ר' שלמה זלמן ז"ל
בן ר' מרדכי וורבערבער ז"ל
נלב"ע ח' כסלו תשמ"ב
☆☆☆

"חסדי ישראל יעקב"
ע"ש ר'

ישראל יעקב איזנבערגער ז"ל
נלב"ע מ"ו איר תשנ"ז
ואבן ר' נתן נטע ב"ר מנחם
מענדל ז"ל מ"ו סיון תשנ"ה
ואבן מרת דינה ע"ה
ב"ר יעקב ישראל חלוי ז"ל
נלב"ע ב"ט תמוז תשנ"ג
☆☆☆

"חסדי שמואל חנה"
ע"ש

ר' שמואל זאב לעוו ז"ל
ב"ר יעקב דוב ז"ל
נלב"ע ג' תשרי תשנ"ח
וזו' מרת חנה ע"ה
ב"ר חיים משה ז"ל
נלב"ע י"ב חשוון תשל"ז
☆☆☆

"אנש"ו חיי"ם"
ע"ש

ר' אביגדור פרידמאן ז"ל
ב"ר נחמ' ז"ל
נלב"ע ז' שבט תשנ"ג
וזו' מרת חנה לאה ע"ה
ב"ר יעקב פריענקל מבי"ח ז"ל
נלב"ע ב' אלול תשמ"ג
☆☆☆

"צבי"א מרן"ם"
ע"ש ר'

צבי אלימלך געליבמאן ז"ל
ב"ר אברהם ז"ל
נלב"ע ד' אלול תשנ"ט
וזו' מרת בריינדל ע"ה
בת ר' מרדכי מנחם ז"ל
נלב"ע ב"ה תמוז תשנ"ט
☆☆☆

"אפרון נמטו"ר"
שמעון

ע"ש ר' שמעון דאקא ז"ל
בן ר' שניאור זלמן ז"ל
נלב"ע ז' מנחם אב תשנ"ח
☆☆☆

"זכרון חיים צבי"
ע"ש ר' חיים צבי שווארץ ז"ל

ב"ר חוקי איתמר מובי ז"ל
נלב"ע י"ב כסלו תשנ"ה
☆☆☆

"ממכון שבתו"
השגיה

"נפש חיה"
ע"ש הרבנית הברכות

מרת ח' מירליש ע"ה
בת מרן רבינו משה ז"ל
נלב"ע ח"י שבט תשנ"ג
☆☆☆

"חסדי מנחם משה"
ע"ש

ר' מנחם משה גאנץ
ז"ל
ב"ר דוב ז"ל
נלב"ע י"ג מנחם אב תשנ"ב
☆☆☆

"תהלה לדוד"
ע"ש ר' משה דוד

מעלער ז"ל
ב"ר חוקא' משולם ז"ל
נלב"ע י"א תשרי תשמ"ח
☆☆☆

"אבין ישראל"
ע"ש ר' אברהם נתן

בערנאם ז"ל
ב"ר ישראל ז"ל
נלב"ע מ"ו חשוון תשל"ז
☆☆☆

"ציון לנפש חיה"
ע"ש ר' בן ציון בעטא

ז"ל ב"ר ישראל צבי ז"ל
נלב"ע מ' שבט תשנ"ג
וזתו' מרת חיה ע"ה
ב"ר יהושע ז"ל
נלב"ע י"א סיון תשנ"ה
☆☆☆

"חסדי בא"ר"
ע"ש ר' אלכסנדר

בעטא ז"ל ב"ר עורא ז"ל
נלב"ע כ"ג ניסן תשנ"ז
וזו' מרת רייזל ע"ה
ב"ר אפרים ז"ל שמעון
נלב"ע ח' סבת תשנ"א
☆☆☆

משא"ת חיים
ע"ש ר' חיים גרין ז"ל

ב"ר מרדכי מנחם ז"ל
נלב"ע כ"א אדר א' תשמ"ח
וזתו' מרת אלטע
שיינדל ע"ה
ב"ר משה אליהו ז"ל
נלב"ע י"ב ניסן תשמ"ג

"ברכת מזל טוב"

הננו משגרים ברכת מוד"ט חמה ולבבית לאנ"ש החשובים כל אחד בשמו יבורך

הרה"ח ר' בנימין פוקס שליט"א

לאירוסי בנו

הרה"ח ר' יעקב מיכאל היילברון שליט"א

להולדת נכדו אצל חתנו הר"ר אלעזר האראוויטץ הי"ו

השלום זכר בביהמ"ד דושינסקי רח' חזו"א

הר"ד שמואל דוב קליין הי"ו

ולאביו הרה"ח ר' יעקב קליין שליט"א

ולחותנו הרה"ח ר' עזריאל שווארץ שליט"א

להכנס בנו, נכדם הב' יואל ני"ו לעול התורה והמצוות